

การล้มล้างคำพิพากษาลงโทษจำคุก

บททั่วไป

แม้คำพิพากษาลงโทษจำคุกจะก่อให้เกิดรัฐมีสิทธิที่จะลงโทษจำคุกแก่ผู้ต้องคำพิพากษานั้น และผู้ต้องคำพิพากษาก็มีข้อผูกพันที่จะต้องรับโทษตามที่กำหนดจนกว่าจะพ้นจากโทษ ไม่ว่าจะต้องรับโทษจนครบถ้วนหรืออาจได้รับโทษเพียงบางส่วน โดยการได้รับการลดหย่อนผ่อนโทษ เช่น การพักการลงโทษ การลดวันต้องโทษ หรือการอภัยโทษ ด้วยเหตุผลในทางการบริหารการลงโทษดังกล่าวมาแล้วก็ตาม ผู้ต้องคำพิพากษาก็อาจหลุดพ้นจากข้อผูกพันตามคำพิพากษาไปได้อีกทางหนึ่ง ด้วยเหตุที่คำพิพากษานั้นถูกล้มล้างไป

การล้มล้างคำพิพากษา อาจจะเป็นการล้มล้างไปถึงข้อสรุปในคำพิพากษา โดยมีข้อสรุปใหม่ขึ้นมาแทน เช่นในกรณีที่มีคำพิพากษาโดยฉกฉลาก หรืออาจจะเป็นเพียงการล้มล้างหรือเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษานั้น เช่น การไม่ลงโทษตามที่กำหนดคำพิพากษาอีกต่อไป การไม่ถือเอาเป็นความผิดตามข้อสรุปในคำพิพากษา ตลอดจนการถือว่าคำพิพากษานั้น ไม่มีอยู่เลย ซึ่งแท้จริงแล้วคำพิพากษาและข้อสรุปในคำพิพากษายังมีอยู่ แต่ด้วยเหตุผลบางประการ ทำให้ต้องละเว้นการปฏิบัติตามคำพิพากษา หรือไม่ถือว่าคำพิพากษานั้นมีอยู่ ซึ่งถ้าจะพิจารณาถึงเหตุผล หรือแนวทางของการล้มล้างคำพิพากษา ก็จะพบว่า การล้มล้างคำพิพากษามีเหตุผลอยู่ที่ความไม่เป็นธรรมในการลงโทษ และหลักของการให้ความกรุณา ซึ่งได้มีวิวัฒนาการมานานจากรูปแบบของการใช้พระราชอำนาจ เกียรติยศของพระมหากษัตริย์ในการพระราชทานอภัยโทษ (The Prerogative of Pardon) ในสมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์¹ มาเป็นวิธีการ

¹อนุมิตี ใจสมุทร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, (พระนคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2514), หน้า 644.

ต่าง ๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ การฉ้อโกง นิรโทษกรรม การล้างมลทิน หรือ การรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ และอยู่ในอำนาจขององค์กรผู้ใช้อำนาจปกครองในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ฉะนั้นจากปัญหาการมีคำพิพากษาโดยฉกฉลากและปัญหาความไม่สิ้นสุดของคำพิพากษาลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นปัญหาของการลงโทษที่ไม่เป็นธรรมเช่นกัน โดยทำให้ผู้พ้นโทษ ซึ่งรวมทั้งผู้บริสุทธิ์ที่ถูกลงโทษตามคำพิพากษาโดยไม่สามารถพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนได้นั้น ยังคงต้องถูกผูกพันด้วยสภาพที่คงอยู่ของคำพิพากษาในฐานะที่เป็น เครื่องหมายซึ่งแสดงถึงการมีชนบทหรือมลทินติดตัวตลอดไป อันเป็นผลร้ายแก่ผู้พ้นโทษ¹ จึงน่าจะแก้ไขได้ด้วยการล้มล้างคำพิพากษา โดยเฉพาะการล้มล้างคำพิพากษาซึ่งเป็นมาตรการสุดท้ายที่จะทำให้ผลร้ายของคำพิพากษาลงโทษจำคุกนั้นสิ้นสุดลงโดยสิ้นเชิง

ส่วนวิธีการล้มล้างคำพิพากษาก็กล่าวควรที่จะกำหนดด้วยวิธีใดนั้น ผู้เขียน เห็นสมควรที่จะกล่าวถึงวิธีการล้มล้างและเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน โดยวิเคราะห์ถึงแนวความคิด ขอบเขต วิธีการ และผลของแต่ละวิธีโดยสังเขป เพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดมาใช้ โดยจะแยกศึกษาออกไปตามเหตุที่จะต้องล้มล้างและเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาลงโทษนั้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹ ฎรายละเอียดตอนที่ 1 บทที่ 3.

การลดค่าพิพาทฯ โดยวิธีการร้องทุกข์ใหม่

การร้องทุกข์ขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นวิธีการลดค่าพิพาทฯที่เกิดจากเหตุของความผิดพลาดในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมในทางอาญา โดยกำหนดให้ศาลซึ่ง เป็นองค์กรที่มีค่าพิพาทฯนั้นเอง เป็นผู้พิจารณา แก้ไขความผิดพลาดด้วยการดำเนินกระบวนการพิจารณาพิพาทฯ ใหม่

เนื่องจากความยุติธรรมตามกฎหมาย กับความยุติธรรมที่แท้จริงอาจไม่ตรงกันได้ โดยเฉพาะการพิจารณาพิพาทฯคดีความผิดในศาลยุติธรรม แม้จะถือว่าวิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณา ตลอดจนการฟังพยานหลักฐานในสำนวนด้วยความสะดวก รวดเร็ว ปราศจากอคติใด ๆ เป็นการให้ความยุติธรรมอย่างเพียงพอแล้วก็ตาม ยังปรากฏว่ามีคดีที่จำเลยหรือญาติพี่น้องของจำเลยร่ำร้องเสมอว่า จำเลยที่ถูกศาลพิพากษาจำคุก ประหารชีวิต หรือลงโทษอย่างอื่นนั้นไม่ใช่ผู้กระทำผิด ทำให้เกิดปัญหาที่ควรคำนึงว่า การลงโทษตามค่าพิพาทฯที่คลาดเคลื่อนไปจากความเป็นจริงนั้น เป็นธรรมหรือไม่ ทั้งนี้เพราะความผิดพลาดอาจเกิดได้หลายกรณี เช่น การขาดสมรรถภาพในการทำสำนวนสอบสวนของเจ้าพนักงาน การทำพยานเท็จของผู้มีสาเหตุโกรธเคืองหรือของเจ้าพนักงานผู้ใช้อำนาจหน้าที่โดยไม่ชอบ การหลงผิดของเจ้าทุกข์หรือพยานโจทก์ ฯลฯ

เพื่อแก้ไขให้จำเลยผู้บริสุทธิ์ที่ถูกตัดสินลงโทษไปแล้ว ได้รับความยุติธรรมอย่างแท้จริง ในสมัยโบราณได้ใช้วิธีการอภัยโทษ เป็นการแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าววิธีหนึ่ง แต่เนื่องจาก

ไมรุต บุณนาค, "การร้องทุกข์อาญาขึ้นพิจารณาใหม่", วารสารทนายความ 1

การปกครองประเทศในปัจจุบัน ฝ่ายที่ใช้อำนาจในการอภิโหมกับฝ่ายที่ใช้อำนาจพิจารณาพิพากษาคดีถูกแยกออกเป็นคนละฝ่ายกัน การใช้อำนาจอภิโหมเพื่อแก้ไขความผิดพลาดของคำพิพากษาของศาล ก่อให้เกิดปัญหาการก้าวร้าวอำนาจตุลาการ และเป็นการขัดต่อหลักความเป็นอิสระในการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นในหลายประเทศจึงกำหนดการใช้วิธีการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ โดยให้อีกฝ่ายเสนอข้อต่อศาลให้มีการพิจารณาใหม่ได้ หากมีหลักฐานแสดงว่าตนเป็นผู้บริสุทธิ์ เช่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดเงื่อนไขและวิธีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นต้น ส่วนในประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา ถือว่าการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ เป็นการขัดกับหลักเรื่องคดีเสร็จเด็ดขาด และถ้าให้ศาลตัดสินใหม่ศาลก็อาจจะตัดสินอย่างเก่าอีก เพราะความคิดเห็นของคนไม่เปลี่ยนแปลงง่าย ๆ และเห็นว่าผลไต่สวนกว่าผลเสีย ทำให้คำพิพากษาขาดความเด็ดขาด ขาดความศักดิ์สิทธิ์ จึงใช้วิธีการอภิโหมแทน¹ จึงจะได้ศึกษาต่อไปในบทที่ 2 ในส่วนที่ว่าด้วยการอภิโหมว่าประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา กำหนดให้การอภิโหมมีผลเป็นการล้มล้างคำพิพากษา ผู้ได้รับการอภิโหมปล่อยตัวจะพ้นจากมลทินแห่งโทษทั้งปวงและถือเสมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ และประเทศสหรัฐอเมริกาบางรัฐยังได้กำหนดให้จ่ายค่าทดแทนแก่ผู้ได้รับการอภิโหมบนพื้นฐานแห่งความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาด้วย² การพิจารณาคดีใหม่ (new trial) ในประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกาจะเป็น เรื่องของการแก้ไขความผิดพลาดในระหว่างกระบวนการพิจารณาของศาลที่ยังไม่สิ้นสุด โดยในประเทศอังกฤษเป็นอำนาจของศาลที่จะสั่งให้พิจารณาใหม่ตามข้อกำหนดที่เห็นสมควรทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเมื่อมีการสั่งผิดพลาด (misdirection) จะต้องแก้ไขอย่างไรจึงจะเหมาะสม³ และในสหรัฐอเมริกาการพิจารณาใหม่คือการที่ศาลที่พิจารณาคดีเดิมพิจารณาประเด็นที่เป็นข้อเท็จจริงใหม่หลังจากที่คณะลูกขุนได้วินิจฉัยหรือผู้ชี้ขาดได้ทำ

¹ไชยเจริญ สันติศิริ และจิตติ กิ่งศกพิสัย, แนวคำบรรยายอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ม.ป.ป.) (อค์สำเนา)

²ดูรายละเอียดบทที่ 2.

³สมภพ โทตระภิกข, "การรื้อฟื้นคดีขึ้นมาพิจารณาใหม่ (New Trial)", วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2519) : 14.

รายงานหรือศาลได้มีคำวินิจฉัยชี้ขาดแล้ว ในคดีระหว่าง Humble v. German Alliance Inc. Co. ศาลวินิจฉัยวัตถุประสงค์ของการพิจารณาใหม่ว่า เพื่อให้คู่ความมีสิทธิได้รับการพิจารณาที่ปราศจากอคติและมีความยุติธรรมตามสมควรตามระเบียบหรือข้อบังคับและรูปแบบของกฎหมายและในคดีระหว่าง State v. Burns ได้วินิจฉัยเหตุผลของการพิจารณาใหม่ว่า เพื่อให้ศาลแก้ไขข้อผิดพลาดโดยไม่ก่อให้เกิดความอضرار¹

นักกฎหมายไทยได้คำนึงถึงสิทธิอันชอบธรรมของจำเลยผู้บริสุทธิ์เช่นกัน ในการสัมมนานักกฎหมายแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1 ซึ่งสมาคมทนายความแห่งประเทศไทยจัดขึ้น เมื่อเดือน มกราคม 2514 และ ครั้งที่ 2 เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2517 ได้มีข้อยุติเกี่ยวกับปัญหาดังกล่าว ขอให้จำเลยมีโอกาสร้องต่อศาลให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้² จนที่สุดได้บัญญัติเป็นสิทธิตามรัฐธรรมนูญครั้งแรกปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2517³ มาตรา 36 ซึ่งมีบัญญัติว่า:

"บุคคลใดต้องรับโทษทางอาญา โดยคำพิพากษาถึงที่สุด หากปรากฏตามคำพิพากษาของศาลที่ร้องฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในภายหลังว่า บุคคลนั้นมีได้เป็นผู้กระทำความผิดยอมมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและได้รับบรรเทาสิทธิที่เสียไป เพราะผลแห่งคำพิพากษานั้นคืน ทั้งนี้ตามเงื่อนไขและวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ"

ปัจจุบันตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521⁴ มาตรา 30 สิทธิในการขอให้รื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ ถูกนำมาบัญญัติไว้เช่นเดิม แต่ก็ยังคงไม่มีกฎหมายรองรับสิทธิดังกล่าวที่จะกำหนดในรายละเอียดของเงื่อนไขและวิธีการ จำเลยหรือผู้ต้องหาไทยจึงยังไม่อาจจะใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญได้ จนกว่าการพิจารณาร่างกฎหมายจะใกล้สำเร็จลงและประกาศใช้แล้ว ฉะนั้นในการศึกษาถึงแนวความคิดและเหตุผล ตลอดจนวิธีการ และผลของการรื้อฟื้นคดีขึ้น

¹ สมภพ โทษระกิตย, "การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (New Trial)", หน้า 7-8.

² มารุต บุณนาค, "การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่", หน้า 6 - 7.

³ ราชกิจจานุเบกษา 91 (7 ตุลาคม 2517): 1 - 90.

⁴ ราชกิจจานุเบกษา 95 (22 ธันวาคม 2521): 1 - 66.

พิจารณาใหม่ ผู้เขียนจึงนำเอาวิธีการที่ปรากฏในประเทศฝรั่งเศสและญี่ปุ่นมา เป็นแนวทางในการศึกษา

แนวความคิดและเหตุผล

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ มีที่มาจากแนวความคิดว่า แม้สิ่งที่พิพากษาถึงที่สุดไปแล้ว จะได้รับข้อสันนิษฐานว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องและมีความสำคัญมากในแง่ของความสงบเรียบร้อยแห่งสังคมก็ตาม แต่ถ้าจะปล่อยให้มีความผิดพลาดซึ่งอาจจะมีปรากฏขึ้นโดยไม่ได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง ความผิดพลาดที่ปรากฏนั้นก็ทำให้ศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวงการยุติธรรมเสื่อมคลายไปได้ จึงจำเป็นต้องยอมให้มีการรื้อฟื้นแก้ไข¹ และโดยเฉพาะความผิดพลาดของคำพิพากษาที่ให้ลงโทษแก่ผู้บริสุทธิ์ สมควรอย่างยิ่งที่จะได้แก้ไข เพื่อเป็นการกู้ชื่อเสียงเกียรติยศของจำเลยผู้ถูกลงโทษโดยไม่เป็นกรรม หรือแก้ไขชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลของจำเลยให้กลับสู่ฐานะเดิมเท่าที่จะกระทำได้² อย่างไรก็ตามการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จะไม่กระทำในทางที่เป็นโทษแก่จำเลย ไม่ว่าจำเลยจะถูกศาลปล่อยตัวไปโดยไม่ชอบ หรือถูกลงโทษเบาไปโดยความหลงผิดของศาล³ เว้นแต่ในบางประเทศเท่านั้น เช่น ประเทศสาธารณรัฐจีน (จีนคณะชาติ)⁴ จะรื้อฟื้นคดีได้ทั้งในทางที่เป็นคุณและเป็นโทษแก่จำเลย

¹ โกลเม ภัทรภิมย์, "การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่", วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 (กันยายน 2519) : 50 - 51 อ้างจาก Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome II, Deuxième Edition, (Paris:Librarie Dalloz, 1970), p. 1458.

² มารุต มุนนาค, "การรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่" หน้า 6.

³ โกลเม ภัทรภิมย์, "การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่" หน้า 51.

⁴ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 422 : สมภพ โทตระภิชัย "การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (New Trial)" วารสารกฎหมายคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2519) : 20.

อำนาจหน้าที่และวิธีการ

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ในปัจจุบัน เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ ได้แก่ศาล แต่เนื่องจากการพิจารณาใหม่มีผลกระทบบกหลังกความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษาอันถึงที่สุด¹ โดยกระทมาถึงข้อสรุปตามคำพิพากษาที่ถือกันว่าถูกต้อง และเพื่อป้องกันมิให้มีการพิจารณาคดีอย่างไม่ มีที่สิ้นสุด วิธีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จึงถูกกำหนดไว้ภายใต้ข้อจำกัดอย่างเคร่งครัด

ก. เงื่อนไขในการขอให้อุทธรณ์คดีขึ้นพิจารณาใหม่

การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จะกระทำได้แต่ในเหตุที่จำกัดไว้เท่านั้น และเหตุที่กำหนด ต้องเป็นเหตุที่น่าจะเชื่อได้ว่า คำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแก่จำเลยนั้นไม่ถูกต้อง เช่น ปรากฏข้อเท็จจริงใหม่ หรือมีเหตุการณ์ใหม่เกิดขึ้นอันทำให้เห็นว่า จำเลยไม่ได้กระทำความผิดจริง พยานหลักฐานที่ศาลเชื่อฟังในคดีเดิมเป็นพยานเท็จ หรือมีการทุจริตต่อหน้าที่เกี่ยวกับคดีนั้น เป็นต้น

ในประเทศฝรั่งเศส กำหนดวิธีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (le pourvoi en révision) ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งจะกระทำได้เฉพาะในคดีอาญาอุกฤษโทษหรือมรณโทษเท่านั้น สำหรับคดีอุทธรณ์โทษถือว่า เป็นคดีเล็กน้อยไม่มีความสำคัญและไม่เป็นคดีทำให้เสื่อมเสียถึงชื่อเสียง ทั้งไม่เป็นคดีที่จะนำไปพิจารณาโทษในการเพิ่มโทษ กฎหมายจึงไม่กำหนดให้รื้อฟื้นคดีได้อีก คดีที่จะขอให้อุทธรณ์คดีขึ้นพิจารณาใหม่จะต้อง เป็นคดีที่มีคำพิพากษาว่า จำเลยมีความผิด แม้จะไม่ต้องรับโทษเพราะมีเหตุตามกฎหมายที่ไม่ต้องรับโทษ หรือไม่อาจบังคับโทษตามคำพิพากษาได้เพราะได้รับอภัยโทษ หรือนิรโทษกรรมก็ตาม ก็อาจร้องขอให้อุทธรณ์คดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ เนื่องจากจำเลยมีสิทธิที่จะขอให้ลบล้างผลแห่งคำพิพากษาที่วินิจฉัยว่าเขาได้กระทำความผิด ด้วยเหตุผลทั้งในกานกฎหมายและกานจิตใจ (Crim. 23 Nov. 1876)²

¹G. Levasseur et A. Chavanne, Droit Pénal et Procédure Pénal, 3 édition, (Paris : Sirey, 1972), p.168.

²Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome II, Deuxième Edition, (Paris : Dalloz, 1970), p.1460.

ส่วนกรณีที่จะขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้ กำหนดไว้ 4 กรณี ได้แก่¹

1. กรณีที่ผู้ถูกอ้างว่าได้ถูกฆ่าตายไปแล้วยังมีชีวิตอยู่ (ตามมาตรา 622-1) ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยได้กระทำความผิดฐานทำให้คนตาย (ฆ่าคนตายโดยเจตนา ทำร้ายร่างกายเป็นเหตุให้ถึงตาย ทำให้ตายโดยประมาท) แล้ว ปรากฏพยานหลักฐานเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าบุคคลที่อ้างว่าได้ถูกทำให้ตายไปแล้วนั้นยังมีชีวิตอยู่
2. กรณีที่มีคำพิพากษาขัดแย้งกัน (ตามมาตรา 622 - 2) ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษไว้ในความผิดอุกฉกรฐโทษหรือมขยโทษไปแล้ว ใ้มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยอีกคนหนึ่งในการกระทำอันเดียวกันนั้น และคำพิพากษาที่ให้ลงโทษทั้งสองฉบับนั้นขัดแย้งกัน ซึ่งความขัดแย้งกัน เป็นข้อพิสูจนถึงความบริสุทธิ์ของผู้ถูกลงโทษคนใดคนหนึ่ง
3. กรณีที่มีคำพิพากษาลงโทษฐาน เบิกความเท็จแก่พยานซึ่งได้ให้การ เป็นผลร้ายแก่จำเลย(ตามมาตรา 622 - 3) หลังจากที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยแล้ว พยานคนใดคนหนึ่งที่ได้ให้การในคดีเป็นผลร้ายแก่จำเลยได้ถูกศาลพิพากษาลงโทษ ฐาน เบิกความเท็จ
4. กรณีที่มี "ข้อเท็จจริงใหม่" เกิดขึ้น(ตามมาตรา 622 - 4) ภายหลังจากที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยผิดแล้ว ใ้มีข้อเท็จจริงใหม่เพิ่งเกิดหรือเพิ่งปรากฏขึ้น หรือพยานหลักฐานที่ไม่ได้ปรากฏในการพิจารณาได้ปรากฏขึ้นในลักษณะที่แสดงถึงความบริสุทธิ์ของจำเลย ตัวอย่างที่ศาลฎีกาฝรั่งเศส เคยวินิจฉัยว่าเป็นข้อเท็จจริงใหม่ เช่น คำรับสารภาพของพยานที่ได้เคยให้การเท็จ ในคดีเป็นเหตุให้จำเลยถูกศาลลงโทษ แต่รับสารภาพภายหลังที่คดีเบิกความเท็จขาดอายุความแล้ว (Crim. 15 Mars 1900) การที่องค์ประกอบความผิดข้อใดข้อหนึ่งไม่ครบ เช่น หลังจากใ้มีคำพิพากษาให้เนรเทศแล้ว ปรากฏว่าใบสูติบัตรซึ่งแสดงว่าผู้ถูกเนรเทศเป็นคนฝรั่งเศส (Crim. 28 Dec. 1929) เป็นต้น²

ในประเทศญี่ปุ่น กำหนดการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ (reopening of procedure) ไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่นกัน โดยกำหนดใ้เป็นประโยชน์แก่บุคคลซึ่ง

¹ โกลเมน ภัทรภิมย์, "การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่", หน้า 52-53, อ้างจาก Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal..., pp. 1461-1462.

² Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal..., p. 1463.

องค์พิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำผิด ที่จะขอให้มีการพิจารณาใหม่ (ตามมาตรา 435) เมื่อ¹

1. คำพิพากษาเดิมได้ตัดสินโดยอาศัยพยาน เอกสาร หรือพยานหลักฐานที่พิสูจน์แล้วว่าเป็นเอกสารปลอม หรือของที่ถูกคัดแปลง
2. คำพิพากษาเดิมได้ตัดสินโดยอาศัยค่าให้การ ความเห็นของภูษานาฎการ การตีความหรือการแปลความหมาย ซึ่งพิสูจน์แล้วว่าเป็นความเท็จ
3. คำพิพากษาเดิมได้มีขึ้นเพราะคำฟ้อง เท็จ ซึ่งต่อมาได้มีการพิสูจน์ในความผิดฐานฟ้อง เท็จนั้นแล้ว
4. คำวินิจฉัยของศาลซึ่ง เป็นที่มาของคำพิพากษา ได้ถูกเปลี่ยนแปลงไปโดยคำวินิจฉัยชั้นสุดท้าย
5. คำพิพากษาที่ได้ตัดสินในความผิดฐานละเมิดสิทธิในสิ่งประดิษฐ์ หรือสิทธิในเครื่องหมายการค้าและต่อมาได้มีคำวินิจฉัยของสำนักงานทะเบียน (Patent Office) หรือคำวินิจฉัยของศาลให้สิทธินั้น เป็นโมฆะ
6. ปราบกฏพยานหลักฐานใหม่ว่าคุณคดีซึ่งต้องคำพิพากษา ว่า "มีความผิด" นั้นควรจะ ถูกพิพากษาว่า "ไม่มีความผิด" หรือ "ได้รับยกเว้นโทษ" หรือ ควรได้รับโทษน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาเดิม
7. ได้มีการพิสูจน์ ในความผิดเกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ของ เจ้าพนักงานซึ่งมีส่วน เกี่ยวข้องกับการมีคำพิพากษา เดิม เช่นผู้พิพากษาที่มีส่วนในการรับฟังหลักฐานที่ใช้อาศัยในการตัดสินคดี พนักงานอัยการ หรือ เจ้าพนักงานตำรวจที่มีส่วนในการจัดทำรวบรวมพยานหลักฐานซึ่ง ศาลใช้ในการตัดสินโดยไม่ไต่ลวงรู้งถึงข้อเท็จจริงนั้น

¹The Code of Criminal Procedure (Law No. 131. of 1948) ; Japan, Ministry of Justice, The Constitution of Japan and Criminal Statutes, reprint edition, (Washington D.C. : University Publication of America, 1979), pp. 138 - 139.

ข. บุคคลผู้มีสิทธิขอหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่

ผู้มีสิทธิขอหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ ได้แก่ บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษนั้น ไม่ว่าจะ เป็นตัวบุคคลผู้ต้องคำพิพากษา ซึ่งได้รับผลจากคำพิพากษาโดยตรง หรือครอบครัวทายาทของผู้นั้น ผู้ซึ่งได้รับผลกระทบต่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล หรือแม่แต่เจ้าพนักงานหรือศาลผู้ซึ่งมีส่วนในการก่อใหม่คำพิพากษานั้น

ในประเทศฝรั่งเศส บุคคลผู้มีสิทธิในการขอหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ (ตามมาตรา 623) ได้แก่¹

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
2. ผู้พิพากษาศาลพิพากษา หรือผู้แทนตามกฎหมายในกรณีที่ถูกศาลพิพากษาบกพร่องใน

ความสามารถ

3. คู่สมรส บุตร มิดา มารดา ผู้รับมอบอำนาจโดยทั่วไป หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจเฉพาะของผู้พิพากษาศาลพิพากษาในกรณีที่ผู้พิพากษาศาลพิพากษาถึงแก่กรรมแล้ว หรือ เป็นบุคคลสาบสูญ เว้นแต่การขอหรือพ้นคดีในกรณีที่มี "ข้อเท็จจริงใหม่" รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเท่านั้นมีสิทธิขอหรือพ้นคดี เมื่อได้ทำการสืบสวนและพิสูจน์แล้วพร้อมทั้ง ได้ฟังความเห็นจากคณะกรรมการพิเศษประกอบด้วยผู้พิพากษาสามนายของศาลฎีกาที่ได้รับการแต่งตั้ง เป็นรายปี แต่ต้อง ไม่เป็นผู้ที่อยู่ในแผนกคดีอาญา และอธิบดีในกระทรวงยุติธรรมอีกสามนาย

การเสนอเรื่องให้หรือพ้นคดี ไม่ว่าจะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือคู่ความจะเป็นผู้เสนอจะต้องผ่านทางกระทรวงยุติธรรมก่อน และอธิบดีอัยการประจำศาลฎีกาจะเป็นผู้เสนอเรื่องต่อศาลฎีกา

ในประเทศญี่ปุ่นบุคคลผู้มีสิทธิในการขอหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ (ตามมาตรา 439)

ได้แก่²

โกเม็น ภัทรภรณ์, "การขอหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่", หน้า 54, 57.

²Japan, Ministry of Justice, The Constitution of Japan and Criminal Statutes, pp. 190 - 191.

1. พนักงานอัยการ
2. ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด
3. ผู้แทนตามกฎหมาย และผู้ปกครองของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด
4. คู่สมรส ญาติสืบสายโลหิต พี่น้องของผู้ที่ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด ในกรณีผู้

ถูกศาลพิพากษาถึงแก่กรรมแล้ว หรืออยู่ในสภาพจิตไม่ปกติ

เว้นแต่การขอหรือพ้นคดีในกรณีที่มีความผิด เกี่ยวกับการทุจริตต่อหน้าที่ของ เจ้าพนักงาน พนักงานอัยการ เท่านั้นที่มีสิทธิขอหรือพ้นคดี ถ้าความผิดนั้นถูกยกส่ง เสริมโดยบุคคลผู้ถูกศาลพิพากษาว่ามีความผิด

การขอให้ออกพ้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่อาจขอได้แม้การลงโทษตามคำพิพากษาได้สิ้นสุดลงแล้ว หรือยังไม่มี การบังคับโทษ (ตามมาตรา 441) การยื่นคำขอให้ยื่นต่อศาลที่มีอำนาจได้แก่ ศาลที่มีคำพิพากษานั้น (ตามมาตรา 438) และต้องระบุ เหตุผลที่ขอให้พิจารณาใหม่ พร้อมทั้งสำเนา คำพิพากษา เก็บกับพยานหลักฐาน หรือเอกสารของกลางที่แสดงต่อศาล¹ ในกรณีบุคคลอื่น นอกจากพนักงานอัยการ เป็นผู้ขอให้พิจารณาใหม่ จะต้องมีการแต่งตั้งทนายและการตั้งทนายยังคง มีผลต่อไปจนกระทั่งมีคำพิพากษาในการพิจารณาใหม่ (ตามมาตรา 440)

อนึ่งคำขอให้พิจารณาคดีใหม่อาจถอนคืนได้ และห้ามบุคคลผู้ซึ่งถอนคำขอนั้นยื่นคำขอใหม่อีกโดยอาศัยเหตุผลอย่างเดียวกัน (ตามมาตรา 443)

ค. ผลของการยื่นคำขอให้หรือพ้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่

แม้โดยหลักการแล้วการยื่นคำขอให้หรือพ้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จะไม่มีผลให้หยุดการบังคับคดีตามคำพิพากษาเดิมก็ตาม แต่ก็กำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาระงับการบังคับคดีหรือบังคับการลงโทษไว้ชั่วคราวได้เมื่อเห็น เป็นการสมควร

ในประเทศฝรั่งเศส เมื่อมีการขอให้หรือพ้นคดีแล้วถ้าหากยังมีได้มีการบังคับตามคำพิพากษา ก็ให้รอการบังคับตามคำพิพากษานั้นไว้ก่อน แต่ถ้าได้มีการ เริ่มบังคับตามคำพิพากษาไป

¹The Rule of Criminal Procedure(Supreme Court Rules No. 32 of 1948) ; Japan,Ministry of Justice, The Constitution of Japan and Criminal Statutes, p.302.

แล้วจะหยุดบังคับตามพิพากษานั้นไว้หรือไม่ก็ได้ ทั้งนี้ให้อยู่ในดุลพินิจของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือศาลฎีกาแล้วแต่กรณี (ตามมาตรา 624)

ในประเทศญี่ปุ่นให้เป็นดุลพินิจของพนักงานอัยการท้องที่ ที่ศาลมีอำนาจตั้งอยู่ที่จะพิจารณาพักการลงโทษจนกว่าจะมีคำพิพากษาจากการพิจารณาคดีใหม่ (ตามมาตรา 442) แต่ศาลสั่งรับคำร้องขอหรือพ้นคดีไว้พิจารณาแล้วจะมีผลให้พักการลงโทษไป

ง. การพิจารณาคดีที่ขอหรือพ้นชั้นพิจารณาใหม่

เมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาเห็นว่า เหตุผลที่อ้างในคำร้องขอหรือพ้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ มีมูลที่สมควรให้มีการพิจารณาคดีใหม่แล้ว ก็จะสั่งรับคำร้องไว้ ส่วนศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีใหม่นั้นมีแนวความคิดทางกันไป กล่าวคือ บางประเทศเห็นควรให้ศาลที่มีคำพิพากษาเดิมเป็นผู้พิจารณา ทบทวนข้อผิดพลาดกันเอง และบางประเทศเห็นควรให้ศาลอื่นพิจารณา

ในประเทศฝรั่งเศส¹ เป็นอำนาจของศาลฎีกาที่จะสั่งรับหรือไม่รับคำร้องขอหรือพ้นคดี คำสั่งไม่รับคำร้องขอเป็นที่สุดจะยื่นอีกในเหตุเดิมไม่ได้ ถ้าศาลสั่งรับคำร้องขอก็จะวินิจฉัยต่อไปว่าสำนวนคดีที่กระทรวงยุติธรรมส่งมานั้น จะต้องทำการสอบสวนเพิ่มเติมหรือไม่ ถ้าของศาลอาจจะทำการสอบสวนเพิ่มเติมเอง หรือส่งประเด็นไปก็ได้และเมื่อเห็นว่าสำนวนนั้นเสร็จสิ้นศาลฎีกาก็จะวินิจฉัยส่งต่อไป ในกรณีที่ศาลฎีกาเห็นว่าคำชอนั้นฟังไม่ขึ้นก็จะยกคำร้องขอหรือพ้นคดีเสีย แต่ถ้าเห็นว่าคำชอนั้นฟังขึ้น ศาลฎีกาจะสั่งให้ล้มล้างคำพิพากษาเดิมเสีย

การสั่งล้มล้างคำพิพากษาของศาลฎีกาอาจจะเป็นการยกเลิกคำพิพากษาเดิมเด็ดขาดไปเลย หรือยกเลิกแล้วย้อนส่งสำนวนให้ศาลชั้นต้นพิจารณาใหม่ ซึ่งจะต้องเป็นศาลในสายเดียวและลำดับชั้น เกี่ยวกับศาลซึ่งเป็นผู้ทำคำพิพากษาที่ถูกสั่งล้มล้าง แต่ต้องไม่ใช่ศาลเดิมที่คำพิพากษาได้ถูกล้มล้างไปแล้ว

ในกรณีที่ศาลฎีกาสั่งล้มล้างคำพิพากษาเดิมโดยเด็ดขาด ไม่ต้องย้อนส่งสำนวนมาให้พิจารณาในศาลอื่น มีอยู่ 3 กรณี คือ

¹ โกลแมน ภัทรภิมย์, "การรื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่" หน้า 54 - 55.

1. เมื่อคดีนั้นไม่อาจมีการพิจารณาสืบพยานได้ เช่น เมื่อจำเลยตายแล้วหรือวิกลจริตหรือไม่มีตัวจำเลยอยู่ขณะพิจารณา หรือจำเลยบางคนไม่มา คดีขาดอายุความฟ้องร้อง อายุความล่วงเลยการลงโทษ จำเลยมีเหตุที่ไม่ต้องรับโทษหรือไม่ต้องรับผิดในทางอาญา

2. ถ้าขณะที่ศาลฎีกาสงสัยกลางคำพิพากษาเดิม จำเลยยังมีชีวิตและเป็นปกติคืออยู่ แต่มาตายหรือวิกลจริตก่อนที่ศาลที่พิจารณาคดีใหม่จะพิพากษา ศาลฎีกาจะเพิกถอนการยื่นอุทธรณ์เสียและวินิจฉัยข้อเท็จจริงเอง

3. ถ้าหากศาลฎีกาสงสัยกลางคำพิพากษาไปแล้ว ปรากฏว่าไม่เหลือข้อเท็จจริงใดที่จะถือเป็นความผิดอุกฤษโทษหรือมฆัยโทษได้

ในกรณีศาลฎีกายกชั้นส่งสำนวนไปให้ศาลชั้นต้นวินิจฉัย ศาลที่ทำการพิจารณาใหม่จะพิพากษาอย่างไรก็ได้ คืออาจพิพากษาว่าจำเลยบริสุทธิ์ หรือจะพิพากษาลงโทษจำเลยก็ได้ แต่ถ้าพิพากษาลงโทษ โทษที่จะลง จะต้องไม่หนักกว่าโทษในคำพิพากษาเดิม และนอกจากนั้นถ้าจำเลยได้รับโทษมาบ้างแล้วจากคำพิพากษาในคราวแรกก็จะคิดหักให้ด้วย

ในประเทศญี่ปุ่น¹ เป็นอำนาจของศาลที่มีคำพิพากษาเดิมที่จะรับหรือไม่รับคำร้องขอให้หรือพ้นคดีชั้นพิจารณาคดีใหม่ และมีอำนาจในการพิจารณาคดีใหม่นั้น เมื่อได้รับคำร้องขอให้หรือพ้นคดีหากมีความจำเป็นศาลอาจสอบสวนเพิ่มเติมเกี่ยวกับเหตุที่อ้างในคำร้องขอ อาจเรียกให้ศาลอื่น เช่น ศาลท้องถิ่น ศาลครอบครัว หรือศาลแขวง รับรองในเหตุนั้นก็ได้อีก (ตามมาตรา 445) และหากปรากฏว่า คำร้องขอนั้นกระทำผิดแบบที่กำหนดหรือต่อมาหมดสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอ หรือไม่มีเหตุที่จะอ้างให้หรือพ้นคดีได้ ศาลจะยกคำร้องนั้นเสีย ซึ่งในกรณียกคำร้องเพราะไม่มีเหตุที่ร้องขอนั้นจะมีการร้องขอให้หรือพ้นคดีในเหตุเกี่ยวกับอีกไม่ได้ (ตามมาตรา 446, 447)

เมื่อศาลส่งรับคำร้องขอหรือพ้นคดีไว้พิจารณาแล้ว ก็จะเริ่มกระบวนการพิจารณาคดีใหม่ตามหลักวิธีพิจารณาความปกติที่ใช้อยู่กับศาลในระบับนั้น เว้นแต่ในกรณียื่นคำร้องขอให้หรือพ้นคดีใน

¹ Japan, Ministry of Justice, The Constitution of Japan and Criminal Statutes, pp. 191 - 193.

นามของผู้ถูกลงโทษที่ตายไปแล้ว หรืออยู่ในสภาพวิกลจริต หรือไม่สามารถจะหาพบตัวได้ การ
 ค่าเงินกระบวนพิจารณาของศาลไม่จำกัดกระทำต่อหน้าผู้ถูกลงโทษนั้น อย่างไรก็ตามจะต้อง
 กระทำต่อหน้าทนายความที่แต่งตั้งไว้ หากไม่ได้ตั้งทนายความไว้ศาลอาจใช้อำนาจตั้งทนายความ
 ให้เอง (ตามมาตรา 451) การคัดลบลงโทษในการพิจารณาคดีใหม่ศาลจะลงโทษจำเลยหนัก
 กว่าโทษในคำพิพากษาเดิมไม่ได้ (ตามมาตรา 452)

ผลของคำพิพากษาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่

ผลของคำพิพากษาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ ทำให้คำพิพากษา เดิมสิ้นผลลงโดย เฉพาะ
 ในกรณีคำพิพากษาคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ตัดสินว่าผู้ถูกลงโทษตามคำพิพากษา เดิมนั้น เป็นผู้บริสุทธิ์
 ผลของคำพิพากษาใหม่จะให้ผลทั้งทาง กฎหมายและทางค่านิจใจ

ก. ผลทางกฎหมาย

คำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นขึ้นพิจารณาใหม่ว่าจำเลยบริสุทธิ์ จะทำให้จำเลยพ้นจากการ
 เป็นผู้กระทำความผิดและการถูกลงโทษตามคำพิพากษา เดิม ทั้งมีผลย้อนหลัง ไปเสมือนหนึ่งว่าจำเลยไม่
 เคยต้องคำพิพากษา เดิมมาก่อนเลย คำพิพากษา เดิม ผลทุกอย่างที่เกิดจากคำพิพากษา เดิมจะถูกลบล้าง
 ไปทั้งหมด และจำเลยจะถูกทำให้กลับคืนสู่สภาพ เดิมให้มากที่สุด รวมถึงการชดเชยค่าเสียหายจาก
 การถูกจับกุมลงโทษในกระบวน การของคำพิพากษา เดิม

ในประเทศฝรั่งเศส¹ จากผลทางกฎหมายที่ย้อนหลัง ไป ทำให้การบังคับตามคำ
 พิพากษาที่รอไว้ไม่อาจบังคับได้ต่อไป ถ้าควบคุมอยู่ก็ต้องปล่อยตัวไป ค่าปรับและค่าธรรมเนียมต้อง
 คืนให้ ค่าเสียหายที่ไต่คดีให้แก่ผู้เสียหายในคดี เดิมจะถูกลบเลิกไปแม้ว่าจะได้พิพากษาทางหากใน
 คดีแพ่งโดยศาลอื่นก็ตามและหากได้จ่ายค่าเสียหายไปแล้ว ก็มีสิทธิเรียกร้องคืนในฐานะลาภมิควร
 ได้จากผู้ที่ได้รับไว้ แต่การมีผลย้อนหลังจะไม่กระทบกระ เทือนถึงสิทธิของบุคคลที่สาม เช่น ถ้าผู้
 สมรสของผู้ต้องคำพิพากษาได้ฟ้องหย่า เพราะเหตุที่ต้องคำพิพากษาจำคุก และได้สมรสใหม่แล้ว
 การหย่าและการสมรสใหม่จะไม่ถูกกระทบกระ เทือน เพราะเหตุที่ได้มีการ รื้อฟื้นคดีและมีคำพิพากษา
 ใหม่

¹ โกลแมน ภัทรภรณ์, "การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่", หน้า 55 - 59.

ส่วนการชดเชยค่าเสียหาย ผู้ที่ถูกศาลพิพากษาโดยฉิบหาย หรือผู้สมรสผู้สืบสันดาน ผู้บุพการี ของบุคคลนั้นในกรณีบุคคลดังกล่าวถึงแก่ความตายแล้ว มีสิทธิที่จะร้องขอให้รัฐชดเชยค่าเสียหายได้ โดยยื่นคำขอในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีใหม่ และเมื่อมีคำพิพากษาที่แสดงความบริสุทธิ์ของจำเลย ศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดให้รัฐจ่ายค่าเสียหาย ซึ่งรัฐอาจได้เมื่อยเอาจากค่าความเสียหาย ผู้กล่าวโทษ หรือผู้เป็นพยานเท็จที่ทำให้จำเลยต้องคำพิพากษาลงโทษนั้นได้ นอกจากนั้นสำหรับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีหรือฟื้นฟู ซึ่งกระทรวงการคลัง ใช้จ่ายทรองไปก่อนตั้งแต่เมื่อใดมีการส่งคำขอหรือฟื้นคดีไปยังศาลฎีกา จำเลยผู้บริสุทธิ์ตามคำพิพากษาใหม่ หรือผู้ขอหรือฟื้นคดีนั้นก็พ้นจากภาระในการจ่ายคืนด้วย (ตามมาตรา 626)

ในประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดสิทธิในการได้รับการชดเชยค่าเสียหายของผู้ต้องคำพิพากษาโดยฉิบหาย หรือหายาทไวในกฎหมายว่าด้วยค่าทดแทนในทางอาญา (The Criminal Compensation Law, 1950)¹ โดยกำหนดให้ผู้มีสิทธิร้องขอต่อรัฐได้ เมื่อมีคำพิพากษาในคดีที่รื้อฟื้นคดีขึ้นว่าจำเลยบริสุทธิ์ภายใน 3 ปี นับแต่คำพิพากษานั้นถึงที่สุด โดยยื่นคำร้องขอต่อศาลที่มีคำพิพากษาว่าจำเลยบริสุทธิ์ การยื่นคำร้องขออาจกระทำโดยการตั้งตัวแทนก็ได้และในกรณีที่จำเลยถึงแก่ความตายไปแล้วก่อนหรือในระหว่างการดำเนินการร้องขอค่าทดแทน หายาททุกคนมีสิทธิขอหรือเข้าดำเนินการขอได้ ข้อยกเว้นที่กฎหมายกำหนดไม่ให้สิทธิในค่าทดแทนแก่จำเลยผู้บริสุทธิ์ทั้งหมดหรือบางส่วน ได้แก่กรณีที่จำเลยยอมรับสารภาพโดยมุ่งหมายให้เกิดความสำคัญนิติในการสอบสวนหรือการพิจารณา หรือปลอมพยานหลักฐาน และในกรณีที่ศาลพิพากษาในคดีใหม่ว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดเพียงบางส่วนของการกระทำผิดหลายกระทงนั้น

ค่าทดแทนที่ผู้มีสิทธิจะได้รับ ได้แก่ค่าทดแทนในการถูกจับกุมคุมขังในการสอบสวน และค่าทดแทนในกรณีถูกลงโทษตามคำพิพากษาแล้ว อัตราค่าทดแทนในกรณีถูกจับกุมคุมขัง ศาลจะคำนวณตามจำนวนวันที่ถูกคุมขัง แต่รวมกันแล้วต้องไม่น้อยกว่า 200 เยนและไม่มากกว่า 400 เยน ซึ่งเป็นอัตราเดียวกันกับกรณีถูกลงโทษจำคุก หรือโทษจำคุกโดยให้ทำงานหนัก

¹ Japan, Ministry of Justice, The Constitution of Japan and Criminal Statutes, pp.309 - 319.

(imprisonment with or without forced labor) โทษกักขัง (penal detention) หรือโทษคุมขังตลอดชีวิต (confinement for death penalty)

ในการพิจารณากำหนดค่าทดแทนศาลจะพิจารณาจากชนิดของโทษ ระยะเวลา ความเสียหายในทรัพย์สิน การสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรได้รับ ความทรนทางร่างกายและจิตใจ ประกอบกับ เจตนาหรือความประมาทของพนักงานตำรวจ อัยการ และศาล ตลอดจนสภาพการอื่น ๆ

ในกรณีต้องโทษประหารชีวิตค่าทดแทนที่กำหนดไว้ไม่เกินกว่า 500,000 เยน แต่หาก พิสูจน์ได้ถึงความเสียหายแก่ทรัพย์สินอื่น เกิดแก่การถูกลงโทษประหารชีวิตนั้น ศาลอาจกำหนดค่า ทดแทนเกินกว่า 500,000 เยนก็ได้ ทั้งนี้ในการพิจารณากำหนดค่าทดแทน ศาลจะพิจารณาจาก อายุ สุขภาพ ความสามารถในการหาเลี้ยงชีพของผู้ถูกลงโทษ และสภาพการอื่น ๆ ในกรณีโทษ ปรับค่าทดแทนจะเท่ากับจำนวนของค่าปรับบวกกับคอกเบี้ยอัตร้อยละ 5 นับตั้งแต่วันชำระค่าปรับ (มาตรา 4)

อนึ่งสิทธิในการร้องขอและรับเงินค่าทดแทน เป็นสิทธิเฉพาะตัวจะโอน หรือถูกอายัด สิทธิไม่ได้ (มาตรา 22)

ข. บลทางค่านจิตใจ

บลทางค่านจิตใจซึ่งผู้บริสุทธิ์ที่ต้องค่าพิพาทชาวต่างประเทศโดยผิดหลงจะได้รับนั้น คือ การแสดงความบริสุทธิ์ของผู้นั้นให้ประจักษ์แก่สังคม

ทั้งในประเทศฝรั่งเศสและญี่ปุ่น กฎหมายต่างก็กำหนดให้มีการโฆษณาคำพิพากษาใหม่ ที่ได้จากการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ว่าผู้ต้องค่าพิพาทเป็นผู้นับบริสุทธิ์ ให้ปรากฏแก่สังคมทั่วไป โดยเฉพาะสังคมที่ใกล้ชิดกับผู้ต้องค่าพิพาทนั้น กล่าวคือในประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้โฆษณาคำ พิพากษาใหม่โดยการปักประกาศในเมืองต่าง ๆ ใดแกในเมืองที่มีคำพิพาทเดิม ในเมืองที่มีคำ พิพากษาใหม่ ในเมืองที่เกิดเหตุ ในเมืองที่เป็นภูมิลำเนาของผู้ขอให้มีการรื้อฟื้นคดี และใน เมืองที่เป็นภูมิลำเนาครั้งสุดท้ายของผู้ต้องค่าพิพาทโดยผิดหลงในกรณีผู้นั้นถึงแก่กรรมแล้ว และให้ โฆษณาในราชกิจจานุเบกษา กับลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน 5 ฉบับ ตามที่ผู้ขอให้รื้อฟื้นคดีเป็นผู้ เลือก (ตามมาตรา 626) ท่านองเดียวกันในประเทศญี่ปุ่นที่กำหนดให้ประกาศคำพิพากษาใหม่ใน

ราชกิจจานุเบกษาและหนังสือพิมพ์ไม่เกินกว่า 3 ฉบับตามที่ผู้ขอเลือก ซึ่งอาจจะเป็นการเลือกครั้งเดียวหรือหลายครั้งก็ได้แต่ต้องกระทำภายในกำหนดเวลา 2 เดือน หลังจากสิ้นสุดกระบวนการจ่ายค่าทดแทนแล้ว (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 453 และกฎหมายว่าด้วยค่าทดแทนในทางอาญา มาตรา 24)

จากการศึกษาถึงวิธีการ รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ในประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น น่าจะเป็นตัวอย่าง เปรียบเทียบให้เห็นถึงทางเลือกของการกำหนดในรายละเอียดและวิธีการได้ว่า รัฐอาจเลือกกำหนดให้คดีที่รื้อฟื้นชั้นพิจารณาใหม่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาในชั้นใดก็ได้สาระสำคัญอยู่ที่การ เปิดโอกาสในการพิสูจน์ตัวเองของผู้ต้องหาพิพากษา และการประกาศความบริสุทธิ์ของเขา เมื่อสามารถพิสูจน์ให้พ้นจากการกระทำผิดไปได้

ข้อแตกต่างระหว่างวิธีการ รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ในประเทศฝรั่งเศสและประเทศญี่ปุ่นที่สำคัญ ก็คือ ศาลที่มีอำนาจพิจารณา ประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลฎีกาที่จะพิจารณาหรือสั่งให้ศาลอื่นพิจารณาตามคำสั่งให้พิจารณาใหม่ของศาลฎีกา จึงตัดสิทธิ์ที่จะอุทธรณ์ต่อไป ส่วนประเทศญี่ปุ่นให้ศาลที่มีคำพิพากษาเดิม เป็นผู้พิจารณา และใช้กระบวนการพิจารณาของศาลระดับนั้น จึงอาจมีการอุทธรณ์คำพิพากษานั้นได้ด้วย ซึ่งผู้เขียน เห็นด้วยกับวิธีการของประเทศฝรั่งเศส เพราะในการพิจารณาใหม่ศาลที่มีคำพิพากษาเดิมอยู่ในฐานะ เป็นผู้เคยพิพากษาคดีนั้นแล้ว ดังนั้น เพื่อป้องกันการเกิดอคติจากศาลเอง หรือข้อครหาของความจงใจทำให้ศาลอื่นเป็นผู้พิจารณา ส่วนสิทธิในการอุทธรณ์คำพิพากษาที่ได้จากการพิจารณาคดีใหม่นั้นก็เห็นว่าไม่จำเป็น เพราะการ เปิดโอกาสให้จำเลยขอให้รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ก็มักเป็นขั้นตอนพิเศษในการอุทธรณ์คำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้ว การให้สิทธิในการอุทธรณ์ต่อไปได้อีกยิ่ง เป็นการทำลายความศรัทธาและความศักดิ์สิทธิ์แห่งคำพิพากษา และอาจจะมากเกิน ไปจนจำเลยทั้งหลายแม้จะได้กระทำผิดจริง ก็พยายามหาหนทางสร้างพยาน หรือซุ่มซุพยาน เพื่อให้ตนพ้นจากการถูกบังคับโทษตามคำพิพากษา แทนที่จะได้สำนึกในการกระทำของตนและตั้งใจรับการอบรมแก้ไข เพื่อกลับประพฤติตัวเสียใหม่

ดังกล่าวดังกล่าวว่าการ รื้อฟื้นคดีชั้นพิจารณาใหม่ เป็นวิธีการแก้ไขความผิดพลาดของคำพิพากษาโดยการ สบล้างคำพิพากษา เดิมด้วยคำพิพากษาจากกระบวนการพิจารณาใหม่ และเป็น

การลดค่าพิพาทลงโดยสิ้นเชิง กล่าวคือลดไปถึงข้อสรุปในคำพิพากษาและผลร้ายของคำพิพากษานั้น การรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่จึงเป็นวิธีการที่สัมพันธ์ประโยชน์และความประสงค์ของผู้บริสุทธิ์ซึ่งต้องคำพิพากษาโดยผิดพลานั้น ในการที่จะประกาศหรือกล่าวอ้างให้สังคมประจักษ์ถึงความบริสุทธิ์ของตน ทำให้สามารถกลับคืนสู่สถานะเดิมได้โดยผลการเยียวยาทางกฎหมายและจิตใจ อย่างไรก็ตามการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ก็มีข้อเสียในเรื่องของการไม่อาจแก้ไขคดีโดยฉับไว และโอกาสที่เงื่อนไขแห่งสิทธิในการขอหรือฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่นั้นมีอยู่น้อยมาก เนื่องจากการปรากฏของเงื่อนไขย่อมจะเป็นข้อยืนยันแห่งความผิดหรือข้อบกพร่องของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีคนใดคนหนึ่ง ยิ่งกว่านั้นผู้บริสุทธิ์อาจประสบปัญหาทางด้านความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการพิจารณา และขาดทุนทรัพย์ที่จะจัดหาทนายความมาช่วยในการพิสูจน์ข้อความจริงให้ประจักษ์ได้ ฉะนั้นในบางครั้งการแก้ไขความผิดพลาดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาจึงจำเป็นต้องใช้วิธีอื่นประกอบช่วย เช่น การอภัยโทษ การนิรโทษกรรม และการล้างมลทิน เพื่อบรรเทาความรุนแรงของกฎหมายหรือโทษตามคำพิพากษาของศาลและทำให้มลทินแห่งโทษซึ่งจำเลยเห็นว่าตนไม่สมควรรับโทษนั้นให้หมดไป เพราะการลดค่าพิพาทด้วยวิธีการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่เพียงอย่างเดียว อาจทำให้ผู้บริสุทธิ์หมดโอกาสที่จะได้รับการเยียวยาแก้ไข.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุก

ประเทศไทย ได้ยอมรับให้มีการเปลี่ยนแปลงหรือลดผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุก โดยการอภัยโทษ นิรโทษกรรม และการล้างมลทิน เพื่อทำให้ผู้ต้องโทษได้รับการลดหย่อนภาระ หรือข้อผูกพันที่จะต้องรับโทษตามคำพิพากษานั้น หรือทำให้ผู้พ้นโทษพ้นจากผลร้ายของคำพิพากษา อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตามวิธีการต่าง ๆ ดังกล่าวถูกจำกัดด้วยขอบเขตบางประการ ทำให้ไม่เหมาะสมหรือยังไม่อาจใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์ในการทำให้คำพิพากษาลงโทษจำคุก สิ้นผลลงอย่างแท้จริง จึงจะได้ศึกษาต่อไปในรายละเอียดถึงแนวความคิด วิธีการ และผลของแต่ละวิธีที่ใช้อยู่ในประเทศไทย เปรียบเทียบกับในต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส และญี่ปุ่น

การอภัยโทษ

การอภัยโทษมีมาช้านานแล้วในรูปแบบของความกรุณาจากประมุขของรัฐ (The Royal Prerogative of Mercy) แก่ผู้ต้องโทษทัณฑ์ให้พ้นจากโทษที่ได้รับหรือให้ได้รับการลดหย่อนโทษ ในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์อำนาจในการอภัยโทษ เป็นอำนาจโดยเด็ดขาดของประมุขซึ่งถือว่าเป็นที่มาแห่งความยุติธรรมทั้งปวง ด้วยเหตุที่ประมุขของรัฐ เป็นผู้กำหนดการกระทำอันเป็นความผิด กำหนดการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิด การให้อภัยของประมุขจึงสามารถยกให้ซึ่งความผิดและโทษ การใช้อำนาจอภัยโทษอยู่ในดุลพินิจของประมุขว่าสมควรจะให้อภัยโทษเมื่อใด และแก่ใครหรือให้อภัยโทษเพียงใด ซึ่งเป็นอำนาจที่กว้างขวางมาก การอภัยโทษอาจให้อภัยแก่ผู้กระทำความผิดได้ทั้งก่อนและหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุด เช่น พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทร์ศก 116 เรื่องปล่อยแลลดโทษนักโทษ¹ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

¹ราชกิจจานุเบกษา 14 (ร.ศ. 116): 766.

(รัชกาลที่ 5) ทรงให้ความกรุณาแก่มักโทษที่ตองโขงหรือแม่กระทั้งผู้ต้องกักขังในระหว่างพิจารณาคดีให้พ้นจากโทษหรือพ้นจากการถูกฟ้องร้อง เนื่องในโอกาสเสด็จกลับจากประพาสยุโรป เป็นต้น

ต่อมาในสมัยปัจจุบันการอภัยโทษอยู่ในอำนาจของฝ่ายบริหารที่จะใช้ดุลพินิจกำหนดการอภัยโทษ ในบางประเทศจึงกำหนดขอบข่ายของการอภัยโทษให้เป็นความกรุณาของรัฐที่จะยกโทษหรือลดหย่อนโทษให้ผู้ต้องโทษเท่านั้น โดยไม่ก้าวล่วงไปถึงการยกโทษซึ่งการกระทำผิดด้วย กล่าวคือ ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษยังคงไว้ซึ่งว่าเป็นผู้กระทำผิดอยู่แต่ได้รับการยกเว้นโทษให้ทั้งหมดหรือบางส่วน การอภัยโทษในขอบข่ายนี้เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงโทษซึ่งเป็นผลของคำพิพากษาแต่จะไม่มีผลเป็นการลบล้างความผิดหรือลบล้างคำพิพากษาที่ตัดสินว่าจำเลยเป็นผู้กระทำผิด และฝ่ายบริหารจะใช้การอภัยโทษนี้ในทางการบริหารการลงโทษโดยใช่เป็นเหตุจูงใจให้ผู้ต้องโทษประพฤติตนในทางที่ดีและสนใจรับการศึกษาอบรมในระหว่างรับโทษ เป็นต้น ส่วนการอภัยโทษในลักษณะที่ยกโทษซึ่งความผิดด้วยนั้นได้กำหนดแยกออกเป็นการนิรโทษกรรมให้อยู่ในอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ อย่างไรก็ตามก็มีอีกหลายประเทศที่ฝ่ายบริหารยังคงใช้การอภัยโทษในรูปแบบเดิมสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ กล่าวคือ การอภัยโทษสามารถยกเว้นความผิดแก่ผู้กระทำผิดความผิดให้เสมือนเป็นผู้บริสุทธิ์ และสามารถให้อภัยโทษได้ทั้งก่อนหรือหลังมีคำพิพากษาให้ลงโทษ การอภัยโทษในขอบข่ายนี้จึงไม่ได้แยกออกจากการนิรโทษกรรมและมีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาให้ลงโทษนั้นโดยสิ้นเชิง

ก. แนวความคิดและเหตุผล

การอภัยโทษมีหลักการที่สำคัญ ๆ 3 ประการ ได้แก่^{1,2,3} หลักการบรรเทาความ

¹ The Encyclopaedia Americana, Volume 21, 1958 edition, (U.S.A. : Americana Corporation, 1958), p. 296.

² กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย, "การพระราชทานอภัยโทษ" (กรุงเทพมหานคร : กรมราชทัณฑ์, ม.ป.ป.) (เอกสารอัครสำเนา)

³ C.Herman Prichett, The American Constitution, (New York, Toronto, London : Mc.Graw-Hill Book Company, 1956), p.324.

รุนแรงของกฎหมาย หลักแห่งความกรุณา และหลักการแก้ไขความผิดพลาดในการบวนการยุติธรรมหรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา กล่าวคือ ในบางครั้งกฎหมายกำหนดโทษของการกระทำผิดบางอย่างไว้ในอัตราที่สูง เกินกว่าสัดส่วนของการกระทำผิด เพื่อวัตถุประสงค์ในการข่มขู่ หรือเป็นนโยบายของรัฐที่ต้องการลดอัตราการกระทำผิดบางประเภท ซึ่งในขณะนั้นมีอัตราการกระทำผิดสูง ต่อมาเมื่อหมดความจำเป็นแล้วแต่ยังไม่มีการแก้ไขกฎหมาย หรือในกรณีพิเศษบางกรณีผู้ต้องคำพิพากษาควรได้รับการลดหย่อนโทษ หรือควรได้รับการยกเว้นโทษ เพราะมีเหตุที่ควรเห็นใจ เป็นส่วนตัว เพื่อให้ผู้ต้องคำพิพากษาได้รับความยุติธรรมยิ่งขึ้นและเป็นการบรรเทาความเคร่งเครียดของศาลยุติธรรมที่ผูกมัดกับให้พิพากษาคดีตามตัวบทกฎหมาย ประมุขของรัฐหรือหัวหน้าฝ่ายบริหารสามารถใช้อำนาจอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษาได้โดยฉันทัน นอกจากนั้นในบางครั้งการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลอาจเกิดความผิดพลาดในการพิสูจน์พยาน หรือต่อมาภายหลังได้ปรากฏข้อเท็จจริงใหม่ที่ทำให้คำพิพากษาลงโทษนั้นไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง ฝ่ายบริหารก็อาจใช้การอภัยโทษเป็นมาตรการในการแก้ไขความผิดพลาดดังกล่าวได้ ทั้งนี้เป็นอำนาจของประมุขที่มีมาแต่เดิมซึ่งในปัจจุบันบางรัฐอาจใช้มาตรการ เฉพาะโดยการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่ได้อีกด้วย (ดูรายละเอียด บทที่ 1)

ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยโบราณก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจในการพระราชทานอภัยโทษตามหลักการและเหตุผลข้างต้น เช่นกัน ทั้งนี้ปรากฏตามกฎหมายกระทรวงมหาดไทยที่ 1 แผนกปกครอง ว่าด้วยนักโทษยื่นเรื่องราวลงวันที่ 10 มิถุนายน รัตนโกสินทร์ศก 120¹ ได้กำหนดถึงเหตุที่จะอ้างในการขอรับพระราชทานอภัยโทษ 4 ประการ โดยต้องมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

1. ความปรากฏภายหลัง เมื่อศาลได้พิจารณาโทษแล้วว่า ผู้ต้องโทษมีความผิดไม่ถึงที่ศาลพิพากษา

¹ นายร้อยตำรวจโทเสถียร ลายลักษณ์ (รวบรวม), ประชุมกฎหมายประจำศก เล่ม 4, ภาค 3, (พระนคร:โรงพิมพ์เคลิเมล์, 2478) หน้า 365 - 367.

2. คดีที่ศาลพิพากษาโทษหนักเกินกว่าสมควร และผู้ต้องโทษมิได้อุทธรณ์คำพิพากษา
นั้น
3. นักโทษมีเหตุพหุผลภาพ เจ็บป่วยในระหว่างจำคุก ถ้าต้องจองจำต่อไปให้ครบ
กำหนดโทษจะเป็นอันตรายถึงชีวิต
4. นักโทษมีความดีความชอบในระหว่างจองจำโดยความภักดีต่อราชการ หรือมี
ความประพฤติดี

เนื่องจากหลักการของการอภัยโทษซึ่งฝ่ายบริหาร เป็นผู้ใช้อำนาจ กระหนาบหรือเกี่ยว
ข้องกับการใช้อำนาจพิพากษาคดีของฝ่ายตุลาการ จึงเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์การใช้อำนาจอภัยโทษ
อยู่เสมอในเรื่องของความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม กล่าวคือ¹

1. โดยหลักการแบ่งแยกอำนาจ การใช้อำนาจอภัยโทษของฝ่ายบริหาร เป็นการ
ก้าวล่วงอำนาจตุลาการโดยการ เข้าแก้ไข เปลี่ยนแปลงผลของคำพิพากษาให้ลงโทษผู้กระทำความผิด
ทำให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษน้อยกว่าที่กำหนดไว้ในคำพิพากษา ข้อวิจารณ์นี้ ได้ถูกโต้แย้งว่าการใช้
อำนาจอภัยโทษ เป็นการใช้อำนาจในการบริหารการลงโทษ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายอำนาจของฝ่าย
บริหารจึงไม่ใช่เป็นการก้าวล่วงอำนาจอื่น แต่อย่างไรก็ตามโดยยอมรับว่าการใช้อำนาจอภัยโทษ
ของฝ่ายบริหารจะต้องกระทำโดยเหมาะสมไม่ขัดกับความรู้สึกนึกคิดของประชาชน
2. โดยคุณค่าของการอภัยโทษ เป็นที่วิจารณ์ว่าการอภัยโทษอาจใช้ได้ผลและ
เป็นประโยชน์ในการแก้ไขความเข้มงวด หรือความฉะฉานในกระบวนการยุติธรรมต่อเมื่อยัง
ไม่มีมาตรการอื่นใช้แทนนั้น เมื่อปัจจุบันได้มีมาตรการในทางแก้ไขมากมาย เช่น การรอกการลง
โทษ การบรรเทาโทษ การพักการลงโทษ การนิรโทษกรรม และการรื้อฟื้นคดีขึ้นพิจารณาใหม่
การอภัยโทษจึงหมดความจำเป็นที่ต้องใช้อีกต่อไป ข้อวิจารณ์นี้ ได้ถูกโต้แย้งอีกเช่นกันว่า มาตรการ
การดังกล่าว เป็นมาตรการที่ใช้ได้โดยจำกัดและไม่สามารถแก้ไขได้โดยฉับพลัน ฉะนั้นการอภัย
โทษจึงยังคงมีบทบาทที่สำคัญในการแก้ไขความรุนแรง และความฉะฉานทางการยุติธรรมได้
อย่างกว้างขวางโดยฉับพลัน

¹ Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.830.

ข. วิธีการอภัยโทษ

ตามความหมายของคำว่า "อภัยโทษ" ย่อมจะแปลได้ในตัวเองว่า หมายถึงการอภัยหรือยกโทษให้ ซึ่งโทษที่ใดที่กำหนดไว้ เป็นประการใดนั้น ก็คงพิจารณาจากคำพิพากษาถึงที่สุดของศาล ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยมาตรา 259 ที่มีบัญญัติว่า : "ผู้ต้องคำพิพากษาให้รับโทษอย่างใด ๆ ... เมื่อคดีถึงที่สุดแล้ว ถ้าจะหลุดเกล้าฯ ถวายเรื่องราวต่อพระมหากษัตริย์หรือรับพระราชทานอภัยโทษ..." หรือ มาตรา 261 วรรคท้าย ที่มีบัญญัติว่า : "ในกรณีไม่มีผู้ใดถวายเรื่องราว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควรจะถวายคำแนะนำ... ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องคำพิพากษา..." การอภัยโทษในประเทศฝรั่งเศส¹ ก็เช่นเดียวกัน จะอภัยโทษได้เฉพาะโทษที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว เว้นแต่ในประเทศอังกฤษ² สหรัฐอเมริกา³ และประเทศญี่ปุ่น⁴ พระราชินี ประธานาธิบดี และจักรพรรดิยังคงสามารถให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ ก่อนการฟ้องร้องหรือระหว่างการพิจารณาคดี ก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาด้วย

การอภัยโทษนอกจากจะเป็นการให้ความกรุณาแก่ผู้กระทำความผิด โดยการปลดปล่อยให้พ้นโทษ (absolute pardon) หรือลดหย่อนโทษ (commutation) เนื่องในโอกาสสำคัญ ๆ ของบ้านเมือง ซึ่งเป็นการอภัยโทษโดยทั่วไป (general pardon) ที่ให้แก่ผู้

¹ โกลแมน ภทรภิมย์, "เอกสารประกอบคำบรรยายกฎหมายอาญาเปรียบเทียบและอาชญาวิทยา 2," ชุดที่ 2, หน้า 8.

² Earl Jowitt, "PARDON", The Dictionary of English Law, (London : Sweet & Maxwell, 1956), p.1293. ; Lord Simonds, "Constitution Law", Halbury's Law of England, Volume 7, Third Edition, (London : Butterworth, 1954), p.525.

³ "PARDON", Encyclopaedia Americana, (1958), p.296.

⁴ Japan, The Amnesty Law (Law No. 20 of 1947), Article 3(1)(2).

กระทำผิดหรือผู้ต้องโทษภายในขอบข่ายที่กำหนด โดยไม่ต้องมีการร้องขอจากผู้กระทำผิดแล้ว การอภัยโทษส่วนมากจะมีขึ้นจากการร้องขอ (act of petition) ของผู้กระทำผิด แต่ละรายผ่านมาทางผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ฝ่ายบริหารพิจารณาให้การอภัยโทษเฉพาะราย (individual pardon) และการให้อภัยโทษของฝ่ายบริหารแก่ผู้กระทำผิดนั้นอาจจะ เป็นการอภัยโทษโดยปราศจากเงื่อนไข (full pardon) หรืออาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ในการได้รับการอภัยโทษ (conditional pardon) ให้ผู้กระทำผิดทำให้เงื่อนไข สมบูรณ์ก่อนจึงจะได้รับผลแห่งการอภัยโทษก็ได้¹

วิธีการอภัยโทษอาจล้าคัม เป็นหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

1. บุคคลผู้ร้องขออภัยโทษ

ผู้ร้องขออภัยโทษโดยหลักได้แก่ ตัวบุคคลผู้กระทำผิด หรือผู้ต้องโทษ นอกจากนั้นยังสามารถตั้งผู้แทน หรือให้บุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องโทษร้องขอแทนได้ เช่น ญาติพี่น้อง เพื่อน และแม่กระทั่งพนักงานเจ้าหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ พศคิ อัยการ ผู้พิพากษา รัฐมนตรี ก็สามารถเสนอความเห็นเกี่ยวกับการอภัยโทษได้

ในประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2478² มาตรา 259 - 261 พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479³ มาตรา 34 และกฎกระทรวงมหาดไทยออกตามความในมาตรา 58 แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พุทธศักราช 2479⁴ หมวด 6 ข้อ 120-126 กำหนดบุคคลผู้มีสิทธิร้องขออภัยโทษ นอกจากตัวผู้ต้องโทษเองแล้ว ผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องได้แก่ ญาติมิตร สามารถที่จะยื่นเรื่องราวต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ขอพระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษได้โดยรัฐมนตรีจะเป็นผู้ถวายเรื่องราวพร้อมเสนอความคิดเห็น

¹ "PARDON", Encyclopaedia Americana, (1958), Volume 21, p.296.

² ราชกิจจานุเบกษา 52 (10 มิถุนายน 2478): 598.

³ ราชกิจจานุเบกษา 53 (29 พฤศจิกายน 2479): 775.

⁴ ราชกิจจานุเบกษา 54 (26 เมษายน 2480): 221.

ว่าสมควรอภัยโทษหรือไม่ และในกรณีไม่มีผู้ตาย เรื่องราวรัฐมนตรีอาจจะถวายคำแนะนำต่อพระมหากษัตริย์ ขอให้พระราชทานอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษเองก็ได้ เมื่อเห็นเป็นการสมควร

การยื่นเรื่องราวในกรณีผู้ต้องโทษอยู่ในเรือนจำต้องกระทำผ่านพิศักดิ์หรือผู้บัญชาการเรือนจำและอาจกระทำได้โดยยื่นเป็นหนังสือหรือด้วยวาจาให้เจ้าพนักงานบันทึก แต่ต้องลงชื่อผู้ยื่นเรื่องราว เว้นแต่กรณีญาติมิตร เป็นผู้ยื่นให้ ซึ่งอาจยื่นผ่านทาง เรือนจำหรือยื่นต่อรัฐมนตรีโดยตรงก็ได้ ตามกฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดเป็นหน้าที่ของ เรือนจำที่ต้องอำนวยความสะดวกแก่ผู้ต้องโทษ จักหาเครื่องเขียน สถานที่เขียน เปิดโอกาสแก่ผู้ต้องโทษในการยื่นเรื่องราว รักษาความลับในหนังสือ เมื่อผู้ต้องโทษต้องการให้เป็นความลับและจัดส่งไปตามสายงานบังคับบัญชา

ในประเทศอังกฤษกำหนดสิทธิร้องขออภัยโทษไว้เป็นสิทธิพื้นฐานอย่างชัดเจนใน Bill of Rights (1688) ซึ่งจะปฏิเสธสิทธินี้ไม่ได้ บุคคลผู้ใช้สิทธิได้แก่ ตัวผู้กระทำความผิดหรือเพื่อน (his friends) ในนามของผู้กระทำความผิด (on his behalf)¹

ประเทศฝรั่งเศส นอกจากผู้ต้องโทษสามารถใช้สิทธิขออภัยโทษแล้ว บิดา มารดา เพื่อน ผู้พิพากษา (les jurés réunis aux magistrats de la cour) อัยการ และ พนักงานราชทัณฑ์ยังร้องขออภัยโทษได้ด้วย ผู้ต้องโทษสามารถร้องขออภัยโทษได้ตลอดเวลา และหากการร้องขอครั้งก่อนถูกปฏิเสธก็สามารถร้องขอใหม่อีกได้²

ประเทศญี่ปุ่น ผู้ร้องขออภัยโทษได้แก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะอยู่ในระหว่างการคุมประพฤติ หรือการพักการลงโทษ ซึ่งต้องการให้พ้นจากเงื่อนไขที่ถูกกำหนดในระยะเวลาที่สั้นเข้า พิศักดิ์สามารถจะร้องขออภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษได้โดย เหตุความประพฤติดีของผู้นั้น และอัยการสามารถขอ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹Lord Simonds, "PARDONS AND REPRIEVES", Halbury's Law of England, Third Edition, Volume 7, p.243.

²Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, Deuxième Edition, p.832.

ให้มีการอภัยโทษในกรณีผู้ต้องโทษปรับหรือรอการลงโทษโดยไม่มีอาการประพฤติน¹ ทั้งนี้จะกระทำ
ได้เมื่อพ้นระยะเวลาที่กำหนดไปแล้ว โดยมีแต่วันกำหนดโทษตามคำพิพากษา

2. การพิจารณาให้อภัยโทษ

ประมุขของรัฐ หรือหัวหน้าฝ่ายบริหารจะได้รับการแนะนำเพื่อประกอบการพิจารณาให้อภัยโทษจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม แล้วแต่ว่าหน่วยงานใดจะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับงานราชทัณฑ์ หรืออาจเป็นรูปของคณะกรรมการ เช่น คณะกรรมการอบรมฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ (The National Offenders Rehabilitation Commission) ของประเทศญี่ปุ่น ทั้งนี้จะมีการเสนอความเห็นขึ้นมาตามลำดับชั้นในสายงานบังคับบัญชา จากเจ้าหน้าที่ผู้มีความใกล้ชิดกับผู้ต้องโทษมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานคุมประพฤติ กรมราชทัณฑ์ ตลอดจนอัยการและศาลผู้พิจารณาคดี

ในประเทศไทย การทำความเข้าใจประกอบการพิจารณาพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ เมื่อเรือนจำได้รับเรื่องราวไม่ว่าจากผู้ต้องโทษหรือญาติมิตรของผู้ต้องโทษโดยตรง หรือทางกรมราชทัณฑ์ส่งให้ดำเนินการก็ตาม เรือนจำต้องทำการสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ ตามแบบสอบสวนที่กำหนดไว้ในหนังสือกรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทยที่ 40/2489 ลงวันที่ 26 มิถุนายน 2489 เรื่อง การดำเนินการสอบสวนเรื่องราวขอพระราชทานอภัยโทษ จากอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ถึงผู้บัญชาการเรือนจำทุกเรือนจำ โดยให้รวบรวมจัดทำเป็นสำนวนการสอบสวน ประกอบด้วยประวัติของนักโทษเกี่ยวกับการกระทำความผิด ความประพฤติในระหว่างต้องโทษ กำหนดโทษที่เหลืออยู่ หลักฐานการสอบสวนอันเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ที่ผู้ยื่นเรื่องราวกล่าวอ้าง เป็นเหตุขอพระราชทานอภัยโทษ เช่น รายงานการตรวจร่างกายของแพทย์ คำให้การของกำนันผู้ใหญ่บ้านอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน อาชีพ หรือความเป็นอยู่ของครอบครัว

¹ Rehabilitation Bureau, Ministry of Justice, Non-Institutional Treatment of Offenders in Japan, (Japan : Ministry of Justice, 1977), pp.54 - 55.

เอกสารทำให้การที่อ้างว่าได้กระทำด้วยความชอบแก่ราชการ เป็นพิเศษ ฯลฯ ทั้งนี้ เรืองจำ
 ต้องแสดงความเห็นพร้อมกับสำนวนส่ง ไปให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการต่อไปโดยเร็ว กรมราชทัณฑ์
 จะเสนอเรื่องราวพร้อมหลักฐานแก่รัฐมนตรี เพื่อพิจารณา เสนอต่อพระมหากษัตริย์ทรงพิจารณา
 ให้อภัยโทษ เรื่องราวที่ขอพระราชทานอภัยโทษ ถ้าถูกยกไปแล้วหนึ่ง จะยื่นใหม่อีกไม่ได้จน
 กว่าจะพ้นสองปีนับแต่วันถูกยกครั้งก่อน (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา
 264)

ในประเทศอังกฤษตาม Criminal Appeal Act, 1907 ก่อนที่รัฐมนตรีว่า
 การกระทรวงมหาดไทย (Home Secretary) จะพิจารณาการอภัยโทษ สามารถขอความ
 เห็นจากศาลอุทธรณ์ได้¹ การพิจารณาจะพิจารณาประกอบด้วยประวัติของผู้ต้องโทษ ความผิดที่
 กระทำ ความประพฤติของผู้ต้องโทษ จนเป็นที่แน่ใจว่าการที่ผู้ต้องโทษได้รับการอภัยโทษ จะเป็น
 ผลดีแก่สังคมในอันความปลอดภัยมากกว่า

ในประเทศญี่ปุ่น ใช้วิธีการอภัยโทษควบคู่ไปกับวิธีการแก้ไขอบรมฟื้นฟูผู้กระทำผิด การ
 ให้อภัยโทษแบบทั่วไป (general pardon) ในโอกาสสำคัญ ๆ ของบ้านเมืองจึงมีน้อย
 มาก ส่วนมากจะเป็นการให้อภัยโทษเฉพาะราย (individual pardon) ซึ่งผู้ต้องโทษ

¹ Lord Simonds, "PARDONS AND REPRIEVES", Halsbury's Law of
 England, Volume 7, p.243.

ร้องขอเพื่อให้พ้นโทษ ลดหย่อนโทษ หรือให้ได้สิทธิกลับคืนมาในระยะเวลาที่กำหนดโทษ¹ หรือหลังจากครบกำหนดโทษแล้ว ไม่ว่าจะผู้ต้องโทษนั้นจะอยู่ในระหว่างการพักการลงโทษ หรืออยู่ในความสอคล้องของ เจ้าพนักงาน ทั้งนี้ต้องแสดงให้เห็นว่าเขาสามารถจะดำรงชีวิตอยู่ได้เองในสังคม โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ภายใต้การสอคล้องดูแล และเหมาะสมที่จะได้รับการอภัยโทษตามคำร้องขอ คำร้องขออภัยโทษอาจยื่นต่อสำนักงานคุมประพฤติ (Probation Office) ซึ่งจะเสนอความเห็นต่อไปยังคณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ เพื่อเสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้ลงมติและเสนอต่อจักรพรรดิฯ ฝ่าพระนามให้มีผลแก่ผู้ต้องโทษที่ได้รับการอภัยโทษต่อไป การเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ พัดคี หรืออัยการ อาจทำความเห็นเสนอการให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำผิดได้เองโดยไม่ต้องมีการร้องขอ²

¹ตาม The Amnesty Law Enforcement Regulations (Japan : Ministry of Justice Ordinance No.78 of 1957, No.7 of 1952, and No.21 of 1959)

Article 6 กำหนดไว้ว่าการร้องขออภัยโทษเฉพาะราย ให้ลดโทษ หรือ ให้ยกโทษ จะกระทำได้เมื่อพ้นระยะเวลาหนึ่ง ไปแล้ว นับแต่วันกำหนดโทษตามคำพิพากษา เว้นแต่คณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ จะพิจารณาเห็นสมควรให้เป็นอื่น ได้แก่

โทษกักขัง หรือ ปรับเล็ก ๆ น้อย ๆ (minor fine) 6 เดือน

โทษปรับ (fine) 1 ปี

โทษจำคุกกำหนดระยะเวลา 1 ใน 3 ของจำนวนโทษที่กำหนดหรือ 1 ใน 3 ของโทษขั้นต่ำที่กำหนดสำหรับการกำหนดโทษจำคุกแบบมีเวลา ขั้นสูง ขั้นต่ำ ทั้งนี้ต้องไม่น้อยกว่า 1 ปี

โทษจำคุกตลอดชีวิต 10 ปี

² Japan, Ministry of Justice, Rehabilitation Bureau, Non-Institutional Treatment of Offenders in Japan, (Japan : Ministry of Justice, 1974), pp.54-55. (Chapter VI, "PARDON").

3. โทษที่สามารถให้อภัยได้

โดยปกติการอภัยโทษจะใช้กับโทษประหารชีวิตและโทษจำคุก แต่ในบางประเทศได้แก่ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และไทย สามารถให้อภัยโทษปรับได้ด้วย

ประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 259 ใช้ถ้อยคำว่า "โทษอย่างใด ๆ" ดังนั้นโทษทุกชนิดตามกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นโทษประหารชีวิต โทษจำคุก โทษกักขัง โทษปรับ หรือริบทรัพย์สิน ย่อมจะมีการร้องขอพระราชทานอภัยโทษได้ทั้งสิ้น โดยต้องเป็นโทษที่มีค่าพิพาทจนถึงที่สุดให้รับโทษนั้น ๆ โทษที่ได้รับการรอกการลงโทษจึงไม่ใช่โทษที่จะอภัยได้ เช่น เกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส และเนื่องจากการให้อภัยโทษเป็นการยกเว้นการบังคับโทษ ดังนั้นโทษที่ไม่อาจบังคับโทษได้ หรือพ้นโทษไปแล้ว จึงไม่อาจให้อภัยโทษได้ด้วย เว้นแต่ในกรณีมีโทษปรับ แม้ชำระค่าปรับไปแล้วก็อาจได้รับการอภัยโทษ และได้รับคืนค่าปรับที่ชำระไปแล้วทั้งหมด¹

ประเทศฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 784 วรรคหนึ่ง กำหนดว่า การอภัยโทษสามารถใช้ได้กับโทษทางร่างกาย หรือเกี่ยวกับเงินทองที่กำหนดไว้แน่นอน² โทษที่จะอภัยได้ต้องมีค่าพิพาทจนถึงที่สุดแล้ว และโทษนั้นต้องเป็นโทษที่ยังบังคับได้ ฉะนั้นโทษที่ได้รับไปแล้วหรือโทษที่พ้นกำหนดลงเลยการลงโทษ และโทษที่ได้รับการรอกการลงโทษจึงเป็นโทษที่อภัยไม่ได้³ นอกจากนี้โทษเกี่ยวกับร่างกายและทรัพย์สินแล้ว ปัจจุบันฝรั่งเศสใช้การอภัยโทษกับโทษในทางศีลธรรมต่าง ๆ ตัดความสามารถทำให้เสื่อมเกียรติและกำหนดข้อห้ามต่าง ๆ (les peines privatives de droits, incapacités, déchéances et prohibitions) ที่กำหนดไว้ในค่าพิพาท เช่น ตัดสิทธิในการจัดการทรัพย์สินของตนเอง

¹ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265.

²Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.835.

³โกเมน ภทธริภรณ์, "เอกสารประกอบคำบรรยายกฎหมายอาญาเปรียบเทียบและอาชญาวิทยา 2," ชุดที่ 2, หน้า 8.

คดีสิทธิในการให้หรือรับโทษไม่มีค่าตอบแทน คดีสิทธิในการเป็นพลเมือง เป็นต้น ไม่ว่าจะกำหนด เป็นโทษประธาน (les peines principales) หรือโทษประกอบ (les peines complémentaires) แต่ไม่มีผลไปถึงโทษอุปกรณ (les peines accessoires) นอกจากกฎหมายจะบัญญัติไว้ให้ลงล้างไปโดยการอภัยโทษ ซึ่งโทษในทางคดีสิทธิแต่เดิมจะสามารถ ลงล้างไปเพื่อให้ได้สิทธิกลับคืนมาได้โดยการล้างมลทิน (la réhabilitation) เท่านั้น¹

ประเทศญี่ปุ่น นอกจากอภัยโทษ จะสามารถร้องขอให้มีการอภัยโทษแก่ผู้ต้องโทษปรับแล้ว ยังสามารถขอให้มีการอภัยโทษแก่ผู้ที่ต้องค่าพิพาทมาให้ลงโทษจำคุกแต่การลงโทษไว้โดยไม่มี การคุมประพฤติ และผู้ที่พ้นโทษ (ex-prisoner) ไปโดยรับโทษครบถ้วนตามค่าพิพาทแล้วด้วย² ทั้งนี้ เนื่องจากญี่ปุ่นใช้วิธีการอภัยโทษ เป็นวิธีที่ทำให้ผู้ต้องโทษตามค่าพิพาทมาได้รับสิทธิ ที่เสียไปเนื่องจากผลของค่าพิพาทลงโทษจำคุกกลับคืนมา เช่น สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในการประกอบ อาชีพบางอย่าง³

4. ความยินยอมของผู้ต้องโทษ

การอภัยโทษเป็นการกระทำของรัฐ และมีลักษณะเป็นการบังคับ ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษ จะหลบเลี่ยงผลของการอภัยโทษโดยไม่ยอมรับการอภัยโทษไม่ได้⁴ แต่การอภัยโทษจะต้อง เป็นการ ช่วยบรรเทาโทษแก่ผู้ต้องโทษ โทษที่นำมาแทนจะต้อง เป็นโทษที่เบากว่าโทษตามค่าพิพาท

¹Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.835.

²Japan, Rehabilitation Bureau, Non-Institutional Treatment of Offenders in Japan, p.55.

³Ibid., p.54.

⁴Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.675.

ในสหรัฐอเมริกา เคยมีปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับการอภัยโทษของผู้กระทำความผิด ในคดี *Burdick v. United States* (1915) ประธานาธิบดี Wilson ได้ให้อภัยโทษปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไขแก่ Burdick หนึ่งในจำเลยซึ่งให้การเป็นพยานศาล Burdick ปฏิเสธที่จะรับการอภัยโทษนั้น แต่ศาลสูง (The Supreme Court) เห็นเป็นเอกฉันท์ว่าปฏิเสธไม่ได้ ผู้พิพากษา McKenna กล่าวว่า : "ข้อโต้แย้งการอภัยโทษจะมีได้แต่เพียงผลของการอภัยโทษไม่ได้อภัยโทษที่ประสงคจะปลดปล่อย"

อย่างไรก็ดี แม้จะใช่คดี Burdick เป็นหลักอยู่ก็ตาม การหลีกเลี่ยงผลของการอภัยโทษก็ยังคงมีอยู่ในคดี *Chapman v. Scott* (1925) ประธานาธิบดี Coolidge ได้ยกเลิกการให้อภัยโทษแก่นักโทษซึ่งปฏิเสธการอภัยโทษ และให้รัฐ Connecticut ประหารนักโทษผู้นั้นเสีย การกระทำนี้ได้รับการสนับสนุนจากผู้พิพากษาท่านหนึ่ง (A Federal Judge) ซึ่งกล่าวว่า "ไม่มีสิทธิตามรัฐธรรมนูญที่จะกักขังนักโทษไว้"

ในระหว่างที่มีข้อขัดแย้งกันนี้เอง นักโทษผู้หนึ่งซึ่งเป็นนักโทษประหารและได้รับการอภัยโทษ-ลดโทษเป็นจำคุกตลอดชีวิต (life imprisonment) โดยประธานาธิบดี Taft เมื่อปี 1909 หลังจากที่เขารับโทษจำคุกมาเกือบครบ 20 ปีแล้ว เขาคิดว่าตายเสียดีกว่า จึงปฏิเสธที่จะรับการอภัยโทษของประธานาธิบดี Taft อีกต่อไป ผู้พิพากษา Holmes ได้โต้แย้งว่า "การอภัยโทษในปัจจุบันไม่ใช่เป็นอำนาจในการให้ความกรุณาของบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยส่วนตัว แต่เป็นอำนาจที่กำหนดไว้เป็นแบบแผนในรัฐธรรมนูญ ซึ่งข้อกำหนดของการใช้อำนาจอภัยโทษ ได้แก่ ความปลอตกภัยของส่วนรวมจะต้องดีกว่า โดยการลงโทษผู้กระทำความผิดให้น้อยกว่าที่ศาลได้พิพากษาไว้" ฉะนั้นปัญหาจึงอยู่ที่ว่าโทษจำคุกตลอดชีวิตเป็นโทษที่เบากว่าโทษประหารชีวิตหรือไม่ ซึ่งผู้พิพากษา Holmes คิดว่าโดยสามัญสำนึก (Common Understanding) แล้วเป็นเช่นนั้น (คดี *Biddle v. Perovich* (1927))¹

¹C. Herman Prichett, "Executive power in general : the power to pardon", The American Constitution, (New York, Toronto, London : Mc.Graw-Hill, 1956), p.325.

ค. ผลของการอภัยโทษ

การอภัยโทษมีผลแก่ผู้กระทำความผิดหรือผู้ต้องโทษในทางบรรเทาโทษให้ ซึ่งอาจจะเป็นการทำให้สิทธิในการฟ้องร้องผู้กระทำความผิดระงับไป หรือลดหย่อนโทษ หรือให้พ้นจากโทษ ซึ่งเป็นผลของการอภัยโทษตามปกติ ตามประเภทของการอภัยโทษที่ได้รับ ประเทศไทยกำหนดผลของการอภัยโทษไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 265 มาตรา 266 ดังนี้ :

มาตรา 265 ในกรณีที่มีการอภัยโทษไม่มีเงื่อนไข ห้ามมิให้บังคับโทษนั้น ถ้าบังคับโทษไปบ้างแล้วให้หยุดทันที ถ้าเป็นโทษปรับที่ชำระแล้วให้คืนค่าปรับไปทั้งหมด

ถ้าการอภัยโทษเป็นแต่เพียง เปลี่ยนโทษหนักเป็น เบา หรือลดโทษ โทษที่เหลืออยู่ก็ให้บังคับต่อไปได้

แต่การได้รับพระราชทานอภัยโทษ ไม่เป็นเหตุให้ผู้รับพ้นความรับผิดชอบในการต้องคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สิน หรือค่าทดแทนตามคำพิพากษา

มาตรา 266 เมื่อผู้ได้รับพระราชทานอภัยโทษ เนื่องจากการกระทำผิดอย่างหนึ่งถูกฟ้องว่ากระทำผิดอีกอย่างหนึ่ง อภัยโทษนั้นย่อมไม่ตัดอำนาจศาลที่จะเพิ่มโทษ หรือไม่รอการลงอาญาตามกฎหมายลักษณะอาญาว่าด้วยการกระทำผิดหลายครั้ง ไม่เช็คหลาย หรือว่าด้วยการรอการลงอาญา

นอกจากนั้นในบางประเทศยังกำหนดผลของการอภัยโทษให้ผู้กระทำความผิด หรือผู้ต้องโทษ เสมือน เป็นบุคคลที่บริสุทธิ์ ไม่เคยกระทำความผิดหรือไม่เคยต้องโทษตามคำพิพากษามากจน และทำให้ได้รับสิทธิที่เสียไปกลับคืนมา ด้วยเหตุผลเช่นนี้เอง การอภัยโทษจึงใช่ เป็นการลบล้างผลร้ายของคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุกของศาลโดยสิ้นเชิง ทีเดียวหนึ่ง กล่าวคือ นอกจากจะเป็นผลให้ได้รับการปลดปล่อยจากโทษตามคำพิพากษาแล้วยัง เป็นวิถีทางในการคืนสิทธิแก่บุคคลด้วย

(a way to restore a person's liberty or rights)

ประเทศที่กำหนดการอภัยโทษ ให้มีผลเป็นการลบล้างผลร้ายของคำพิพากษาลงโทษจำคุกของศาลลงโดยสิ้นเชิง ได้แก่

1. ประเทศอังกฤษ ผลของการอภัยโทษแบบ full pardon นอกจากผู้ต้องโทษ จะได้รับการปลดปล่อยพ้นโทษแล้ว ยังทำให้ผู้นั้นพ้นจากสภาพที่น่าอับอาย (infamy) และพ้นจากข้อห้าม (statutory) ข้อจำกัดสิทธิ (disqualification) หรือการประณาม (obloquy) ทั้งปวง ที่เป็นผลตามมาเมื่อมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกการอภัยโทษ ทำให้บุคคลนั้น เป็นเสมือนบุคคลใหม่ (a new man) และมีอำนาจที่จะฟ้องหมิ่นประมาท แก่ผู้ ที่ล้มประมาทว่าเป็นผู้กระทำความผิดตามคำพิพากษา (as a convict)^{1,2}

2. สหรัฐอเมริกา ผลของการอภัยโทษแบบ absolute pardon ทำให้ข้อเสียหยาข้อจำกัดสิทธิ (disabilities) หกตกไป แค่ว่าทรัพย์สินที่ถูกริบ และค่าปรับที่เสียไปแล้ว ไม่ได้รับกลับคืน³ ศาลสูงของสหรัฐไต่สวนหลักไว้ในคดี Ex parte Garland (1867) ว่า ผลของการอภัยโทษทำให้ลบล้าง ไปซึ่งผลของคำพิพากษาให้ลงโทษโดยสิ้นเชิง (the effect of a pardon is to wipe out completely all effects of the conviction for crime) ผู้พิพากษา Field แถลงว่า : "การอภัยโทษปลดปล่อยตัว มีผลให้ปลดเปลื้อง ไปซึ่งการลงโทษทั้งปวง และลบล้าง ไปซึ่งมลทินที่มีอยู่ คึงนั้นในทัศนะของกฎหมาย ผู้กระทำความผิดนั้นถือว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ราวกับว่าไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน (When the pardon is full, it release the punishment and blots out of existence the guilt so that in the eye of the law the offender is as innocent as if he had never committed the offence) คดีนี้ Garland กระทำความผิดในฐานะเป็นผู้สมรู้ร่วมคิด ได้รับการอภัยโทษปลดปล่อยตัว และศาลถือว่าการอภัยโทษทำให้ เขาได้สิทธิในฐานะพลเมือง (civil rights) กลับคืน และทำให้เขาเสมือนเป็นบุคคลใหม่

¹ Lord Simonds, "PARDONS AND REPRIVES", Halbury's Law of England, Volume 7, p.244.

² William Benton, "PARDON", Encyclopaedia Britannica, Volume 17, p.282.

³ "PARDON", Encyclopaedia Americana, (1958), Volume 21, p.296.

และได้รับชื่อเสียงเกียรติยศ ความสามารถใหม่ (the court held that the pardon restored all civil rights and made him, "as if it were a new man, and gives him a new credit and capacity".)¹

อย่างไรก็ตาม ทั้งที่ศาลสูงไควางหลักไว้ในคดีข้างต้น ในบางรัฐกลับถือว่าการอภัยโทษไม่ทำให้ข้อเท็จจริงทั้งหลายที่เป็นผลมาจากคำพิพากษาลงโทษหมดไป และผู้กระทำความผิดที่ได้รับการอภัยโทษนั้น ยังคงถูกปฏิเสธสิทธิในการทำสัญญาทางธุรกิจหรือทางวิชาชีพ² เช่น รัฐ New York ในปี 1941 ศาลรัฐ New York ได้ตัดสินว่า คำพิพากษาคัดสินลงโทษที่ได้รับการอภัยโทษไปแล้วนั้น อาจนำมานับ เป็นการกระทำความผิดครั้งก่อนในการพิจารณาพิพากษาการกระทำความผิดภายใต้บัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดคดีพิเศษ (People excel Prisament v. Brophy, 287. N.Y. 132)³ กล่าวคือ ถือเป็นเหตุเพิ่มโทษ ในการพิจารณาลงโทษในความผิดครั้งที่ 2 ได้ (Corlesi v. New York (1914)⁴ ซึ่งในชั้นนี้ในรัฐอื่น ๆ ได้แก่ Iowa, Massachusetts, New Hamshire, Rhode Island และ Utah ไม่เห็นด้วย

เนื่องจากการยากที่จะเห็นถึงข้อแตกต่างระหว่างการอภัยโทษบนพื้นฐานของความกรุณา กับพื้นฐานของความเชื่อในความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา รัฐ New York พยายามที่จะแก้ปัญหานี้ โดยมีข้อกำหนดว่า การอภัยโทษไ้มีพื้นฐานของการพบความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ศาลจะต้องยอมรับที่จะไม่นับคำพิพากษานั้นว่ามีอยู่ (New York Law, 1964. C.60) ซึ่งการแก้ปัญหานี้เองกลับเป็นการสร้างปัญหาในเรื่องการแทรกแซงความอิสระในการพิจารณาคดีของศาล นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการจ่ายค่าชดเชย (compensation) แก่ผู้ต้องโทษ

¹C. Hermah Prichett, The American Constitution, p.324.

²Stephen Schafer, Introduction to Criminology, (U.S.A. : Reston Publishing Co., 1976), p.241.

³William Benton, "PARDON", Encyclopaedia Britannica, Volume 17, p.282.

⁴C. Herman Prichett, The American Constitution, p.324.

ซึ่งได้รับโทษไปแล้วทั้งหมดหรือบางส่วน เมื่อมีการอภัยโทษบนพื้นฐานของความบริสุทธิ์ของผู้ต้องโทษ¹ สหรัฐอเมริกา โดย Federal Jurisdiction ให้สิทธิที่จะร้องขอศาลเรียกค่าชดเชยได้ในจำนวนเงินไม่เกิน 5,000 เหรียญ รัฐ California, North Dakota และ Wisconsin ให้สิทธิดังกล่าวแก่กัน เว้นแต่รัฐ New York เพียงรัฐเดียวที่ให้สิทธิเรียกค่าชดเชยได้โดยไม่จำกัดจำนวน รัฐอื่น ๆ นอกจากนี้ไม่ให้สิทธิเรียกค่าชดเชย และบางรัฐก็จะพิจารณาให้เฉพาะบางกรณีที่เป็นเท่านั้น²

อย่างไรก็ตามการอภัยโทษก็เป็นเรื่องโดยเฉพาะระหว่างผู้กระทำผิดกับรัฐเท่านั้น ไม่มีผลในทางเป็นปรบักษ์ต่อสิทธิทางแพ่ง (any civil actions) ของบุคคลอื่นที่มีต่อตัวผู้กระทำผิดด้วย³

¹ในประเทศอังกฤษ ไม่ได้กำหนดสิทธิในค่าชดเชยด้วย แม้จะถือว่าผู้ได้รับอภัยโทษเป็นเสมือนบุคคลใหม่; William Benton, "PARDON", Encyclopaedia Britannica, p.282.

²ในประเทศยุโรปทางภาคพื้นทวีป (Continental European) และลาติน-อเมริกา (Latin American) มีข้อกำหนดในค่าชดเชยได้เฉพาะกรณีที่เสียหายอย่างแท้จริงเท่านั้น; Ibid., p.283.

³Ibid.

3. ประเภทที่ 1 ผลของการอภัยโทษให้พ้นโทษแบบทั่วไป (General Amnesty) และการอภัยโทษให้พ้นโทษเฉพาะราย (Special Amnesty) ทำให้นิตของคำพิพากษา

1 ตาม The Amnesty Law, 1947 ของญี่ปุ่น แบ่งประเภทของการอภัยโทษ 5 ประเภท ได้แก่ (1) การอภัยโทษให้พ้นโทษแบบทั่วไป (General Amnesty) จะกระทำเนื่องในโอกาสสำคัญของบ้านเมือง โดยกำหนดลักษณะบุคคลซึ่งจะได้รับการอภัยโทษไว้อย่างกว้าง ๆ ในขอบข่ายของความผิด หรือระยะเวลาการต้องโทษ สามารถให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิด ได้ทั้งก่อนและหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ผู้ได้รับการอภัยโทษจะพ้นจากการถูกฟ้องร้องหรือลงโทษ (Article 2,3)

(2) การอภัยโทษให้พ้นโทษเฉพาะราย (Special Amnesty) จะกระทำต่อผู้ต้องโทษเฉพาะราย ภายหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ผู้ได้รับการอภัยโทษจะพ้นจากการถูกลงโทษตามคำพิพากษา (Article 4,5)

(3) การอภัยโทษลดโทษ (Commutation of Penalty) จะให้แก่บุคคลซึ่งถูกศาลพิพากษาวางโทษแล้ว ทั้งนี้ อาจจะทำให้เป็นการทั่วไป ตามประเภทของความผิด ชนิดของการลงโทษ หรือให้เป็นการเฉพาะราย ผู้ได้รับการอภัยโทษ จะได้รับการลดโทษตามที่กำหนดไว้ในกฎฎีกา (Cabinet Order) หรือ ใ้ยกเว้นโทษประหารชีวิตตาม Article 6, 7 และการลดโทษแก่ผู้ที่ได้รับการรอกการลงโทษ (Suspension) จะทำให้ระยะเวลาการรอกการลงโทษสั้นเข้า (Article 7(3))

(4) การอภัยโทษยกเลิกการลงโทษ (Remission of Execution of penalty) จะให้แก่บุคคลเฉพาะรายซึ่งได้รับการวางโทษแล้ว จะไม่ใช้กับผู้ซึ่งได้รับการรอกการลงโทษ ในกรณีระยะเวลาการรอกการลงโทษยังไม่สิ้นสุด (Article 8)

(5) การกลับคืนสิทธิ (Restoration of Rights) จะให้แก่บุคคลซึ่งสูญเสีย หรือถูกจำกัดสิทธิ หรือคุณสมบัติไปโดยผลของการถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ทั้งนี้ จะให้ต่อเมื่อได้รับโทษครบถ้วนแล้ว หรือได้รับการอภัยโทษยกเลิกการลงโทษ ทำให้ได้สิทธิที่เสียไปกลับคืน (Article 9, 10)

ถึงที่สุด ให้ลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นหมดสิ้นไป (The pronouncement of judgement of guilty shall lost its effect)¹ และหากเป็นการอภัยโทษให้พ้นโทษแบบทั่วไปก่อนมีคำพิพากษาจะเป็นผลให้สิทธิฟ้องร้องผู้กระทำความผิดระงับไป (The right of prosecution shall be extinguished)² นอกจากนี้เมื่อผู้กระทำความผิดพ้นจากโทษ โดยได้รับโทษครบถ้วนแล้ว หรือได้รับการอภัยโทษยกเลิกการลงโทษแล้ว ผู้พ้นโทษอาจได้รับการอภัยโทษแบบการกลับคืนสิทธิเป็นการล้างมลทิน และได้รับสิทธิที่เสียไปกลับคืนด้วย ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปในส่วนที่ว่าด้วยการล้างมลทิน

อนึ่งผลของการอภัยโทษ ไม่ย้อนหลังไปถึงการกระทำก่อนหน้านั้น กล่าวคือ ไม่ทำให้การถูกลงโทษที่ได้รับไปแล้วกลับคืน หรือทำให้เกิดสิทธิที่จะเรียกร้องอย่างใด ๆ³

4. ประเทศฝรั่งเศส การอภัยโทษของฝรั่งเศสโดยหลัก มีผลเพียงการละเว้นไม่บังคับโทษตามคำพิพากษา ไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษา คำพิพากษาให้ลงโทษและผลของคำพิพากษายังคงมีอยู่ กล่าวคือ คำพิพากษายังคงปรากฏอยู่ในทะเบียนประวัติอาชญากร แสดงว่า เป็นผู้เคยต้องโทษมาแล้ว มีผลให้ได้รับการเพิ่มโทษในการกระทำความผิดอีก และเป็นอุปสรรคในการพิจารณาการลงโทษ และการนิรโทษกรรม (Crim. 8 Nov. 1960 D. 1961, 39)⁴ อย่างไรก็ตามผู้ต้องโทษอาจได้รับการอภัยโทษ ให้มีผลในทางที่ได้รับสิทธิที่เสียไปหรือถูกจำกัดกลับคืนมาได้เหมือนกัน โดยได้รับการอภัยโทษแก่โทษคดีสิทธิที่กำหนดเป็นโทษประชาชน หรือโทษ

¹ Japan, The Amnesty Law (Law No.20 of 1947 amended by Law No.195 of 1947 and Law No.143 of 1949), Article 3(1), 5.

² Ibid., Article 3(2).

³ Ibid., Article 11.

⁴ Mme. S. Cornoit, "Grâce", Dictionnaire de Droit, Tome II, Deuxième Edition, (Paris : Dalloz, 1966), p.883.

⁵ Pierre Bouzat, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp.834-835.

ประกอบกันที่กล่าวมาแล้ว และโดยได้รับการอภัยโทษแบบนิรโทษกรรม ซึ่งมีผลกว้างขวางกว่าการอภัยโทษธรรมดา

การอภัยโทษแบบนิรโทษกรรม (la grâce amnistance หรือ amnistielle) เป็นวิธีการที่เชื่อมโยงระหว่างการอภัยโทษและการนิรโทษกรรม รัฐสภาจะกำหนดกฎหมายนิรโทษกรรมแก่การกระทำผิดของบุคคลที่ได้รับการอภัยโทษจากฝ่ายบริหารแล้ว ทั้งนี้โดยให้ฝ่ายบริหารรวบรวมเอาบุคคลที่ต้องการให้นิรโทษกรรมเข้าไว้ในการอภัยโทษแบบ เฉพาะรายเสียก่อน (les grâces individuelles) และกฎหมายนิรโทษกรรมจะกำหนดว่า "ให้นิรโทษกรรมแก่ผู้ต้องคำพิพากษาในความผิดที่ระบุไว้ ซึ่งกระทำก่อนวันที่ และได้รับการอภัยโทษจากประธานาธิบดีก่อนวันที่ " ผลของการอภัยโทษแบบนิรโทษกรรม ทำให้คำพิพากษาให้ลงโทษนั้นถูกลบลงไป และคดีสิทธิต่าง ๆ กลับคืนมาโดยครบถ้วน เพราะเป็นการให้อภัยไปถึงการกระทำผิดด้วย ผลดังกล่าวจึงต่างไปจากการอภัยโทษทั่ว ๆ ไป ซึ่งมีผลเฉพาะโทษประธาน (la peine principale) เท่านั้น ส่วนผลที่ตามมา ไม่ว่าในรูปของโทษประกอบ โทษอุปกรณ โดยเฉพาะข้อคดีสิทธิต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้กระทำความผิดต้องเสียชื่อเสียงและงานทำไต่ยากยังคงมีอยู่^{1, 2}.

จากการศึกษาเปรียบเทียบถึงวิธีการอภัยโทษที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ พบว่าการอภัยโทษที่สามารถใช้ให้มีผลเป็นการลบคำพิพากษาลงโทษจากคุกโดยสิ้นเชิงได้นั้น จะเป็นการอภัยโทษในรูปแบบของการใช้อำนาจในการพระราชทานอภัยโทษในสมัยการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์แต่เดิม ซึ่งเป็นการยกให้ซึ่งความผิดและโทษ และการอภัยโทษบนพื้นฐานของหลักการแก้ไขความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรม หรือความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา ดังจะเห็นได้จาก

¹ Pierre Bouzat, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp.867-868.

² Gaston Stéfani et Georges Levasseur, Droit Pénal Général, Dixième Edition, (Paris : Dalloz, 1978), p.564.

วิธีการอภัยโทษให้พ้นโทษแบบ absolute pardon หรือ full pardon ของ ประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา หรือ การอภัยโทษแบบ general amnesty และ special amnesty ของประเทศญี่ปุ่น ที่สามารถให้อภัยโทษแก่ผู้กระทำความผิดได้ทั้งก่อนและหลัง มีคำพิพากษาของศาล ซึ่งการอภัยโทษก่อนศาลมีคำพิพากษามีผลให้อำนาจในการฟ้องคดีระงับไป และการอภัยโทษหลังจากศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้ว มีผลให้ผู้ที่ถูกอภัยโทษนั้นพ้น จากโทษโดยสิ้นเชิง เสมือน เป็นผู้บริสุทธิ์ (as an innocent) ไม่เคยกระทำความผิดหรือต้อง โทษตามคำพิพากษามาก่อน นอกจากนั้นในสหรัฐอเมริกาบางรัฐยังได้กำหนดให้รัฐจ่ายค่าทดแทน แก่ผู้ต้องหาที่ได้รับการอภัยโทษแบบ full pardon ด้วย เมื่อการอภัยโทษนั้นตั้ง อยู่บนพื้นฐานแห่งความบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหา อย่างไรก็ตามการอภัยโทษดังกล่าวก็ไม่สามารถ ลบล้างข้อสรุปของคำพิพากษาไปได้อย่างแท้จริง เป็นเพียงการไม่ถือว่าข้อสรุปดังกล่าวอยู่เท่านั้น

การอภัยโทษที่ใช้อยู่ในประเทศไทย ถูกจำกัดขอบเขตให้เป็นการยกโทษ หรืออภัยโทษให้ซึ่ง โทษที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาเท่านั้น ไม่สามารถยกให้ถึงการกระทำความผิด และไม่มีผลเป็นการ ลบล้างคำพิพากษา โดยเป็นแต่เพียงการเปลี่ยนแปลงหรือบรรเทาโทษตามคำพิพากษาซึ่งใช้ เป็นส่วน หนึ่งของการบริหารการลงโทษ เป็นเรื่องรู้งใจ และส่งเสริมกระบวนการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำ ความผิดในเรือนจำ การอภัยโทษจะกระทำได้เฉพาะแก่ผู้กระทำความผิดที่ศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ลงโทษแล้วเท่านั้น และโทษที่สามารถให้อภัยได้จะต้อง เป็นโทษที่บังคับได้ในขณะนั้น ไม่ใช่โทษที่ สิ้นสุดแล้ว ผลของการอภัยโทษก็เป็นเพียงระงับการบังคับโทษ หรือบังคับโทษให้เบาลงกว่าเดิม การอภัยโทษให้พ้นจากโทษไม่ทำให้ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษพ้นจากมลทินหรือผลร้ายจากคำพิพากษา และไม่เป็นเหตุชักชวนการเพิ่มโทษในการกระทำความผิดอีก ผู้ที่ได้รับการอภัยโทษยังคงมีคุณสมบัติใน ฐานะเป็นผู้เคยต้องโทษตามคำพิพากษามาก่อน ฉะนั้น ในประเทศไทยผลร้ายของคำพิพากษาลง โทษจำคุกจึงไม่อาจสิ้นสุดลงได้ด้วยวิธีการอภัยโทษ

ส่วนปัญหาความเหมาะสมสำหรับประเทศไทยที่จะกำหนดการ ลบล้างคำพิพากษาคด้วยวิธี การอภัยโทษให้เป็นการ ลบล้างผลร้ายของคำพิพากษาลงโทษจำคุกโดยสิ้นเชิง ผู้เขียน เห็นว่าวิธี การอภัยโทษไม่เหมาะสมที่จะ เป็นทั้งวิธีการ ลบล้างคำพิพากษาที่อยู่บนพื้นฐานของ เหตุความไม่ เป็น

กรรมในการลงโทษแก่ผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากปัจจุบันอำนาจในการอภัยโทษ เป็นอำนาจและอยู่ใน
 ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร การที่จะให้ฝ่ายบริหารพิจารณาว่าผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่
 สุดคนใดเป็นผู้บริสุทธิ์ แล้วอภัยโทษปล่อยตัวให้พ้นจากการถูกกล่าวหาหรือพ้นจากโทษนั้น เป็นการ
 ก้าวล่วงไปยังอำนาจในการพิจารณาอรรถคดีของฝ่ายตุลาการอย่างแท้จริงจึงขอวิจารณ์ที่กล่าวกัน
 อยู่เสมอ แม้จะมีข้อโต้แย้งข้อวิจารณ์อยู่ว่าการอภัยโทษ เป็นไปเพื่อการบริหารการลงโทษ ก็อาจ
 พึงได้เฉพาะกรณีที่การอภัยโทษไม่ก้าวล่วงไปอภัยแก่การกระทำความผิด หรือไม่กระทบถึงความศักดิ์สิทธิ์
 แห่งคำพิพากษา เช่น ในกรณีการอภัยโทษของประเทศไทย ฝรั่งเศส และการอภัยโทษของ
 ประเทศญี่ปุ่นบางประเภทเท่านั้น และการอภัยโทษก็ไม่เหมาะสมที่จะใช้ เป็นวิธีการลดล้างคำ
 พิพากษาที่อยู่บนพื้นฐานของ เหตุความไม่ เป็นธรรมที่จะคงไว้ซึ่งผลร้ายของคำพิพากษาให้ลงโทษ
 จากผู้ถูกแก้ผู้พ้นโทษ เพราะขอบเขตของการอภัยโทษในประเทศไทยจำกัดไว้ให้ใช้ เฉพาะกับโทษที่
 บังคับใช้ได้อยู่เท่านั้น ส่วนผลร้ายของคำพิพากษาลงโทษจากผู้ซึ่ง เป็นปัญหาที่ต้องการชดเชย เป็น
 เพียงผลร้ายที่เสมือนโทษที่ไม่สิ้นสุด ซึ่งไม่ใช่โทษที่บังคับใช้ตามกฎหมาย และถ้าจะกำหนดให้การ
 อภัยโทษมีผล เป็นการลดล้างคำพิพากษา เพื่อคืนสิทธิ ข้อศักดิ์สิทธิ์และความเสื่อมเสียใด ๆ แก่ผู้ที่ได้
 รับการพิจารณาอภัยโทษให้พ้นจากโทษ อย่าง เช่น ประเทศอังกฤษและสหรัฐ ผู้เขียนก็เห็นว่า เป็น
 วิธีการที่ไม่ให้สิทธิเท่าเทียมกันระหว่างผู้พ้นโทษจากการอภัยโทษกับผู้พ้นโทษที่ได้รับโทษครบถ้วน
 ความกำหนดในคำพิพากษา ทั้งวิธีการอภัยโทษ ไม่ได้ให้หลักประกันหรือความเชื่อมั่นที่ค้ำประกันว่า
 ผู้พ้นโทษโดยได้รับการอภัยโทษนั้น ไม่มีลักษณะที่เป็นภัยแล้วด้วย

การนิรโทษกรรม

การนิรโทษกรรม เป็นวิธีการลดล้างคำพิพากษาที่ตั้งอยู่บน เหตุผลของการ ไม่สมควรถือ
 เอา เป็นความผิดและบังคับใช้โทษแก่การกระทำใด ๆ เมื่อเห็นถึง ประโยชน์อื่นที่มากกว่า ได้แก่
 ความสงบสุขของประชาชน และการนิรโทษกรรมเป็นส่วนที่แยกออกมาจากการอภัยโทษตาม
 พระราชอำนาจ เค็ดชากในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ ในสมัยการปกครอง
 ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งปัจจุบันเป็นส่วนของอำนาจในฝ่ายนิติบัญญัติในฐานะ เป็นตัวแทน
 ของประชาชนที่จะกำหนดกฎหมายมาใช้ เป็นข้อบังคับของสังคม และเป็นตัวแทนของประชาชนที่
 จะยกเลิกกฎข้อบังคับใดในสังคม หรือจะยกเว้นไม่ให้ถือเป็นการฝ่าฝืนข้อบังคับสำหรับบางคนหรือ

บางกรณี การนิรโทษกรรมในปัจจุบันมุ่งประโยชน์ที่จะล้มไปเสีย ซึ่งข้อความทางทั้งปวงอันเกิดจากข้อขัดแย้งในทางการเมือง คำว่า "นิรโทษกรรม (Amnesty)" แท้จริงเป็นคำในกฎหมายระหว่างประเทศใช้เป็นสัญญาสันติภาพ (Treaties of Peace) เมื่อมีสงครามระหว่างรัฐ เป็นเครื่องแสดงว่าจะล้มกันเสียซึ่งสาเหตุของการต่อสู้และจะไม่มีสงครามระหว่างคู่สัญญาอีกต่อไป นอกจากนี้ยังใช้กับการจลาจลขนาดใหญ่ที่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศด้วย การนิรโทษกรรมจึงหมายถึง "การลืม" (Oblivion)¹ และเมื่อนำมาใช้กับการสู้รบภายในประเทศซึ่งเป็นการกระทำอันเป็นความผิดต่อกฎหมายของบ้านเมือง การนิรโทษกรรมจึงเป็นการลืมหาคauseของการขัดแย้งโดยการบอกโทษให้ อภัยให้แก่การกระทำผิดนั้น ไม่ให้ถือว่าเป็นการกระทำผิดที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งอาจกระทำไต่ทั้งก่อนและหลังการพิจารณาพิพากษาในความผิดนั้น และในกรณีของการนิรโทษกรรมหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแก่ผู้กระทำผิดแล้วนั้นนอกจากจะทำให้เขาพ้นจากโทษแล้วยังพ้นจากเป็นผู้กระทำผิดด้วย การนิรโทษกรรมในกรณีนี้จึงมีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาให้ลงโทษนั้น เสียทั้งหมด ผู้ที่ได้รับกรนิรโทษกรรมจะกลายเป็นผู้บริสุทธิ์จึงไม่เคยกระทำผิดมากอนเลย และมีผลเป็นการลบล้างมลทินในทางอาญาทั้งปวง

ก. แนวความคิดและเหตุผล

การนิรโทษกรรมมักจะนำมาใช้กับการสู้รบภายในประเทศ เมื่อมีการยึดอำนาจการปกครอง การแย่งชิงอำนาจการปกครอง หรือการกระทำความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในประเทศ ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเป็นการกระทำผิดต่อกฎหมาย เพื่ออภัยให้แก่การกระทำนั้นจะได้ล้มไปเสียซึ่งข้อความทางทั้งปวง และประสานให้เกิดความสงบสุขในการปกครองประเทศต่อไป ทั้งนี้จะกระทำเมื่อเหตุการณ์เข้าสู่ภาวะปกติแล้ว ไม่ว่าโดยการยึดอำนาจการปกครองได้ หรือฝ่ายที่ถูกแย่งชิงอำนาจการปกครองสามารถรักษาเสถียรภาพของตนไว้ได้ก็ตาม

¹ Henry Campbell Black, "AMNESTY", Black's Law Dictionary, Forth Edition, (U.S.A. : West Publishing, 1957), p.108.

ตามทัศนะของกฎหมายต่างประเทศ เห็นว่าการนิรโทษกรรมเป็นการอภัยโทษประเภทหนึ่งที่มีจะให้อภัยแก่บุคคลประเภทใดประเภทหนึ่ง หรือกลุ่มบุคคลหนึ่งทั้งหมด มากกว่าที่จะใช้ในการอภัยโทษแก่บุคคลเป็นรายบุคคล การนิรโทษกรรมเหมือนกับการอภัยโทษในแง่ของการให้อภัยไม่บังคับใช้โทษแก่ผู้กระทำความผิด แต่โดยสาระที่แท้จริงการนิรโทษกรรมแตกต่างกับการอภัยโทษ¹ กล่าวคือ

1. โดยลักษณะ นิรโทษกรรมเป็นการยกเลิกการกระทำที่เป็นความผิดทำให้การกระทำนั้นไม่ถือว่าเป็นความผิดที่ระบุไว้ในกฎหมาย และไม่ถือว่าผู้กระทำเป็นผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด ส่วนการอภัยโทษยังคงถือว่าเป็นการกระทำความผิด เพียงแต่ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษสำหรับความผิดนั้นอีกต่อไป หรือรับโทษแต่เพียงบางส่วน

2. โดยวัตถุประสงค์ นิรโทษกรรมจะใช้กับการกระทำความผิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง (crimes against the sovereignty of the state) เช่น การกบฏในหรือนอกราชอาณาจักร การจลาจล การยุบง ปลุกปั่น เพื่อก่อการกบฏ และความผิดอื่นเกี่ยวเนื่องกับการกบฏหรือการจลาจลนั้น ส่วนการอภัยโทษจะใช้กับการกระทำผิดอื่นเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง (infractions of the peace of the state)² เช่น การลักทรัพย์ ฆาตคนตาย ชมชู้นกระทำชำเรา เป็นต้น

ข. อำนาจหน้าที่และวิธีการ

เนื่องจากการนิรโทษกรรม เป็นการยกเลิกการกระทำที่เป็นความผิดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นการยกเว้นกฎหมาย อำนาจในการนิรโทษกรรมโดยหลัก จึงเป็นอำนาจของฝ่ายนิติบัญญัติ ส่วนบุคคลที่ใช้อำนาจจะเป็นใครก็ได้แต่ระบบการปกครองประเทศในขณะนั้น เช่น ในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน การนิรโทษกรรม

¹ Henry Campbell Black, "PARDON", Black's Law Dictionary, Forth Edition, 1957, p. 1269.

² Ibid., p.108.

จะเป็นอำนาจของรัฐสภาในฐานะเป็นองค์กรผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนประชาชน และในระบบการปกครองแบบเผด็จการ ซึ่งถือว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของบุคคลหรือคณะบุคคล การนิรโทษกรรมเป็นอำนาจของผู้ปกครองรัฐ¹ ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งเป็นอำนาจปกครองสูงสุดหรือเป็นรัฐอธิปไตย (Sovereign) ผู้มีอำนาจสูงสุดในรัฐ กล่าวคือ เป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการแต่ผู้เดียว²

ในประเทศไทยตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยมาสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย จนถึงปัจจุบันมีการนิรโทษกรรมทั้งหมดประมาณ 16 ครั้ง ครั้งแรกเป็นการนิรโทษกรรมแก่การกระทำของคณะราษฎรผู้เปลี่ยนแปลงการปกครองตามพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราวเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475³ และครั้งหลังสุดเป็นการนิรโทษกรรมตามพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อยุติอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2524⁴

ในประเทศอังกฤษ การนิรโทษกรรมกระทำโดยการตราพระราชบัญญัติ (Act of Parliament) ซึ่งรัฐสภาได้ลงมติให้ใช้ได้ตามคำแนะนำของพระราชินี⁵ ในสหรัฐอเมริกา

¹Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.847.

²วิษณุ เครืองาม, กฎหมายรัฐธรรมนูญ, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2523), หน้า 209 - 210.

³ราชกิจจานุเบกษา 49 (26 มิถุนายน 2475) : 163 - 165.

⁴ราชกิจจานุเบกษา 98 (5 พฤษภาคม 2524) : 1 - 5.

⁵W.J.Byrne, "AMNESTY", A Dictionary of English Law, (London : Sweet & Maxwell, 1923), p.52.

การกำหนดการนิรโทษกรรมกระทำโดยสภาองเกรส (Congress)¹ และในประเทศฝรั่งเศส อำนาจในการนิรโทษกรรมเป็นของฝ่ายนิติบัญญัติ ตามรัฐธรรมนูญฉบับลงวันที่ 4 ตุลาคม 1958 มาตรา 34² อย่างไรก็ตามเนื่องจากการนิรโทษกรรมเป็นเรื่องของการใช้ดุลพินิจ จึงมีผู้กล่าวว่า การนิรโทษกรรมเป็นการกระทำของฝ่ายบริหาร และในสหรัฐอเมริกา นอกจากสภาองเกรสแล้ว ประธานาธิบดียังสามารถใช้อำนาจอภัยโทษในการให้นิรโทษกรรมได้อีกด้วย³

1. การพิจารณาให้นิรโทษกรรม

การให้นิรโทษกรรม เป็นดุลพินิจของผู้มีอำนาจที่จะพิจารณาจากสภาพความผิดและสมัยของบ้านเมือง ว่าสมควรที่จะมีการนิรโทษกรรมแก่การกระทำผิดใด และจะกำหนดขอบเขตหรือเงื่อนไขอย่างไร การนิรโทษกรรมจะถูกกำหนดขึ้นเสมอสำหรับการกระทำของผู้ยึดอำนาจการปกครอง หรือผู้แย่งชิงอำนาจการปกครองสำเร็จ ซึ่งเป็นการนิรโทษแก่การกระทำเนื่องในการยึดหรือแย่งชิงอำนาจการปกครอง เช่น การรัฐประหารของรัฐบาลนายควง อภัยวงศ์ ซึ่งกระทำต่อรัฐบาลของหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 ได้รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำรัฐประหาร พ.ศ. 2490⁴ หรือการรัฐประหารของจอมพล ป.พิบูลสงคราม กระทำการรัฐประหารตัวเอง เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 ได้รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ใดำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 กลับมาใช้ พ.ศ. 2494⁵ หรือการรัฐประหารของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ที่ทำการยึดอำนาจการ

¹ Jesse R. Piotole, Criminal Law for Peace Officers, (U.S.A. : Library of Congress Cataloging in Publication Data, 1976), p.84.

² Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.847.

³ C.Herman Prichett, The American Constitution, p.324.

⁴ ราชกิจจานุเบกษา 64 (23 ธันวาคม 2490) : 741 - 744.

⁵ ราชกิจจานุเบกษา 68 (31 ธันวาคม 2494) : 25 - 28.

การปกครองจากรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2500 ได้รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึกอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500¹ และการปฏิวัติครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2520 ซึ่งกระทำการยึกอำนาจการปกครองจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ได้รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการยึกอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 พ.ศ. 2520² เป็นต้น

การนิรโทษกรรมอาจกำหนดให้แก่การกระทำที่เกี่ยวข้องเนื่องกันทั้งหมด และอาจให้แก่บุคคลที่ร่วมกระทำความผิดทุกคนโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ เช่น การนิรโทษกรรมในสมัยรัฐบาลของ นายควง อภัยวงศ์ แก่บรรดาบุคคลที่กระทำผิดเนื่องในทางการเมืองฐานกบฏและจลาจล ไม่ว่าจะกระทำความผิดจะได้ถูกฟ้องและรับโทษตามคำพิพากษาแล้วหรือไม่ และไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะได้หลบหนีจากที่ใดไปยังที่ใดหรือไม่ ให้เป็นอันพ้นจากความผิดนั้น ๆ ทั้งสิ้น ตามพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏและจลาจล พุทธศักราช 2488³ หรือการนิรโทษกรรมในสมัยรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเกินขอบเขตการจลาจลต่อรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ที่เป็นอันตรายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคล หรือความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน ซึ่งกระทำความผิดเกี่ยวกับการเกินขอบเขต เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม 2516 พุทธศักราช 2516⁴ เป็นต้น การนิรโทษกรรมประเภทนี้ในประเทศฝรั่งเศส เรียกว่า การนิรโทษกรรมแบบทั่วไป (l'amnestie pure et simple)⁵ ในทางตรงกันข้าม

¹ราชกิจจานุเบกษา 74 (26 กันยายน 2500) : 1 - 3.

²ราชกิจจานุเบกษา 94 (3 ธันวาคม 2520) : 5 - 8.

³ราชกิจจานุเบกษา 62 (9 พฤษภาคม 2488) : 337.

⁴ราชกิจจานุเบกษา 90 (16 พฤศจิกายน 2516) : 1.

⁵Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.850.

การนิรโทษกรรมอาจกำหนดให้แก่อำนาจความผิดในการกระทำ หรือแก่บุคคลบางคนในจำนวนผู้ร่วมกระทำผิดทั้งหมดก็ได้ เช่น การนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำการอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐภายในราชอาณาจักร ระหว่างวันที่ 25 และวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2520 พุทธศักราช 2520¹ ซึ่งนิรโทษแก่การกระทำอันเป็นความผิดต่อความมั่นคงของรัฐ และบรรดาการกระทำอันเป็นความผิดอื่นที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากการกระทำผิดนั้น ทั้งนี้ไม่รวมถึงการกระทำอันเป็นความผิดต่อชีวิต หรือการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พุทธศักราช 2499² แก่ผู้กระทำความผิดฐานกบฏ หรือจลาจลเฉพาะผู้ที่ได้ตัวมาค่าเงินคดี เป็นต้น

นอกจากนั้น ยังอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ใหญ่ที่จะได้รับประโยชน์จากการนิรโทษกรรมกระทำกริใด ๆ ก่อนก็ได้ เช่น การนิรโทษกรรมในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งเรียกว่าการนิรโทษกรรมแบบมีเงื่อนไข (l'amnestie conditionnelle) ตามกฎหมายลงวันที่ 6 สิงหาคม 1953 (มาตรา 37 วรรค 2) และกฎหมายลงวันที่ 30 กรกฎาคม 1959 (มาตรา 17 วรรค 2) กำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องชำระค่าปรับตามที่ศาลกำหนดเสียก่อน จึงจะได้รับประโยชน์จากการนิรโทษกรรม³ เป็นต้น สำหรับในประเทศไทยอาจจะพอเทียบเคียงได้กับการกำหนดเงื่อนไขใหญ่ที่รับการนิรโทษกรรมตามพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 ที่ประสงค์จะได้รับการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืนตามที่ได้รับอยู่เดิม ก็ให้แจ้งความประสงค์เป็นหนังสือถึงสำนักนายกรัฐมนตรีภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2502⁴

¹ราชกิจจานุเบกษา 94 (3 ธันวาคม 2520) : 1 - 4.

²ราชกิจจานุเบกษา 74 (29 มกราคม 2500) : 283 - 290.

³Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp.850-851.

⁴"พระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2502" ราชกิจจานุเบกษา 76 (15 ธันวาคม 2502) : 640.

อนึ่ง การพิจารณากำหนดการนิรโทษกรรมแก่การกระทำผิด ๆ อาจกระทำได้ทั้งก่อน และหลังมีคำพิพากษาถึงที่สุด เมื่อเห็นว่าจะเป็นการแก้ส่วนรวมมากกว่าการที่จะฟ้องร้องหรือลงโทษ ผู้กระทำผิด ทั้งนี้ เป็นไปตามนโยบายของฝ่ายบริหาร รัฐสภาจะเป็นเพียงผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในฐานะ เป็นผู้แทนของชาติ

2. แบบแผนของการนิรโทษกรรม

การกำหนดการนิรโทษกรรมต้องตราเป็นกฎหมายใช้บังคับ การตรากฎหมายโดยหลักจะต้องอยู่ในแบบแผนหรือวิธีการที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เว้นแต่การตรากฎหมายของคณะบุคคลผู้ยึดอำนาจการปกครอง เช่น คณะปฏิวัติ รัฐประหารที่มีฐานะเป็นรัฐบาลย่อมมีอำนาจ เกิดขาดและสูงสุด ในการตรากฎหมาย อาจกระทำได้ในรูปของประกาศ หรือคำสั่งให้มีผลบังคับ เป็นกฎหมายได้เช่นเดียวกับกฎหมายที่ตราขึ้นตามวิธีการที่มีบัญญัติในรัฐธรรมนูญ (ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 1662/2505)¹

ในประเทศไทยกฎหมายนิรโทษกรรมกำหนดในรูปแบบของพระราชกำหนดและพระราชบัญญัติตามกระบวนการทางนิติบัญญัติ ซึ่งมีข้อที่น่าสนใจ เอกสารสำหรับกฎหมายนิรโทษกรรมฉบับหลังสุดคือพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2524 พ.ศ. 2524² ถูกกำหนดขึ้นโดยฝ่ายบริหารอ้างกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนให้อำนาจตามความในมาตรา 157 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งเป็นกรณียกเว้นให้ฝ่ายบริหารใช้อำนาจนิติบัญญัติในการตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติได้ชั่วคราว (ต่อเมื่อรัฐสภาอนุมัติพระราชกำหนดนั้นแล้ว จึงมีผลใช้บังคับเป็นพระราชบัญญัติต่อไป หากรัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นก็ตกไป แต่ไม่มีผลกระทบกระเทือนกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น) และต่อมารัฐสภาได้พิจารณาอนุมัติ

¹ ร้อยโทพัฒนา ไชยเศรษฐ์, "กฎหมายนิรโทษกรรมกับผู้ทำการปฏิวัติหรือรัฐประหาร", วารสารอัยการ 4 (กันยายน 2524) : 12.

² ราชกิจจานุเบกษา 98 (5 พฤษภาคม 2524) : 1 - 5.

พระราชกำหนดดังกล่าวให้มีผลใช้บังคับ เป็นพระราชบัญญัติ¹ ซึ่งก็เป็นกระบวนการทางนิติบัญญัติ เช่นกัน แต่ปัญหาของการที่ฝ่ายบริหารใช้อำนาจในการออกพระราชกำหนดนี้ อยู่ที่ว่าถ้าหาก รัฐสภาไม่อนุมัติพระราชกำหนด จะมีผลแก่ผู้ที่ได้รับนิรโทษกรรมอย่างไร พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อพระราชกำหนดตกไป ข้อกำหนดในพระราชกำหนดทั้งหมดก็ตกไปด้วย เท่ากับว่าไม่มีการนิรโทษกรรมให้แก่การกระทำความผิดนั้น ผู้ที่ได้รับการปลดปล่อยไปก็จะต้องถูกจับกุมดำเนินคดีหรือถูกลงโทษต่อไป การที่ไม่กระทำความผิดอันใดที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ไซ้พระราชกำหนดนั้น จะเป็นผลคุ้มกันแก่เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติตามพระราชกำหนด เช่น เจ้าพนักงานผู้ปลดปล่อยผู้กระทำความผิดไป ไม่ให้ถือเป็นการกระทำความผิดที่ไม่ชอบเท่านั้น

3. บุคคลผู้ได้รับประโยชน์จากการนิรโทษกรรม

เนื่องจากการนิรโทษกรรมเป็นการอภัยให้ถึงการกระทำโดยมิให้ถือว่าการกระทำความผิดนั้นเป็นความผิดตามกฎหมายต่อไป ผู้มีส่วนร่วมในการกระทำทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นตัวการ ผู้สนับสนุน ผู้ให้ความช่วยเหลือความสะดวก หรือเชื่อฟัง โดยหลักจึงได้รับประโยชน์จากการนิรโทษกรรมทุกคน เว้นแต่การนิรโทษกรรมนั้น ๆ จะกำหนดเป็นการเฉพาะตัว หรือมีเงื่อนไขอย่างหนึ่งอย่างใดโดยชัดแจ้ง เช่น ในประเทศฝรั่งเศสอาจกำหนดการนิรโทษกรรมเฉพาะราย

(l'amnestie personnelle) เป็นประโยชน์แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ ผลก็คือ ผู้สนับสนุนของตัวการผู้ซึ่งได้รับนิรโทษกรรมยังคงต้องรับโทษต่อไป²

¹ "ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่องการอนุมัติพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้ก่อความไม่สงบ เพื่อยกอำนาจการปกครองแผ่นดิน ระหว่างวันที่ 31 มีนาคม ถึงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2524 พ.ศ. 2524" ราชกิจจานุเบกษา, 98 (27 พฤษภาคม 2524) : 6.

² Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.852.

ค. ผลของการนิรโทษกรรม

1. ผลในการไม่ถูกฟ้องร้องค่าเงินคดีทางอาญา

การนิรโทษกรรมทำให้สิทธิในการฟ้องคดีระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (7)¹ กล่าวคืออำนาจที่จะดำเนินการต่อไปเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดนั้น ไม่มีหรือระงับไป² การนิรโทษกรรมจึงมีผลให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการถูกฟ้อง ร้อง ค่าเงินคดี สำหรับการกระทำผิดนั้น แต่การนิรโทษกรรมไม่มีผลเป็นการยกเลิกฐานความผิดนั้น เสียทีเดียว ซึ่งต่างกับกฎหมายยกเลิกความผิดที่เป็นการยกเลิกหลักแห่งการกระทำผิดที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดนั้น³

2. ผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแล้วต่อมาได้มีการนิรโทษกรรม ผู้กระทำความผิดนั้นนอกจากจะพ้นจากการถูกลงโทษแล้ว ยังให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยต้องคำพิพากษาว่ากระทำความผิดหรือต้องโทษสำหรับการกระทำนั้นด้วย ซึ่งผลในส่วนนี้จึงนับได้ว่าการนิรโทษกรรมเป็นการลบล้างคำพิพากษาอย่างหนึ่ง คำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษแก่การกระทำที่ได้รับนิรโทษกรรมแล้ว จะไม่ถูกนับให้เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดในทางที่จะถูกคัดสิทธิใด ๆ ไม่ถูกนับ เป็นการเพิ่มโทษสำหรับการกระทำความผิดอีก และไม่เป็นอุปสรรคสำหรับการพิจารณาการลงอาญา นอกจากนี้ในประเทศไทยฝรั่งเศสยังกำหนดให้การนิรโทษกรรมเป็นเหตุในการลบคำพิพากษาให้ลงโทษนั้นออกจาก

ศูนย์วิทยุโทรพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹คณิง ภาไชย, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ศรีนครสาร, 2521), หน้า 124.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 108.

³จิตติ คิงศกพิชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา, ภาค 1, หน้า 52.

ประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำผิดอีกด้วย¹

3. ผลต่อความรับผิดชอบในทางแพ่ง

เนื่องจากการนิรโทษกรรมกำหนดโดยกฎหมาย จึงแล้วแต่ความที่บัญญัติของกฎหมายจะ ให้อิทธิหรือปลดความรับผิดชอบแก่ผู้ได้รับนิรโทษกรรมเพียงใด ซึ่งบางกรณีนอกจากกำหนดให้พ้น จากความรับผิดชอบทางอาญาแล้ว ผู้ได้รับนิรโทษกรรมอาจได้รับยกเว้นไปถึงความรับผิดชอบทางแพ่ง ด้วย² ในประเทศไทยเท่าที่ผ่านมามีส่วนมากจะกำหนดให้เฉพาะการกระทำของผู้ยึดอำนาจได้ หรือผู้ช่วยเหลือรัฐบาลในการปราบปรามกบฏเท่านั้นให้พ้นจากความรับผิดชอบทางแพ่ง เช่น ตาม มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 กำหนด ให้การกระทำของบุคคลใด ๆ หากเป็นความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ฐานกบฏภายในราช- อาณาจักร ฯลฯ ให้ผู้กระทำนั้นพ้นจากการ เป็นผู้กระทำผิด (พ้นจากความรับผิดชอบทางอาญา) ใน ขณะที่ตามมาตรา 4 ได้กำหนดให้การกระทำของบุคคลใด ๆ อันเกี่ยวเนื่องจากการป้องกัน ระวัง หรือปราบปรามการกบฏ ฯลฯ หากเป็นความผิด ตามกฎหมายใด ๆ ให้ผู้กระทำการนั้นพ้น จากการ เป็นผู้กระทำผิด ฯลฯ และให้ผู้นั้นพ้นจาก ความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง ท่านเอง เกี่ยวกับบท บัญญัติตามมาตรา 3 แห่งพระราชกำหนดนิรโทษกรรมในคราว เปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดิน พุทธศักราช 2475 ที่ กำหนดว่า "หากว่าจะเป็นการละเมิดบทกฎหมายใด ๆ ก็คือ ห้ามมิให้ถือว่า เป็นการละเมิดกฎหมายเลย" และบทบัญญัติตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมแก่ผู้ กระทำการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 พุทธศักราช 2502³ ที่กำหนดว่า "หาก การกระทำนั้นผิดต่อกฎหมาย ก็ให้ผู้นั้นพ้นจากความผิดและความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิง"

¹Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp.853-854.

²จิตติ คิงศกพิสัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา, ภาค 1, หน้า 52.

³ราชกิจจานุเบกษา 76 (3 เมษายน 2502) : 1.

อนึ่ง คณะกรรมการกฤษฎีกา เคยมีบันทึกพร้อมหนังสือที่ 1087/2488 ลงวันที่ 11 กันยายน 2488 ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับผลของพระราชกำหนดนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดอาญา และจลาจล พุทธศักราช 2488¹ ว่ามีผลเพียงให้ผู้กระทำความผิดนั้นพ้นจากความผิดไปเท่านั้น เนื่องจาก

ก. คำว่า "นิรโทษกรรม" ที่ใช้ในพระราชกำหนดนี้ไม่ใช่ "นิรโทษกรรม" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (มาตรา 449 ถึง มาตรา 458) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ว่าด้วยความไม่ต้องรับผิดคดีอาชญากรรมใหม่ทดแทนในการกระทำของบุคคลอื่น เกี่ยวกับการป้องกันอันตราย สิทธิ หรือความเสียหาย ฯลฯ

ข. นิรโทษกรรมตามกฎหมายนานาประเทศ มีผลเป็น เรื่องการ ลบล้างมลทินในความผิดทางอาญา และถ้ามีความประสงค์จะให้ผิดอื่นใดก็ต่อเมื่อ ระบุไว้โดยชัดแจ้ง

ค. "นิรโทษกรรม" ตามกฎหมายไทย ยังไม่มีบทบัญญัติวางหลักเกณฑ์ไว้โดยเฉพาะดังเช่น เรื่องการอภัยโทษ ต้องพิจารณาจากความมุ่งหมายของนิรโทษกรรมเป็นพระราชบัญญัติไป²

ในประเทศฝรั่งเศส การนิรโทษกรรมไม่ตัดสิทธิบุคคลภายนอกในฐานะผู้เสียหายที่จะฟ้อง เรียกว่าเสียหายในทางแพ่ง เนื่องจากฝรั่งเศส ได้นำการนิรโทษกรรมไปใช้กับการกระทำผิดทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายบ้านเมืองธรรมดา หรือแม้แต่ความผิดเกี่ยวกับระเบียบวินัย โดยไม่คำนึงถึงหลักการ ศาลและสภานิติบัญญัติจึงจำกัดผลของการนิรโทษกรรมจากการตีความให้เป็นประโยชน์แก่บุคคลที่สามเป็นสำคัญ³

¹ราชกิจจานุเบกษา 62 (9 พฤษภาคม 2488) : 337.

²ประภาพรรณ อุดมจรรยา, "กฎหมายไม่มีผลย้อนหลัง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 252.1), หน้า 167.

³Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp. 852-865.

4. ผลในการให้คืนสิทธิ

แม้การนิรโทษกรรมจะมีผลให้การกระทำที่ได้รับนิรโทษกรรมไม่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายอีกต่อไปก็ตาม ก็ไม่ทำให้การกระทำต่าง ๆ ของผู้กระทำผิดก่อนหน้าจะมีการนิรโทษกรรมไม่ว่าการจับกุม ค่าเนิ่นคดี และลงโทษผู้กระทำผิดหรือการ เสียสิทธิใด ๆ นั้นกลับกลายเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การนิรโทษกรรมจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิเรียกร้อง หรือฟ้องเรียกสิทธิ หรือประโยชน์อย่างใดกลับคืน เช่น การนิรโทษกรรมไม่มีผลทำให้การหย่าที่มีขึ้นจากการตั้งโทษในการกระทำที่ได้รับนิรโทษกรรมนั้นสิ้นสุดไป¹ หรือไม่มีสิทธิที่จะ เรียกคืนทรัพย์สินที่ได้ถูกยึดและจำหน่ายไปแล้ว² การนิรโทษกรรมหากจะมีผลให้คืนสิทธิใด ๆ แก่ผู้ได้รับนิรโทษกรรม จะต้องกำหนดไว้อย่างชัดแจ้งในกฎหมายนั้น เช่น การให้คืนเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์ (ตามมาตรา 9) และการให้คืนสิทธิที่เคยได้รับ เบี้ยหวัดหรือบำนาญ (ตามมาตรา 10 วรรคหนึ่ง) ในพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499³ เป็นต้น

จากการศึกษาข้างต้น เมื่อพิจารณาพื้นฐานอำนาจของการนิรโทษกรรมที่มีมาแต่เดิมในสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อำนาจในการอภัยโทษและอำนาจในการนิรโทษกรรมไม่แตกต่างกัน และเป็นไปตามคุณพินิจหรือตามอำเภอใจของพระมหากษัตริย์ การนิรโทษกรรมในปัจจุบันมีเหตุผลอยู่ที่ความไม่สมควรบังคับหรือเอาโทษแก่ผู้กระทำผิดนั้นต่อไป เพื่อประโยชน์คือความสงบสุขของสังคมเป็นส่วนรวม และจากตัวอย่างของกฎหมายนิรโทษกรรมในประเทศไทย จะเห็นได้ว่าประเทศไทยจำกัดการให้นิรโทษกรรมไว้เฉพาะแก่ผู้กระทำผิดความผิดเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

¹Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp. 852-865.

²ในคดี Knote v. U.S. ได้กล่าวว่าการนิรโทษกรรมหมายถึงเพียง "การลืม" (oblivion) ไม่ใช่การให้ (a grant) ; Henry Campbell Black, Black's Law Dictionary, p.108.

³ราชกิจจานุเบกษา 74 (29 มกราคม 2500) : 289 - 290.

โดยการออกพระราชกำหนดหรือพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐหรือฝ่ายบริหารตามความยินยอมของรัฐสภาในฐานะผู้แทนของประชาชน การนิรโทษกรรมสามารถให้อภัยไปถึงการกระทำที่ไม่ให้อภัยเป็นความผิด ซึ่งเป็นข้อที่แตกต่างกับการอภัยโทษที่เพียงแต่ยกโทษให้เท่านั้น ฉะนั้นแม้ว่าในประเทศไทยการนิรโทษกรรมแก่ผู้กระทำความผิดซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษจำคุก จะมีผลเป็นการลดล้างคำพิพากษาลงโทษจำคุกนั้นทั้งหมด โดยผู้กระทำความผิดไม่ต้องรับโทษตามคำพิพากษา และให้อภัยว่าเป็นผู้มีวิสุทธิไม่เคยกระทำความผิดหรือเคยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษแต่ประการใดก็ตาม การนิรโทษกรรมในประเทศไทยก็จะให้ประโยชน์ในแง่ของการลดล้างคำพิพากษาให้สิ้นสุดไปอย่างแท้จริง เฉพาะแก่ผู้กระทำความผิดในทางการ เมืองการปกครอง ซึ่งบุคคลเหล่านี้ในความนึกคิดของประชาชนโดยทั่วไปก็ไม่มี ความรังเกียจหรือระแวง กอภัยของ เขาอยู่แล้ว สำหรับผู้กระทำความผิดอื่น ๆ จะได้รับการล้างมลทินโทษทางอาญาไปได้อีกโดยการออกกฎหมายล้างมลทินเป็นการ เฉพาะ เท่านั้น

การล้างมลทิน

การล้างมลทิน เป็นวิธีลบล้างสภาพของคำพิพากษาลงโทษจำคุกในชั้นสุดท้ายโดยการทำให้กลับคืนก็ดังเดิม ด้วยการคืนสิทธิหรือสถานภาพทางกฎหมายหรือทางสังคมที่ผู้ต้องโทษเสียไปโดยผลของคำพิพากษาให้ลงโทษ หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการล้าง ไปซึ่งมลทินหรือผลร้ายอันเกิดจากคำพิพากษาให้ลงโทษทั้งปวง ในประเทศไทยการกำหนดการล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษจะกระทำเป็นครั้งคราว ตามที่รัฐเห็นสมควรให้อภัยทานแก่ผู้กระทำความผิดในขณะที่ยังต่างประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น และอังกฤษ การล้างมลทินจะถูกกำหนดขึ้นใช้ควบคู่กับการอภัยโทษ ในกรณีที่การอภัยโทษไม่สามารถบรรลุถึงผลในการลดล้างคำพิพากษา หรือใช้ควบคู่กับการปลดปล่อยผู้ต้องโทษเพื่อประโยชน์ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษและช่วยให้เกิดความสำเร็จในการแก้ไขผู้กระทำความผิด

ก. แนวความคิดและเหตุผล

ดังกล่าวก่อนแล้วว่า การล้างมลทินในประเทศไทย เป็นเพียงการให้อภัยทานของรัฐแก่ผู้กระทำความผิดเป็นครั้งคราว แนวความคิดและเหตุผลของการล้างมลทินในประเทศไทย จึงอยู่บนพื้นฐานของความกรุณา มากกว่าที่จะพิจารณาในแง่ของความ เป็นธรรมชาติโทษควรจะสิ้นสุดลงอย่าง

แท้จริง ประเทศไทยจึงไม่กำหนดการล้างมลทินให้เป็นประโยชน์ในแง่ของการส่งเสริมเศรษฐกิจไทย หรือใช้ เป็นมาตรการ เสริมกระบวนการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดในขณะที่หลายประเทศได้คำนึงถึงความชอบธรรมดังกล่าว และใช้การล้างมลทินตามแนวความคิดที่ว่า "ไม่เป็นการยุติธรรมที่ยังคงศักดิ์สิทธิ์ในฐานะพลเมืองแก่บุคคลผู้ซึ่งได้รับโทษใช้การกระทำของเขาแล้ว แต่ควรที่จะปฏิบัติต่อเขา เสมือนบุคคลที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้กลับ เป็นสมาชิกใหม่ของสังคม ฉะนั้นเมื่อมีการลงโทษครบบริบูรณ์แล้ว เครื่องหมายหรือตราแห่งการกระทำผิด (mark or brand of crime) ควรจะถูกลบล้างไป"¹

จากการศึกษาถึงผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ ว่าหลังจากพ้นโทษแล้ว ผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษายังคงถูกจำกัดสิทธิ และถูกตราไว้ เป็นมลทิน เสมือน เป็นการลงโทษที่ไม่สิ้นสุด เป็นอุปสรรคในการปรับปรุงแก้ไขตนเองของผู้กระทำผิดหรือการกลับเข้าใช้ชีวิตอย่างปกติสุขในสังคม การล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษจำคุกตามคำพิพากษาให้ลงโทษนั้น จึง เป็นการปลดปล่อยให้ผู้นั้นพ้นจากโทษอย่างสมบูรณ์ที่สุด โดยการทำให้ปลอดจากการถูกตราหน้าว่า เป็นคนซึ่งถูกอีกต่อไป และทำให้เสมือนกับไม่เคยมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกแก่ผู้นั้นมาจน

การล้างมลทินแตกต่างกับการนิรโทษกรรม² กล่าวคือ การนิรโทษกรรมมุ่งจะลบล้างซึ่งการกระทำผิดเพื่อให้เกิดความสงบ และอาจกระทำได้ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ส่วนการล้างมลทินมุ่งที่จะช่วยเหลือให้เกิดความสำเร็จในการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด โดยทำให้คำพิพากษาให้ลงโทษหยุดส่งผลร้ายอันเป็นผลที่ตามมาโดยกฎหมาย และจะกระทำเมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษตามคำพิพากษารบถ้วนแล้ว

¹ Stephen Schafer, Introduction to Criminology, p. 246.

² Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Crimonologie, p. 869.

ข. อำนาจหน้าที่และวิธีการ

การกำหนดการล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษแต่เดิม เป็นการใช้อำนาจในการพระราชทานอภัยโทษของพระมหากษัตริย์ เช่น ในประเทศฝรั่งเศสโบราณได้ใช้วิธีการล้างมลทินในรูปของการอภัยโทษเรียกว่า la lettre de réhabilitation หรือ réhabilitation gracieuse¹ หรือแม้แต่ในประเทศญี่ปุ่นก็ได้จัดวิธีการล้างมลทินเป็นจำพวกของการอภัยโทษ เรียกว่าการให้คืนสิทธิ (restoration of rights) ปัจจุบันในประเทศทั้งสองได้กำหนดเป็นสิทธิตามกฎหมายแก่ผู้ต้องโทษที่จะขอหรือได้รับการล้างมลทิน โดยในประเทศฝรั่งเศสได้กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 782 - 799 และในประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดไว้ใน The Amnesty Law, 1947 มาตรา 9 - 14 นอกจากนี้ในประเทศอังกฤษปัจจุบันยังได้กำหนดวิธีการล้างมลทิน ให้แก่ผู้พ้นโทษตาม The Rehabilitation of Offenders Act, 1974 แม้ว่าจะสามารถกำหนดการล้างมลทินคือการคืนสิทธิต่าง ๆ ให้แก่ผู้ต้องโทษได้ โดยวิธีการอภัยโทษด้วยก็ตาม สำหรับประเทศไทยการกำหนดการล้างมลทินไม่ได้กำหนดเป็นสิทธิของผู้ต้องโทษ แต่อยู่ในดุลพินิจของผู้อำนาจ ได้แก่ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาที่จะเห็นชอบออกเป็นกฎหมายเฉพาะแก่ผู้ใด เท่าที่ปรากฏมีกฎหมายออกมาล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องโทษ

¹ Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p. 870.

เพียงสามฉบับ คือ พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พุทธศักราช 2475¹ พระราชบัญญัติล้างมลทินให้แก่ผู้ท้อค่าพิพากษาให้ลงโทษในกรณีเกณฑ์แรงงาน หรือ ทรัพย์สินในระหว่างมหาสงครามอาเซียบูรพา พ.ศ. 2489² และพระราชบัญญัติล้างมลทิน ในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499³ ซึ่งตามกฎหมาย 2 ฉบับแรก เป็นการกำหนดให้ล้างมลทินแก่ผู้กระทำผิดในฐานะที่กำหนด ส่วนฉบับหลังเป็นการกำหนดให้แก่ผู้กระทำผิดโดยไม่จำกัดฐานความผิด แต่จำกัดด้วยระยะเวลาแห่งการกระทำผิดและการพ้นโทษ

วิธีการล้างมลทินโดยทั่วไป จะกำหนดให้แก่ผู้ที่พ้นจากโทษตามคำพิพากษาให้ลงโทษแล้ว ส่วนรายละเอียดของวิธีการ การกำหนดเงื่อนไข หรือขอบเขตที่จะใช้ จะเป็นไปตามฐานของ แนวความคิดเกี่ยวกับการล้างมลทินของแต่ละประเทศ ถึงแม้ว่าจะได้ศึกษาเปรียบเทียบต่อไป

¹ นายร้อยตำรวจโท เสถียร ลายลักษณ์, นายบุญเรือง นาคินพคุณ และ นายสำราญ เกตุราภิรมย์, (รวบรวม), ประชุมกฎหมายประจำศก, เล่ม 45, พิมพ์ครั้งแรก, (ม.ป.ท., 2476), หน้า 397 - 398. (กฎหมายพุทธศักราช 2475).

² ราชกิจจานุเบกษา 63 (24 ธันวาคม 2489) : 668.

³ ราชกิจจานุเบกษา 74 (29 มกราคม 2500) : 278.

1. การล้างมลทินในประเทศไทย

ที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499¹ มีเหตุผลในการประกาศใช้คือ เนื่องในโอกาสที่พระพุทธศาสนาไถ่ภัยมาครบ 25 พุทธศตวรรษ เพื่อเป็นการเฉลิมฉลองทางรัฐบาลเห็นควรทำการกุศลโดยการอภัยทาน จึงกำหนดการล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องโทษตามคำพิพากษาในกรณีความผิดต่าง ๆ ซึ่งไต่สวนโทษไปแล้ว กับผู้ต้องถูกลงโทษได้ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหรือองค์การรัฐบาล เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีสิทธิความเป็นชีวิตได้เช่นเดียวกับบุคคลที่ไม่เคยต้องโทษ เป็นเสมือนการชุบชีวิตให้เกิดขึ้นใหม่

การล้างมลทินในประเทศไทยจึง เป็น เรื่องของการใช้ดุลพินิจ เห็นสมควรกำหนดให้เช่นเดียวกับการอภัยโทษและการนิรโทษกรรม ข้อกำหนดการล้างมลทิน ประโยชน์ และสิทธิที่จะให้ จะถูกกำหนดไว้โดยกฎหมายเฉพาะ ตามพระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 กำหนดรายละเอียดไว้ดังนี้

ก) บุคคลผู้ได้รับประโยชน์

บุคคลผู้ได้รับประโยชน์กำหนดไว้ 2 ประเภท ได้แก่

- ผู้ที่ต่อคำพิพากษาให้ลงโทษในกรณีความผิดต่าง ๆ ที่เกิดก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 และไต่สวนโทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ได้แก่ วันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2500 หรือไต่สวนโทษไปโดยผลแห่งพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วย การพระราชทานอภัยโทษเนื่องในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ซึ่งเป็นกฎหมายที่ออกในคราวเดียวกัน) (ตามมาตรา 2, 3)

คำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 937/2502 คัดสันว่า พระราชบัญญัติล้างมลทิน ๒๕๐๒ พ.ศ. 2499 เป็นกฎหมายที่ออกมาล้างมลทินให้แก่ผู้ที่มีมลทินอยู่ก่อนแล้ว คือผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษไต่สวนโทษไปแล้ว ก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติ ๒๕๐๒ ใช้บังคับ คือวันที่ 13 พฤษภาคม 2500

¹ราชกิจจานุเบกษา 74 (29 มกราคม 2500) : 278.

จำเลยต้องโทษและพ้นโทษวันที่ 8 มิถุนายน 2500 ซึ่งเป็นวันหลังจากวันที่พระราชบัญญัติฯ ใช้บังคับยอมไม่เข้าเกณฑ์ตามมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว จำเลยจึงไม่ได้รับผลแห่งการล้างมลทินแต่ประการใด

- ผู้ถูกลงโทษทางวินัย ได้แก่ ผู้ถูกลงโทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการ ผู้ถูกลงโทษให้ออกจากองค์การรัฐบาล องค์การสาธารณะ เทศบาล หรือสุขาภิบาล และผู้ต้องโทษทางวินัยอย่างอื่น ซึ่งกระทำผิดก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 และถูกลงโทษก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัติฯ ใช้บังคับ (ตามมาตรา 4)

ข) ลักษณะของความผิดและโทษที่ได้รับการล้างมลทิน

เนื่องจากถ้อยคำในพระราชบัญญัติฯ ใช้คำว่า "ในกรณีความผิดต่าง ๆ" จึงแปลความหมายได้ว่า ลักษณะของความผิดต้องเป็นความผิดตามกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดไว้ และโทษนั้นก็ต้องเป็นโทษที่กำหนดตามกฎหมาย ได้แก่ โทษประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน แต่ในบรรดาโทษทั้งหมดนี้ เห็นจะมีแต่โทษจำคุกสถานเดียวที่เป็นมลทินติดตัวผู้พ้นโทษต่อไป (เพราะในประเทศไทยไม่มีโทษประกอบหรือโทษอุกฤษณ์เหมือนในประเทศฝรั่งเศส ซึ่งอาจใช้ควบคู่กับโทษอย่างอื่นได้ด้วย) ฉะนั้น โดยความมุ่งหมายของการล้างมลทินจึงน่าจะมุ่งล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษจำคุก

ส่วนในกรณีของข้าราชการและพนักงานขององค์การรัฐนั้น ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทิน ได้กำหนดว่า ต้องเป็นความผิดทางวินัย และโทษทางวินัยที่กำหนดไว้ในการล้างมลทิน ได้แก่ โทษไล่ออก ปลดออก หรือให้ออกจากราชการหรือองค์การของรัฐ ตลอดจนโทษทางวินัยอย่างอื่น ซึ่งโทษทางวินัยเหล่านี้ เป็นมลทินติดตัวผู้ได้รับโทษทาง ถูกตัดสิทธิหรือเป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการรับราชการอีก และทำให้กลายเป็นบุคคลที่ไม่มาไว้วางใจแก่การที่จะรับเข้าทำงานในหน่วยงาน หรือสถานประกอบการใด ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการจะประกอบอาชีพต่อไป

ในประเทศฝรั่งเศส นอกจากการล้างมลทินแก่ผู้กระทำผิดตามกฎหมายอาญาแล้ว ได้กำหนดการล้างมลทินแก่ผู้กระทำผิดทางวินัยเช่นกัน โดยกำหนดไว้เป็นกฎหมายพิเศษหลายฉบับ เช่นกฎหมายลงวันที่ 19 มีนาคม 1864 กำหนดการล้างมลทินแก่นายทะเบียน จาศาล ทนายความ

และข้าราชการอื่น ๆ ที่ถูกต้อออกจากตำแหน่ง กฎหมายลงวันที่ 17 กรกฎาคม 1908 และ คำสั่งลงวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 1909 ให้ยกเลิกโทษทางวินัยอันเกี่ยวกับมหาวิทยาลัย และกฎหมาย ลงวันที่ 8 มีนาคม 1912 ซึ่งมีบัญญัติไว้ทำนองเกี่ยวกับคำสั่งลงวันที่ 22 ธันวาคม 1958 มาตรา 47 ถึง 49 ให้ยกเลิกลักษณะการชาคคุณสมบัตินของการเข้าเป็นสภาอนุญาโตตุลาการอุตสาหกรรม (les conseillers prud'hommes)¹

2. การล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส (La Réhabilitation)

วิธีการล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศสมีวิวัฒนาการมากมาย เริ่มตั้งแต่ในสมัยการปฏิวัติ ฝรั่งเศส (La Révolution) โดยยกเลิกการอภัยโทษและกำหนดวิธีการล้างมลทินขึ้นใหม่ แทน ต่อมาไต่เข้าไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา จนปัจจุบันไต่เข้าไปบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา และได้มีการเปลี่ยนแปลงขอบข่ายการใช้ รูปแบบ และผลของการล้างมลทิน ภายหลังจากการกำหนดใหม่ระเบียบประวัติดอาชญากร (le casier judiciaire)² กล่าวคือ

ก. การเปลี่ยนแปลงขอบเขตการใช้ ในสมัยต้นศตวรรษที่ 19 การล้างมลทินใช้กับ ผู้กระทำความผิดอุกฤษโทษ (คดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไปจนถึงประหารชีวิต) เท่านั้น ในฐานะเป็น โทษที่ทำให้ได้รับความอับอาย ปัจจุบันการล้างมลทินใช้กับคำพิพากษาลงโทษเกือบทุกชนิดที่ปรากฏ ในทะเบียนประวัติดอาชญากร ไม่ว่าจะเป็นความผิดมิชยโทษ (คดีที่มีโทษจำคุกกว่าสอง เดือนจนถึง ห้าปี ปรับเกินกว่า 2,000 ฟรังก์ ขึ้นไป) หรือลหุโทษ (คดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินสองเดือน ปรับไม่ เกิน 2,000 ฟรังก์) ทั้งนี้โดยกฎหมายลงวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 1970 ได้ขยายให้ใช้การ ล้างมลทินกับความผิดลหุโทษด้วย³ ฉะนั้นผู้กระทำความผิดทุกประเภทจึงสามารถได้รับการล้าง

¹Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, p.870.

²Ibid., pp.870-871.

³Gaston Stéfani et Georges Levasseur, Droit Pénal Général, Dixième Edition, (Paris : Dalloz, 1978), p.580.

มลทิน ทั้งนี้ต้องประกอบด้วยเงื่อนไขอีก 2 ประการ คือ ต้องพ้นจากโทษที่ได้รับเสียก่อน โดยต้องได้รับโทษครบบริบูรณ์ตามคำพิพากษาให้ลงโทษ เว้นแต่กรณีได้รับการอภัยโทษหรือกรณีหมดอายุความการลงโทษ² และหลังจากพ้นโทษแล้วต้องพ้นจากระยะเวลาที่กำหนดไว้อีกด้วย ซึ่งการกำหนดระยะเวลาขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของการกระทำความผิด การได้รับโทษครบบริบูรณ์ หรือการขาดอายุความการลงโทษ

ข. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการล้างมลทิน เนื่องจากการประกาศความผิดและโทษในสมัยก่อน ใช้วิธีการทำให้เสื่อมเกียรติคือหน้าสาธารณชน การล้างมลทินจึงต้องกระทำอย่างมีพิธีเต็มที่มีเสมือนการแสดงละคร ด้วยวิธีการไถบาป (un baptême civique) ต่อมาจึงกลายมาเป็นการล้างมลทินโดยทางศาล และเนื่องจากการล้างมลทินโดยทางศาลไม่พอเพียงต่อความต้องการ ดังนั้น โดยกฎหมายปี 1899 และ 1900 ที่กำหนดการจักทำหะเบียนประวัติ จึงได้สร้างวิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายขึ้นมาใช้อีกแบบหนึ่ง

ค. การเปลี่ยนแปลงผลของการล้างมลทิน แต่เดิมการล้างมลทินจะลบไปซึ่งสภาพของการไร้ความสามารถและการเสื่อมเกียรติ ทำให้ไร้ความสามารถและสิทธิตามกฎหมายที่เสียไปโดยผลของคำพิพากษากลับคืนมาเท่านั้น ต่อมาโดยกฎหมายลงวันที่ 14 สิงหาคม 1885 จึงได้กำหนดผลของการล้างมลทินให้ลบคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษนั้นไปด้วย ทำให้เสมือนกับไม่เคยมีคำพิพากษานั้นมาก่อน

ปัจจุบันในประเทศฝรั่งเศสจึงมีวิธีการล้างมลทินอยู่ 2 ประเภท ได้แก่ การล้างมลทินโดยทางศาลซึ่งเป็นอำนาจของศาลที่จะพิจารณาวินิจฉัยให้มีการล้างมลทินตามคำร้องขอหรือไม่

¹Gaston Stéfani et Georges Levasseur, Droit Pénal Général, p.872.

²โดยกฎหมายลงวันที่ 10 มีนาคม 1878 ทำให้ผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้รับโทษจนพ้นอายุความการลงโทษสามารถได้รับการล้างมลทิน ซึ่งมีผู้โต้แย้งไม่เห็นด้วยกับการที่จะล้างมลทินแก่ผู้ที่ถูกสั่งการลงโทษ แต่ฝ่ายที่เห็นด้วยก็ตอบข้อคัดค้านว่า การกำหนดอายุความการลงโทษไม่ได้กำหนดไว้เฉพาะผู้ที่ถูกโทษเท่านั้น แต่อาจเป็นไปไ้ว่าบุคคลนั้นไม่รู้ถึงคำพิพากษาที่ลงโทษแก่ตน

และการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายซึ่ง เป็นการล้างมลทินโดยอัตโนมัติเมื่อครบเงื่อนไขในกฎหมาย

ก) การล้างมลทินโดยทางศาล (la réhabilitation judiciaire)

เป็นวิธีการล้างมลทินที่สืบเนื่องมาจากประเพณีของการล้างมลทินเดิม และจากแนวความคิดที่ว่าบุคคลที่ได้รับการล้างมลทินต้องเป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองได้แล้ว ฉะนั้นก่อนได้รับการล้างมลทินจำเป็นต้องผ่านขั้นตอนของการพิสูจน์ว่าบุคคลนั้นไม่มีลักษณะของการเป็นอันตรายต่อสังคม มีความประพฤติดี โดยการสอบสวนข้อเท็จจริง มีการสัมภาษณ์โต้แย้งได้ และให้ศาลเป็นผู้วินิจฉัย การล้างมลทินโดยทางศาลจึงต้องมีการร้องขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เสียก่อน ทั้งนี้ต้องผ่านเงื่อนไขและระยะเวลาที่กำหนดดังนี้

1) เงื่อนไขเบื้องต้นก่อนมีคำร้องขอ

นอกจากจะต้องผ่านเงื่อนไขทั่วไปแล้ว จะต้องประกอบด้วยเงื่อนไขในเรื่องการชำระค่าฤชาธรรมเนียมในการพิจารณาคดี ฯลฯ กล่าวคือ จะต้องชำระค่าฤชาธรรมเนียมศาล ค่าปรับ ตลอดจนดอกเบี้ย หรือเงินคืนอันเกิดจากการกระทำผิดของตนเสียก่อน เว้นแต่กรณีขาดอายุความ การลงโทษ กรณีไม่มีความสามารถชำระหนี้ได้ และกรณีถูกกักขังเพื่อบังคับชำระค่าปรับ¹ ซึ่งกฎหมายถือว่าได้ชำระค่าปรับตามคำพิพากษาแล้วเพื่อประโยชน์ในการล้างมลทิน (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส มาตรา 788 วรรค 1, 2, 3)

ส่วนเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลาหลังจากพ้นโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 786 วรรคหนึ่ง กำหนดไว้สำหรับความผิดอุกฤษโทษ 5 ปี มัธยมโทษ 3 ปี และลหุโทษ 1 ปี² ซึ่งระยะเวลาสำหรับความผิดอุกฤษโทษและความผิดมัธยมโทษ จะกลายเป็นสองเท่า

¹โดยปกติการกักขังเพื่อบังคับชำระค่าปรับอาจกักขังได้ระหว่าง 10 วัน ถึง 2 ปี แต่ไม่คิดหักค่าปรับให้, โกลแมน ภัทรภรณ์, "คำบรรยายกฎหมายอาญาเปรียบเทียบ" ชุดที่ 1, หน้า 8.

²R. Merle et A. Vitu, Traité de Droit Criminel, Deuxième Edition, (Paris : Edition Cujas, 1976), p. 805.

คือ 10 ปี หรือ 6 ปี สำหรับกรณีผู้กระทำความผิดซ้ำ หรือกรณีผู้กระทำความผิดนั้น เคยได้รับการล้างมลทินมาแล้ว เช่นเดียวกับกรณีซากอายุความการลงโทษ (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา มาตรา 787 วรรค 1, 3) การเริ่มนับระยะเวลา จะเริ่มนับตั้งแต่วันมีคำพิพากษาถึงที่สุด ในกรณีที่คำพิพากษานั้นกำหนดโทษปรับ โทษกักขัง โทษห้ามเข้า เขตกำหนด เป็นโทษประจําและจะเริ่มนับตั้งแต่วันได้รับการปลดปล่อยกักขัง หรือการปลดปล่อยโดยมีเงื่อนไขซึ่งไม่ถูกยกเลิก หรือวันสิ้นสุดของโทษในกรณีต้องโทษกักขังเสรีภาพ หรือโทษอย่างอื่น โดยเฉพาะโทษที่ใช้แทนโทษจำคุก ส่วนในกรณีซากอายุความการลงโทษให้เริ่มนับตั้งแต่วันซากอายุความ ซึ่งกรณีนี้จะคงประกอบด้วยเงื่อนไขเพิ่มเติมจากการที่ไม่กระทำความผิดอุกฤษโทษ หรือมีข้อยกเว้นในระยะเวลาดังกล่าวด้วย กล่าวคือจะต้องมีความประพฤติดีอย่างหาที่ติไม่ได้ (*une conduite irréprochable*)¹ (ตามมาตรา 786 วรรค 3, 787 วรรค 2, 4)

อย่างไรก็ตามเงื่อนไขในการกำหนดระยะเวลาหลังพ้นโทษ อาจยกเว้นได้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้เสียชีวิตเพื่อประเทศชาติ (ตามมาตรา 789)

2) กระบวนการในการยื่นคำร้องขอ

นอกจากตัวผู้กระทำความผิดแล้ว ผู้แทนโดยชอบธรรมสามารถยื่นคำร้องขอแทนผู้กระทำความผิดได้ และในกรณีผู้กระทำความผิดตาย คู่สมรส ผู้บุพการี หรือผู้สืบสันดานของผู้นั้นสามารถยื่นคำร้องขอได้ภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้กระทำความผิดตาย (มาตรา 785) ทั้งนี้ คำขอล้างมลทินจะต้องขอสำหรับความผิดที่ยังไม่ถูกลงโทษไม่ว่าโดยการล้างมลทินหรือการนิรโทษกรรม (ตามมาตรา 785 วรรค 2) ในคำร้องขอจะต้องระบุวันที่ของการมีคำพิพากษา ฎีกล่าวเนา ของผู้กระทำความผิดหลังพ้นโทษ (มาตรา 790) และหากสามารถจะขอล้างมลทินสำหรับคำพิพากษาหลายฉบับก็ให้ระบุไว้ในคำร้องขอด้วย (มาตรา 785 วรรค 2 แก้ไขโดยกฎหมายลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1975) การยื่นคำร้องขอให้ยื่นต่ออัยการประจำท้องถิ่น

¹ Gaston Stéfani et Georges Levasseur, Droit Pénal Général, pp. 581-582.

3) การพิจารณาคำร้องขอ

เมื่ออัยการได้รับคำร้องขอแล้ว จะสอบสวนความประพฤติ ความเหมาะสมของผู้กระทำผิด และขอความเห็นชอบจากผู้พิพากษาเพื่อการบังคับคดี (le juge de l'application de peines) (ตามมาตรา 791) พร้อมกับทำความเห็นประกอบสำนวนไปยังอธิบดีกรมอัยการ (มาตรา 792 วรรค 2) อธิบดีจะส่งสำนวนต่อไปให้ศาลอุทธรณ์แผนกไต่สวน (la chambre d'accusation de la Cour d'appel) พิจารณา ซึ่งศาลจะเปิดการพิจารณาคดี วาจา และประกาศให้มีการสืบพยานโต้แย้งได้ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาให้เสร็จภายใน 2 เดือน (ตามมาตรา 794) เมื่อพิจารณาเสร็จ ศาลจะชี้ขาดว่า ให้ลงล้างมลทินได้ หรือยกคำร้องขอ

ในการพิจารณาการล้างมลทิน ศาลจะต้องวินิจฉัยถึงความประพฤติของผู้กระทำผิดเป็นหลัก มีข้อพิจารณาว่าโทษหนักหรือไม่เท่านั้น (คดี Crim. 11 Déc. 1952) และในกรณีที่ศาลยกคำร้องขอ ก็อาจยื่นได้ใหม่หลังจากนั้นอีก 2 ปี (ตามมาตรา 797) เว้นแต่กรณีผู้กระทำผิดได้เสียชีวิตเพื่อประเทศชาติซึ่งได้รับการยกเว้น เกี่ยวกับเรื่องเวลาทั้งปวง (ตามมาตรา 789) (คดี Crim. 3 Févr. 1953) หากศาลมีคำสั่งให้ล้างมลทินตามคำร้องขอ ศาลจะส่งสำเนาคำสั่งไปยังศาลที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษนั้น เพื่อให้ระบุงการล้างมลทินลงไว้ในคำพิพากษาและระบุไว้ในทะเบียนประวัติอาชญากร (ตามมาตรา 798)

ข) การล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย (la réhabilitation légale)

เนื่องจากการล้างมลทินโดยทางศาล มุ่งถึงความประพฤติดีของผู้กระทำผิด และต้องมีกระบวนการสอบสวนของพนักงานอัยการ จึงยากที่จะกระทำโดยไม่เปิดเผย ทำให้ผู้กระทำผิดที่เหมาะสมจะได้รับการล้างมลทินจำนวนมากเกิดความลังเลใจที่จะขอให้มีการล้างมลทินในความผิดของตน ด้วยเกรงว่าจะเป็นที่ล่วงรู้ของสังคมและนายจ้าง จะทำให้เสียหายแก่การงาน ซึ่งการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายสามารถหลีกเลี่ยงการกังกล่าวได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้จะมีผลเป็นการล้างมลทินทันทีที่ระยะเวลาที่กำหนดผ่านไปโดยผู้กระทำผิดนั้นไม่ได้กระทำความผิดใหม่ขึ้นอีก

สืบเนื่องมาจากกฎหมาย ลงวันที่ 26 มีนาคม 1891 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการรอกการลงโทษ และผลของการรอกการลงโทษที่ผู้กระทำผิดประพฤติดีไม่ผิดเงื่อนไขภายใน 5 ปี ให้เป็นการ

ลงคำพิพากษา ต่อมาโดยกฎหมายปี 1899 และ 1900 ซึ่งบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำทะเบียนประวัติอาชญากร ได้กำหนดให้มีอายุความการระบุมหาพิพากษาในทะเบียนภายในระยะเวลาที่กำหนดตามความหนักเบาของโทษ หากไม่มีการกระทำความผิดขึ้นอีก และได้กำหนดให้คำพิพากษาลงไปโดยอัตโนมัติ เมื่อพ้นเวลาที่กำหนดโดยไม่มีการกระทำผิดใหม่ เป็นการล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 784¹

เงื่อนไขในการล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย นอกจากเงื่อนไขทั่วไปแล้วยังประกอบด้วยเงื่อนไขเฉพาะดังนี้

1. คำพิพากษาที่จะขอล้างมลทินต้องเป็นคำพิพากษามับเดียว หรือถ้าเป็นคำพิพากษามากมาย มับ โทษจำคุกตามคำพิพากษาเหล่านั้นรวมกันแล้วต้องไม่เกิน 2 ปี

2. ระยะเวลาที่กำหนดหลังจากพ้นโทษ หรือหมดอายุความการลงโทษ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 784 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมาย ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1975 กำหนดให้ต้องพ้นระยะเวลา 3 ปี สำหรับโทษปรับ 5 ปี สำหรับโทษจำคุก คำพิพากษา 1 มับ ไม่เกิน 3 ปี หรือมาตรการที่นำมาใช้แทนโทษจำคุก และ 10 ปี สำหรับโทษจำคุกตามคำพิพากษา 1 มับ ไม่เกิน 5 ปี หรือโทษจำคุกหลายมับรวมกันไม่เกิน 2 ปี²

การเริ่มนับระยะเวลาในกรณีโทษปรับให้นับแต่วันชำระค่าปรับ ในกรณีโทษจำคุก นับแต่วันสิ้นสุดการลงโทษหรือวันหมดอายุความการลงโทษ

3. ในระยะเวลาดังกล่าวผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องไม่ถูกลงโทษในความผิดใหม่ตามคำพิพากษาให้ลงโทษในความผิดอุกฤษโทษหรือมขยโทษ หลักการนี้เป็นหลักการที่ได้รับการแก้ไขให้เคร่งครัดกว่าเดิมโดยกฎหมายลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1975 ซึ่งเดิมคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก หรือลงโทษที่หนักกว่าเดิมในความผิดอุกฤษโทษหรือความผิดมขยโทษเท่านั้นที่จะเป็นอุปสรรคของการล้างมลทินในความผิดเดิม ฉะนั้นในปัจจุบันการถูกลงโทษความผิดใหม่ ในโทษปรับสำหรับ

¹Pierre Bouzat et Jean Pinatel, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Tome I, pp. 877-878.

²การแก้ไขกฎหมายครั้งนี้ ได้ย่นระยะเวลาให้ผู้พ้นโทษได้รับประโยชน์ในการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายให้สั้นเข้ากว่าเดิมที่กำหนดไว้ 5 ปี, 10 ปี, 15 ปี และ 20 ปี.

ความผิดมิชยโทษ จึงอาจเป็นอุปสรรคสำหรับการล้างมลทินด้วย¹ (ตามมาตรา 784 วรรค 1)

เมื่อพิจารณาถึงขอบข่ายและวิธีการของการล้างมลทินทั้งสองประเภทนี้แล้ว จะเห็นได้ว่า โดยหลักแล้วผู้ที่สมควรได้รับการล้างมลทินต้อง เป็นผู้ที่มีความประพฤติดีไม่เป็นภัยต่อสังคมอีกต่อไป ผู้กระทำความผิดทุกคนสามารถขอพิสูจน์ตัวเองได้ในศาลเมื่อผ่านระยะเวลาที่กำหนดแล้ว แม้กระทั่งผู้กระทำความผิดที่ตายไปแล้วทายาทของผู้กระทำความผิดก็อาจร้องขอล้างมลทินแทนได้ด้วย ส่วนการจะได้รับการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายนั้น จำกัดเฉพาะผู้กระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปีเท่านั้น และระยะเวลาซึ่งจะได้รับประโยชน์ก็ถูกกำหนดไว้ในระยะเวลาที่ยาวความ แต่ผู้กระทำความผิดไม่ต้องพิสูจน์ตัวเองอย่างมีพิธี เพียงแต่การไม่กระทำความผิดซ้ำใหม่อีกก็ถือว่า เป็นผู้มีความประพฤติดี

3. การล้างมลทินในประเทศญี่ปุ่น (Restoration of Rights)

ประเทศญี่ปุ่นกำหนดการล้างมลทินเป็นการอภัยโทษวิธีหนึ่ง เรียกว่า การคืนสิทธิ (Restoration of Rights) กำหนดไว้ใน The Amnesty Law (Law No.20 of 1947) เป็นการคืนสิทธิที่ผู้กระทำความผิดต้อง เสียไปหรือถูกถอนไป เนื่องจากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ทั้งนี้จะกระทำได้เมื่อผู้กระทำความผิดพ้นโทษตามคำพิพากษาแล้ว หรือได้รับการอภัยโทษยกโทษ (ตามมาตรา 9) โดยการพิจารณาเห็นสมควรของฝ่ายบริหาร ซึ่งอาจพิจารณาให้แก่ผู้พ้นโทษโดยทั่วไป หรือเฉพาะบางรายก็ได้ (ตามมาตรา 10 วรรค 2)

ก) การให้คืนสิทธิแก่ผู้พ้นโทษโดยทั่วไป

จะกำหนดโดยคำสั่งคณะรัฐมนตรี (Cabinet Order) (ตามมาตรา 9) และผู้ได้รับคืนสิทธิสามารถร้องขอต่อพนักงานอัยการท้องถิ่นที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษ เพื่อให้ออกใบรับรอง (Certification) เป็นหลักฐานในการคืนสิทธิได้ (The Amnesty Law Enforcement Regulations มาตรา 15)

¹ R.Merle et A.Vitu, Traité de Droit Criminel, p.808.

ข) การให้คืนสิทธิแก่ผู้พ้นโทษเฉพาะราย

เป็นการให้คืนสิทธิจากการร้องขอโดยบุคคลผู้ร้องขอ ซึ่งนอกจากตัวผู้ต้องโทษเองแล้ว พนักงานอัยการ หรือหัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติ ยังสามารถทำความเห็น เสนอต่อคณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ ให้มีการคืนสิทธิแก่ผู้พ้นโทษได้เองด้วย รายละเอียดของแบบการร้องขอให้คืนสิทธิและการพิจารณาได้ถูกกำหนดไว้ใน The Amnesty Law Enforcement Regulations ดังนี้

1) การร้องขอให้คืนสิทธิ

คำร้องขอของผู้พ้นโทษต้องระบุรายละเอียด ได้แก่ วัน เดือน ปีเกิด อาชีพ ภูมิลำเนา ที่อยู่ปัจจุบัน ศาลที่มีคำพิพากษาให้ลงโทษ วันที่มีคำพิพากษา ประเภทของความผิด การกระทำความผิดครั้งก่อน ประเภทของโทษที่ได้รับ ระยะเวลาที่ถูกจำคุกหรือจำนวนค่าปรับ เงินไซในการลงโทษ และเหตุผลในการขอยกโทษ (The Amnesty Law Enforcement Regulations, Article 9)

การยื่นคำร้องขอ ในกรณีผู้พ้นโทษเคยอยู่ภายใต้การคุมประพฤติหรือได้รับการพักการลงโทษแบบคุมประพฤติ ต้องยื่นคำร้องขอต่อสำนักงานคุมประพฤติครั้งหลังสุด และเป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติแห่งนั้น ที่จะทำความเห็น เสนอต่อคณะกรรมการฟื้นฟูผู้กระทำผิดแห่งชาติ ในกรณีผู้พ้นโทษไม่เคยถูกคุมประพฤติต้องยื่นต่อพนักงานอัยการ ณ ที่ทำการอัยการท้องที่ที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษครั้งหลังสุดตั้งอยู่ และเป็นอำนาจของพนักงานอัยการที่จะทำความเห็น เสนอต่อคณะกรรมการ (The Amnesty Law Enforcement Regulations, Article 3(1) 3(2))

การทำความเห็น เสนอต่อคณะกรรมการฯ ต้องทำเป็นหนังสือประกอบด้วยเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ได้แก่ สำเนาคำพิพากษา เอกสารแสดงการพ้นโทษ เอกสารแสดงผลการสอบสวนเกี่ยวกับความประพฤติของผู้พ้นโทษ การทำมาหากินอาชีพในปัจจุบันและอนาคต เรื่องอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน พร้อมกับคำร้องขอของผู้พ้นโทษในกรณีที่ผู้พ้นโทษเป็นผู้ร้องขอเอง (The Amnesty Law Enforcement Regulations, Article 4) และการเสนอให้คืนสิทธิแก่ผู้พ้นโทษเฉพาะ

บางส่วนต้องระงับถึงประเภทของสิทธิที่จะคืนให้อย่างชัดเจน (ตามมาตรา 5)

2) การพิจารณาให้คืนสิทธิ

เมื่อได้รับความเห็นจากหัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอัยการ คณะกรรมการฟื้นฟูกระทำผิดแห่งชาติจะหาความเห็น เสนอต่อคณะรัฐมนตรีหลังจากพิจารณาแล้ว เห็นสมควรให้คืนสิทธิแก่ผู้พ้นโทษ¹ แต่ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่สมควรให้คืนสิทธิ คณะกรรมการจะแจ้งผลไปยังสำนักงานคุมประพฤติหรือพนักงานอัยการ เพื่อให้แจ้งแก่ผู้ร้องขอทราบต่อไป

คณะรัฐมนตรีจะประชุมพิจารณาการให้คืนสิทธิแก่ผู้พ้นโทษ และเมื่อมีมติให้คืนสิทธิแล้วจะเสนอให้จักรพรรดิลงพระนาม² ในหมายอภัยโทษ (writ of amnesty) ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมจะสั่งการให้คณะกรรมการส่งหมายอภัยโทษให้คืนสิทธิแก่พนักงานอัยการท้องถิ่น พนักงานอัยการจะส่งต่อให้ผู้พ้นโทษ หรือแก่สำนักงานคุมประพฤติเพื่อแจ้งหรือส่งต่อผู้พ้นโทษ และพนักงานคุมประพฤติต้องแจ้งให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมทราบโดยมิชักช้า หลังจากได้ส่งหมายให้ผู้พ้นโทษแล้ว (The Amnesty Law Enforcement Regulations, Article 11-12) และพนักงานอัยการจะเป็นผู้จัดทำกรณียุติการให้คืนสิทธิดังกล่าวไว้เป็นหลักฐานในบันทึกเกี่ยวกับคำพิพากษา (the protocol of judgement) (The Amnesty Law, 1947 ; Article 14)

หนึ่ง ในกรณีผู้พ้นโทษใคร่ขอไปแล้วไม่เป็นผล ผู้พ้นโทษจะทำคำร้องขอครั้งต่อไปได้อีกหลังจาก 1 ปี นับแต่วันมีคำร้องขอครั้งแรก (The Amnesty Law, 1947 ; Article 7,8)

4. การล้างมลทินในประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเห็นว่าการล้างมลทิน เป็นสิทธิของผู้พ้นโทษตามพระราชบัญญัติล้าง

¹การอภัยโทษแบบให้คืนสิทธิแก่บุคคลเฉพาะรายจะกระทำได้โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการฯ แล้วเท่านั้น ; The Amnesty Law, 1947 มาตรา 12.

²Rehabilitation Bureau, Non-Institution Treatment of Offenders in Japan, p.55.

มลทิน (The Rehabilitation of Offenders Act, 1974)¹ ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 1 กรกฎาคม 1975 ในพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้การระงับโทษโดยผลของกฎหมายทันที ที่ครบเงื่อนไขที่กำหนด กล่าวคือ

ก) บุคคลที่ได้รับการล้างมลทิน

ตามมาตรา 5 (1) กำหนดให้บุคคลที่พ้นโทษซึ่งไม่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่ ผู้ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิต ผู้ต้องโทษจำคุก หรือต้องถูกคุมประพฤติก (corrective training) เกินกว่า 30 เดือน โทษกักขัง (preventive detention) และโทษกักขังจนกว่าจะได้รับความปราณีจากพระราชินี หรือกักขังตลอดชีวิต หรือกักขังเกินกว่า 30 เดือน ตามกฎหมายเกี่ยวกับความผิดเด็กและเยาวชน ส่วนผู้ต้องคำพิพากษาลงโทษอย่างอื่น ๆ นอกจากนั้นไม่มีสิทธิได้รับการล้างมลทินทั้งสิ้น และให้รวมถึงผู้ต้องโทษทางวินัยด้วย ฉะนั้นสำหรับผู้ต้องโทษจำคุกที่มีสิทธิได้รับการล้างมลทิน จะต้องเป็นผู้ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 30 เดือน และยิ่งกว่านั้นตามมาตรา 1 ผู้ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 30 เดือน อาจถูกจำคุกสิทธิในการล้างมลทินได้ หากกระทำความผิดอีกในระหว่างรอการล้างมลทินในความผิดแรก และความผิดครั้งหลังนั้นได้รับโทษจำคุกเกินกว่า 30 เดือน

ข) ระยะเวลาเพื่อการล้างมลทิน

ตามมาตรา 5 และมาตรา 6 ได้กำหนดระยะเวลาภายหลังพ้นโทษ ที่ให้มีผลเป็นการล้างมลทินแก่ผู้ต้องโทษ ตามความหนักเบาของโทษดังต่อไปนี้

- คำพิพากษาลงโทษจำคุกหรือกำหนดการคุมประพฤติ (corrective training) เกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่เกิน 30 เดือน มีระยะเวลา 10 ปี
- ความผิดฐานไล่ออกจากราชการ เพราะประพฤติผิดวินัย มีระยะเวลา 10 ปี
- คำพิพากษาลงโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน มีระยะเวลา 7 ปี

¹ Halbury's Statutes of England, Third Edition, Volume 44, Continuation Volume 1974, (London : Butter Worths, 1975), pp.148-163.

- ความผิดฐานไล่ออกจากงานในกรณีธรรมดา มีระยะเวลา 7 ปี
- ความผิดที่มีโทษกักขังในกรณีกระทำความผิดระเบียบวินัย มีระยะเวลา 5 ปี
- ความผิดที่มีโทษปรับหรือโทษอย่างอื่น ๆ มีระยะเวลา 5 ปี

ในกรณีที่บุคคลต้องคำพิพากษาลงโทษจำคุกเกินกว่า 1 ครั้ง และมีระยะเวลาสำหรับการล้างมลทินแตกต่างกันไปให้ถือตามระยะเวลาที่ยาวกว่า และในระหว่างที่อยู่ในระยะเวลาที่บุคคลกำลังรอการล้างมลทิน บุคคลนั้นได้กระทำความผิดซ้ำอีก แต่คำพิพากษาลงโทษจำคุกในคดีหลังไม่เกินกว่า 30 เดือน ระยะเวลาสำหรับการล้างมลทินโทษจำคุกในคดีแรกจะต้องขยายออกไปให้มีผลเป็นการล้างมลทินในวันเดียวกันกับวันถึงกำหนดชำระล้างมลทินสำหรับความผิดครั้งหลัง

การนับระยะเวลาให้นับตั้งแต่วันพ้นจากโทษ ในกรณีได้รับการปลดปล่อยโดยมีเงื่อนไขหรืออยู่ภายใต้การคุมประพฤติ ระยะเวลาในการล้างมลทินจะเริ่มนับหลังจากพ้นโทษมาแล้ว 1 ปี หรือหลังจากสิ้นสุดเงื่อนไขหรือการคุมประพฤติแล้ว ทั้งนี้แล้วแต่ว่าระยะเวลาใดจะยาวกว่ากัน (มาตรา 4 (4))

ค. ผลของการล้างมลทิน

การล้างมลทินมีผลเป็นการล้างไปซึ่งการไร้ความสามารถ การเสื่อมเสียทั้งปวงที่เกิดจากผลของคำพิพากษาให้ลงโทษ การล้างมลทินจึงเป็นการหยุดยั้งการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดอย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้น ยังอาจมีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาให้ถือเสมือนกับไม่เคยมีคำพิพากษามาก่อนด้วย การล้างมลทินอาจกำหนดผลให้เป็นการลบล้างคำพิพากษาลงโทษจำคุกได้ ด้วยเหตุที่คำพิพากษานั้น เป็น เครื่องหมาย หรือตราแห่งการกระทำความผิดที่สังคมถือเอา เครื่องหมายนั้นมา เป็น เกณฑ์ตัดสินโทษแก่ผู้พ้นโทษ ทั้งที่การบังคับตามคำพิพากษาได้สิ้นสุดลงแล้ว การลบล้างคำพิพากษานั้น เสีย จึง เป็น ข้อจำกัดสังคมไม่ให้ถือเอา เป็น เหตุที่กักกันผู้พ้นโทษอีกต่อไป และ เป็นการสร้างทัศนคติแก่สังคมในการยอมรับ การให้อภัย และให้โอกาสแก่ผู้พ้นโทษที่จะกลับตัวเป็นคนดี

1. ผลของการล้างมลทินในประเทศไทย

ตามมาตรา 3 และมาตรา 4 วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. 2499 ได้บัญญัติให้ถือว่า ผู้ต้องคำพิพากษาและพ้นโทษแล้วนั้น มิเคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดคดีนั้น ๆ และผู้ถูกลงโทษทางวินัยก็ถือว่าไม่เคยต้องถูกลงโทษทางวินัย ทำให้ผู้ที่ได้รับการล้างมลทินได้รับสิทธิที่กฎหมายบางฉบับศักดิ์สิทธิ์หรือจากศักดิ์สิทธิ์บางประการกลับคืน ทำให้ได้รับสิทธิสมบูรณ์เหมือนประชาชนพลเมืองทั้งหลาย

ผลของการไม่ถือว่าผู้ได้รับการล้างมลทินไม่เคยต้องคำพิพากษาและต้องโทษตามคำพิพากษานั้น ทำให้ผู้นั้นได้รับประโยชน์ที่จะไม่เป็นเหตุชักชวนการรอกองโทษ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 และไม่นับเป็นเหตุเพิ่มโทษตามมาตรา 92, 93 ทั้งนี้ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1290/2500 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1330/2500 ซึ่งตัดสินว่าโทษที่ล้างมลทินไปตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ พ.ศ. 2499 แล้วนั้น จะนำมาเป็นเหตุเพิ่มโทษฐานไม่เข้าหลายไม่ได้

อย่างไรก็ตาม การล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ไม่มีผลทำให้การกระทำที่ชอด้วยกฎหมายก่อนหน้านั้นกลายเป็นการที่ไม่ชอด้วยกฎหมายตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1268/2500 ตัดสินว่าพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ไม่มีผลให้คำสั่งออกจากสภาจังหวัดกลายเป็นคำสั่งที่ไม่ชอด้วยกฎหมาย และตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 433/2502 ตัดสินว่า เมื่อปรากฏว่า ในขณะเมื่อศาลพิพากษาลงโทษกักกันแก่จำเลย จำเลยเคยต้องโทษมาหลายครั้ง เข้าเกณฑ์ที่จะลงโทษกักกันจำเลยได้โดยสมบูรณ์ ทั้งคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว และตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 41 ที่มีบัญญัติภายหลังก็เข้าเกณฑ์ศาลอาจพิพากษาได้ เช่นนี้แม้จะมีพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ลบล้างคำพิพากษาหลายครั้งของจำเลยเสียแล้ว ก็ยอมไม่อาจนำประมวลกฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ มาพิจารณาให้เป็นคุณแก่จำเลยได้

นอกจากนั้น ตามมาตรา 5, 6 และมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ได้กำหนดให้บุคคลที่ได้รับการล้างมลทิน หากประสงค์จะเข้ารับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยศ หรือบรรดาศักดิ์คืนตามที่ได้รับอยู่เดิม ก็ให้แจ้งความประสงค์ไปยังสำนักคณะกรรมการ

ขอพระราชทานคืนโทษ ถ้าบุคคลผู้ได้รับการล้างมลทินเคยได้รับเบี้ยหวัดหรือบำนาญมาแล้ว ก็ให้มีสิทธิได้รับเบี้ยหวัดหรือบำนาญตามเดิม ถ้ายังไม่เคยได้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จ หรือบำนาญ ก็ให้รับเบี้ยหวัด บำเหน็จหรือบำนาญ ในการที่ต้องออกจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญที่ใช้อยู่ในขณะที่ต้องออกจากราชการนั้น ทั้งนี้สิทธิในการรับ เบี้ยหวัดหรือบำนาญให้เกิดขึ้นแต่วันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับ

2. ผลของการล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส

เดิมการล้างมลทินมีผลเป็นการลบล้างไปซึ่งการไร้ความสามารถ การเสื่อมเสียทั้งปวงที่เกิดจากผลของคำพิพากษาเท่านั้น ต่อมากฎหมายลงวันที่ 14 สิงหาคม 1885 กำหนดให้การล้างมลทินมีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษาค้วย และปัจจุบันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มาตรา 799 การล้างมลทินมีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษา โดยหยุดเสียซึ่งการไร้ความสามารถอันเป็นผลร้ายที่จะเกิดในอนาคต จากคำพิพากษาให้ลงโทษนั้น¹ แม้โดยกฎหมายลงวันที่ 17 กรกฎาคม 1970 จะได้แก้ไขระบุด้อยค่าในมาตรา 799 ใหม่ว่า : "การล้างมลทินไม่ทำให้มีผลเป็นการลบล้างสภาพ ของคำพิพากษาให้ลงโทษ" (nul ne peut faire état de la condamnation effacée par la réhabilitation) โดยกำหนดให้ยังคงระบุดำพิพากษาไว้ในทะเบียนประวัติ เพียงแต่เพิ่มเติมการได้รับการล้างมลทินไว้ด้วยเท่านั้น ก็ด้วยเหตุผลที่เกรงว่าจะเป็นการกระทบถึงหลักความเป็นอิสระในการพิพากษาคดีของศาล ซึ่งถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่า หลักการดังกล่าวไม่น่าจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้สึกนึกคิดอย่างถูกต้องแห่งบุคคลและอดีตของผู้กระทำความผิด และเป็นการทำให้ผลของการล้างมลทินต่างไปจากผลของการนิรโทษกรรม²

¹Crim. 14 Oct. 1971, J.C.P., 1971. ; Gaston Stéfani et Georges Levasseur, Droit Pénal Général, 1978, p.583.

²Pierre Bouzat, Traité de Droit Pénal et de Criminologie, Mise à jour au 15 Novembre 1975, (Paris : Dalloz, 1975), p.877, No.929
 ข้างจาก Nicot, Les disposition de la loi du 17 juillet 1970 relatives au régime des peines, Rev. Sc. Crime. 1971, p.621 ets.

การล้างมลทินไม่ว่าโดยทางศาลหรือโดยผลของกฎหมายจะมีผลทำให้

ก. การไร้ความสามารถและความเสื่อมเสียทั้งปวงอันเกิดจากผลของคำพิพากษาหมกไป ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินจะไ้สิทธิที่ถูกลดออกไปกลับคืน เช่น อำนาจเกี่ยวกับความเป็นบิดามารดา สิทธิในการเป็นผู้ปกครอง สิทธิในการเป็นพยานในศาล สิทธิในการเลือกตั้ง เป็นต้น นอกจากนี้สามีหรือภริยาของผู้กระทำความผิดก็หมดสิทธิที่จะฟ้องหย่าอีกต่อไป แต่การใดที่กระทำไปก่อนแล้ว เช่น พิษยกรรมที่กระทำโดยผู้กระทำความผิดอุกฤษโหนะตลอดชีวิตยังคงเป็นโมฆะอยู่ และการหย่า การพ้นจากตำแหน่งหน้าที่ หรือถูกลดเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ยังคงมีผลอยู่ตามเดิม การล้างมลทินจะเป็นผลลออกไปในอนาคตเท่านั้น

ข. ได้รับการระบุนการล้างมลทินลงไว้ในทะเบียนอาชญากรรม (ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 775 และ 798 แก้ไขเพิ่มเติมโดยกฎหมายลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1975) ซึ่งเดิมมีผลให้ยกเลิกการระบุนาคำพิพากษาที่ได้รับการล้างมลทินออกจากทะเบียนประวัติ และให้ระบุนาคำว่า "néant" แปลว่า "ไม่มี" ลงไว้แทน (ตามกฎหมายลงวันที่ 17 กรกฎาคม 1970)¹ อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมีการระบุนาคำพิพากษาไว้ในทะเบียนประวัติหรือไม่ คำพิพากษานั้นก็ไม่เป็นผลร้ายแก่ผู้กระทำความผิดอีกต่อไป และการลบคำพิพากษาออกจากทะเบียนประวัติทั้งหมดก็อาจกระทำได้ตามมาตรา 769 วรรค 3 (แก้ไขใหม่โดยกฎหมายลงวันที่ 11 กรกฎาคม 1975) เมื่อล่วงเลยเวลา 40 ปี ไปโดยไม่มีกระทำความผิดใหม่จนศาลพิพากษาให้ลงโทษความผิดอุกฤษโหนะ หรือมขยโทษ²

ค. ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทิน หากไปกระทำความผิดใหม่อีกจะถูกลบว่าเป็นผู้กระทำความผิดครั้งแรก ไม่ถูกลบว่าเป็นผู้กระทำความผิดอีก (récidive) และยอมได้รับประโยชน์จากการรอกการลงโทษ และต่อมาก็สามารถร้องขอให้มีการล้างมลทินได้อีก

¹ Gaston Stéfani et Geôrge Levasseur, Droit Pénal Général, Neuvième Edition, (Paris : Dalloz, 1974), p.541.

² R.Merle et A.Vitu, Traité de Droit Criminel, 1976, p.643.

3. ผลของการล้างมลทิน (การให้คืนสิทธิ) ในประเทศญี่ปุ่น

ผู้พ้นโทษที่ได้รับการให้คืนสิทธิจะได้รับสิทธิต่าง ๆ ที่เสียไป หรือถูกถอนสิทธิไปกลับคืนมาทั้งหมด หรือบางส่วนตามที่กำหนดไว้ใน หมายอภัยโทษ (writ of amnesty) หรือ คำสั่งคณะรัฐมนตรี (Cabinet Order) เช่น สิทธิในการประกอบอาชีพทางอาชีพ หรือ สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีผลเป็นการปลดเปลื้องมลทินแก่ผู้พ้นโทษในทางสังคมและจิตใจ¹

การให้คืนสิทธิไม่มีผลไปถึงตัวคำพิพากษาให้ลงโทษ กล่าวคือ คำพิพากษานั้นยังคงมีอยู่ต่อไป และอาจให้มีผลให้ถูกเพิ่มโทษ เมื่อกระทำความผิดอีกหรือเป็นอุปสรรคในการพิจารณาการลงโทษ ผลของการให้คืนสิทธิจึง เหมือนกับการล้างมลทินของฝรั่งเศสในสมัย เดิมก่อนการ เปลี่ยนแปลงโดยกฎหมายลงวันที่ 14 สิงหาคม 1885

4. ผลของการล้างมลทินในประเทศอังกฤษ

ตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติล้างมลทินของอังกฤษ² (The Rehabilitation of Offenders Act, 1974) ได้กำหนดผลของการล้างมลทินไว้ว่า ผู้กระทำความผิดที่ได้รับการล้างมลทินแล้ว (rehabilitated person) จะได้รับการปฏิบัติเสมือนว่าเขาไม่เคยถูกฟ้องร้อง หรือต้องคำพิพากษามีความผิด หรือถูกตัดสินลงโทษจาก และผลของการล้างมลทินทำให้ไม่อาจกล่าวอ้างคำพิพากษาลงโทษจากผู้ที่ผู้กระทำความผิดได้รับการล้างมลทินแล้วนั้นมาใช้เป็นพยานหลักฐานในกระบวนการพิจารณาใด ๆ ของศาลว่า เขาเคยกระทำความผิด หรือเคยถูกฟ้องร้อง หรือเคยถูกพิพากษาให้ลงโทษจากมาแล้ว อีกทั้งบุคคลที่ได้รับการล้างมลทินนั้น ก็ไม่จำเป็นต้องแสดงหรือเปิดเผยหลักฐานว่าเขาเคยต้องโทษมาแล้ว เช่น ในกรณีของการยื่นใบสมัครงาน หรือกรอกแบบฟอร์มทำสัญญาประกันภัย เป็นต้น

¹Rehabilitation Bureau, Non-Institutional Treatment of Offenders in Japan, p.53-54.

²Halbury's Statutes of England, 3rd ed., Continuation Volume 1974, pp.151-152.

นอกจากนี้ กฎหมายยังบัญญัติเอาโทษแก่บุคคลที่มีหน้าที่รักษาหรือเข้าถึง เอกสารราชการ ซึ่งได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับว่า บุคคลใดกระทำความผิดและได้รับการล้างมลทินแล้ว จากการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว หากนำข้อมูลนั้นเปิดเผยให้บุคคลภายนอกรับรู้โดยไม่มีอำนาจ ทั้งนี้ได้บัญญัติให้เป็นความผิดที่มีโทษปรับไม่เกิน 200 ปอนด์ (ตามมาตรา 9 (6)) และกฎหมายยังบัญญัติเอาโทษแก่บุคคลที่ไต่ข้อมูลดังกล่าวจากเอกสารทางราชการมาโดยกดฉ้อฉล หรือโดยทุจริต หรือโดยการให้อามิสสินจ้าง ให้เป็นความผิดมีโทษปรับไม่เกิน 400 ปอนด์ หรือจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือทั้งจำทั้งปรับด้วย (ตามมาตรา 9 (7))

ง. ปัญหาการบังคับใช้วิธีการล้างมลทินกับวิธีการ เพื่อความปลอดภัย

ในประเทศไทย นอกจากจะกำหนดการล้างมลทินโดยไม่ได้คำนึงถึงประโยชน์ในแง่ของความเป็นธรรมที่ผู้พ้นโทษควรจะได้รับจากโทษไปอย่างแท้จริงแล้ว ประเทศไทยยังมีแนวคิดที่ว่ากฎหมายล้างมลทิน เป็นการอภัยโทษ หรือการนิรโทษกรรมประเภทหนึ่ง ทำให้มีการตีความกฎหมายล้างมลทิน เป็นไปในทางที่ขัดกับประโยชน์ของการใช้วิธีการ เพื่อความปลอดภัย หรืออีกนัยหนึ่ง เนื่องจากการล้างมลทินของประเทศไทยไม่ได้คำนึงถึงลักษณะความไม่เป็นภัยของบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากการล้างมลทิน ดังนั้น แทนที่จะใช้วิธีการล้างมลทินในทาง เสริมกับหลักวิธีการ เพื่อความปลอดภัย กลับมีการตีความกฎหมายล้างมลทินในทางอนันท์ให้การล้างมลทินมีผลใช้บังคับกับวิธีการ เพื่อความปลอดภัยด้วย ทั้งนี้หากจะพิจารณาถึงมูลเหตุที่ต้องมีวิธีการ เพื่อความปลอดภัย¹ กับความประสงค์ของการคงสภาพของคำพิพากษาลงโทษจำคุกไว้ เพื่อใช้วิธีการ เพื่อความปลอดภัยที่ต่างก็มีวัตถุประสงค์ เพื่อป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิด โดยเพ่งเล็งถึงสภาพในตัวบุคคลที่น่าจะเป็นภัยแก่ผู้อื่นแล้ว การเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกวิธีการ เพื่อความปลอดภัยนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับสภาพอันตรายที่หมดไป ฉะนั้น การกำหนดให้การล้างมลทินหรือการใด ๆ

¹ จิตติ กิ่งศรัทธีย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1, ตอนที่ 2, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : สำนักศึกษาอบรมกฎหมายแพ่ง เนติบัณฑิตยสภา, 2518), หน้า 1020.

มีผลเลิกใช้การบังคับวิธีการ เพื่อความปลอดภัยโดยไม่คำนึงถึงลักษณะที่เป็นภัยของผู้ที่รับประโยชน์
จึงน่าจะเป็นการขัดกับความรู้สึกนึกคิดของประชาชน และไม่ชอบด้วยวัตถุประสงค์ของการใช้วิธี
การเพื่อความปลอดภัย

เรื่องนี้ศาลฎีกา เคยมีคำพิพากษา เกี่ยวกับการล้างมลทินโทษกักกันไว้ในคำพิพากษาศาลฎีกา
ที่ 124/2515 ระหว่างพนักงานอัยการ กรมอัยการ โจทก์ นายเจติม หรือวิชัย หรือสงวน
เกิดพร้อม หรือ เทวานิช หรือ หนูสุวรรณ จำเลย ข้อเท็จจริงมีว่า :

โจทก์ฟ้องจำเลยขอหาลักทรัพย์กับขอให้เพิ่มโทษ และว่าจำเลยต้องคำพิพากษาให้
กักกันมาแล้วมาทำผิดในคดีอื่นอีกภายในเวลา 10 ปี ขอให้กักกัน ศาลชั้นต้นวินิจฉัยให้กักกันจำเลย
เพราะจำเลย เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้วสองครั้ง และได้กระทำ
ผิดในคดีอื่นอีกในระยะเวลา 10 ปี จำเลยฎีกาว่า กรณีที่จำเลยถูกศาลพิพากษาให้กักกันนั้น
จำเลยได้รับการล้างมลทินในโอกาสครบรอบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 แล้ว ถือว่าจำเลย
ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้กักกัน

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า : "โจทก์ฟ้องขอให้กักกันจำเลย เฉพาะในเหตุที่จำเลย เคยถูกศาล
พิพากษาให้กักกันมาแล้ว มิได้ฟ้องขอให้กักกันในเหตุที่จำเลย เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก
ไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองครั้ง ฉะนั้นที่ศาลล่างทั้งสองพิพากษาให้กักกันในเหตุที่
จำเลย เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือนมาแล้ว ไม่น้อยกว่าสองครั้ง ซึ่งโจทก์
มิได้กล่าวในฟ้อง จึง เป็นการไม่ถูกต้อง

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยมีว่า ศาลจะพิพากษาให้กักกันจำเลยในเหตุที่จำเลย เคยถูกศาล
พิพากษาให้กักกันมาแล้วตามที่โจทก์ฟ้อง ได้หรือไม่ ฯลฯ

พระราชบัญญัติล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499 มาตรา 3
บัญญัติว่า "ให้ล้างมลทินแก่บรรดาผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษกรณีความผิดคดีต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้น
ก่อนวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2499 และไล้โทษไปแล้วก่อนหรือในวันที่พระราชบัญญัตินี้
บังคับ หรือ ... โดยให้ถือว่าผู้นั้นมิได้เคยต้องคำพิพากษาว่าได้กระทำความผิดในคดีนั้น ๆ"

ปรากฏตามประวัติแจ้งโทษจำเลยท้ายฟ้อง จำเลยถูกศาลอาญาพิพากษาลงโทษฐาน
 ลักทรัพย์ ให้จำคุก 2 ปี 8 เดือน 4 วัน และกักกัน 3 ปี ตามสำนวนคดีหมายเลขแดง ที่
 887/2498 จำเลยพ้นโทษเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2503 อันเป็นเวลาภายหลังวันที่ 13
 พฤษภาคม 2500 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ไขบังคับ จำเลยจึงไม่ได้รับผลการล้าง
 มลทินตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัตินี้ คงถือได้ว่าจำเลยเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว
 ซึ่งยังมีมลทินอยู่ ฉะนั้น เมื่อจำเลยมากระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามฟ้องคดีนี้อีกภายในเวลา
 10 ปี นับแต่วันที่จำเลยพ้นจากการกักกัน จนศาลพิพากษาลงโทษจำคุกไม่ต่ำกว่าหกเดือน ศาลก็
 พิพากษาให้กักกันจำเลยในเหตุที่จำเลย เคยถูกศาลอาญาพิพากษาให้กักกันตามที่โจทก์กล่าวในฟ้อง
 ได้ ศาลฎีกา เห็นฟ้องควรถูกยกฟ้องในคดีพิพากษากักกันจำเลย

พิพากษายืน ยกฎีกาจำเลย

จากถ้อยคำของศาลฎีกาที่ว่า "คงถือได้ว่าจำเลย เคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันมาแล้ว
 ซึ่งยังมีมลทินอยู่" เสมือนกับการล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ สามารถล้างมลทิน
 ให้พ้นการกักกันได้ อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่าในคดีลักทรัพย์คดีเดิม ตามประวัติแจ้งโทษของ
 จำเลย ศาลพิพากษาลงโทษจำคุกและลงโทษกักกัน เมื่อปี พ.ศ. 2498 การกักกันที่ศาลลงแก่
 จำเลยในขณะนั้นจึงนับเป็นโทษสถานหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย พ.ศ.
 2479¹ ซึ่งต่อมาในระหว่างบังคับโทษ ได้มีการเปลี่ยนแปลงการกักกันมาเป็นวิธีการเพื่อความ
 ปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499² ซึ่งมีฉบับบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม 2500
 และโดยผลของมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ให้ถือว่าโทษกักกันที่ลงแก่จำเลยนั้นกลายเป็น
 เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 433/2502 ที่ว่า : "เมื่อใช้ประมวล
 กฎหมายอาญาแล้ว โทษกักกันตามพระราชบัญญัติกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย ซึ่งผู้กระทำความผิด
 ได้รับโทษอยู่ ย่อมเปลี่ยนลักษณะมาเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัยตามประมวลกฎหมายอาญา

¹ igit ติงศภิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา, ภาค 1, ตอน 2, หน้า 1023.

² ราชกิจจานุเบกษา 73 (15 พฤศจิกายน 2499) : 1.

มาตรา 15 วรรคแรก ผู้กระทำผิดจึงยังต้องถูกกักกันต่อไป"

ฉะนั้น เมื่อการกักกันจำเลยตามคำพิพากษาในคดีหมายเลขแดงที่ 889/2498 ไม่เป็นโทษกักกันอีกต่อไป การจะพิจารณาว่า จำเลยพ้นจากโทษในคดีนั้น เมื่อใดก็ควรต้องพิจารณาจากวันสิ้นสุดของโทษจำคุกที่ลงแก่จำเลยเป็นเวลา 2 ปี 8 เดือน 4 วัน และหากพ้นโทษไปก่อนวันที่ 13 พฤษภาคม 2500 จำเลยย่อมได้รับการล้างมลทิน เสมือนไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน และการล้างมลทินไม่ว่าจะมีผลถึงการกักกัน ซึ่งจำเลยยังจะต้องถูกกักกันต่อไปในฐานะเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย และยังคงนับเป็นผลร้ายแก่จำเลยให้ต้องถูกพิจารณาให้การกักกันได้อีก เมื่อจำเลยกระทำความผิดขึ้นภายใน 10 ปี นับแต่วันพ้นจากการกักกันไปแล้ว

ทั้งนี้ต่างจากกรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 422/2507 ซึ่งจำเลยได้รับโทษกักกันไปจนพ้นโทษแล้ว ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า : "แม้ประมวลกฎหมายอาญาจะเปลี่ยนโทษกักกัน เป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย แต่ไม่มีผลถึงโทษกักกันที่ผู้รับโทษได้พ้นโทษไปก่อนใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ฉะนั้นพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ จึงลบล้างโทษกักกัน เมื่อผู้นั้นมากระทำความผิดขึ้นอีกเมื่อใช้ประมวลกฎหมายอาญาจึงยกเอา เหตุที่ผู้นั้น เคยรับโทษกักกันมาก่อนแล้วมากักกันอีกไม่ได้"

ผู้เขียนจึงเห็นว่า กรณีตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 124/2515 นั้น จำเลยกระทำความผิดอีกภายใน 10 ปี นับแต่วันที่จำเลยพ้นจากการกักกันจนศาลพิพากษาลงโทษไม่ต่ำกว่า 6 เดือน ศาลยอมพิพากษาให้กักกันจำเลย ในเหตุที่จำเลยเคยถูกศาลพิพากษาให้กักกันได้ ตามผลของคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว แต่ด้วยเหตุผลที่ว่า การลบล้างมลทินตามพระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ไม่มีผลลบล้างการกักกันซึ่งเป็นวิธีการเพื่อความปลอดภัย ไม่ใช่ด้วยเหตุผลที่ว่าจำเลยพ้นโทษเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2503 ภายหลังวันที่ 13 พฤษภาคม 2500 ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัติล้างมลทินฯ ใช้บังคับ เพราะการกักกันไม่ใช่โทษอีกต่อไปแล้ว จึงไม่มีโทษที่จำเลยจะพ้นจากโทษในวันดังกล่าว จำเลยคงพ้นโทษมาแล้วตั้งแต่วันสิ้นสุดการลงโทษจำคุก

ในประเทศฝรั่งเศส ศาลอาญา (la chambre criminelle) ใ้กว้างหลักไว้
 ในคำพิพากษาคดี Crim. 12 Juin 1968¹ ว่าการลบล้างมลทินโดยผลของกฎหมายไม่
 ทำให้วิธีการเพื่อความปลอดภยที่กำหนดในคำพิพากษาให้ลงโทษแก่บุคคลผู้ทำผิดมา เพื่อสำเร็จ
 ความใคร่ของผู้อื่นระงับไป เพราะวิธีการล้างมลทินโดยผลของกฎหมายไม่สามารถพิสูจน์ให้เห็น
 ถึงสภาพอันตรายที่มีอยู่ในตัวผู้กระทำผิดหมดไป หลักดังกล่าวได้ถูกวิจารณ์ในหมู่นักนิติศาสตร์ว่า
 การล้างมลทินอยู่บนพื้นฐานความไม่ เป็นภัยต่อสังคมของผู้ที่สมควรได้รับการล้างมลทิน ต่อมาศาล
 ฎีกาจึงใ้กว้างหลักไว้ในคดี Crim. 14 Oct. 1971 และคดี Crim. 7 Jan. 1972
 โดยเน้นว่าการล้างมลทินแม้โดยผลของกฎหมายก็เป็นข้อสันนิษฐานใ้ว่า ผู้กระทำผิดกลับตัวใ้²
 ซึ่งศาลสามารถใช้เป็นเหตุในกรแก้ไขเปลี่ยนแปลง ใ้ตามสภาพที่เป็นอันตรายของผู้กระทำผิด
 สรุปลใ้ว่า การล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศสไม่มีผลใ้บังคับกับวิธีการเพื่อความปลอดภย แต่อาจ
 ถือเป็นข้อสันนิษฐานในการที่ศาลจักมีคำสั่ง เปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการเพื่อความปลอดภยที่กำหนดใ้
 ใ้

จากการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศส อังกฤษ และญี่ปุ่น จะ
 เห็นใ้ว่า การล้างมลทินในประเทศฝรั่งเศสมีวิวัฒนาการมากที่สุด ทั้งในก้านขอบเขต วิธีการและ
 ผล โดยกำหนดใ้ผู้พ้นโทษทุกคนมีสิทธิใ้รับการล้างมลทิน ซึ่งอาจจะเป็นการล้างมลทินโดยทาง
 ศาลหรือโดยผลของกฎหมาย และผลของการล้างมลทินใ้คำพิพากษาให้ลงโทษจากคุณนั้นถูกลบ
 ล้างไป ส่วนประเทศอังกฤษเพิ่ง เริ่มนำวิธีการล้างมลทินมาใช้โดยอาจกำหนดเป็นประเภทการ
 ล้างมลทินโดยผลของกฎหมาย ซึ่งแม้จะกำหนดใ้มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษา แต่ก็ยังมีขอบเขต
 ที่จำกัดใ้ใ้เฉพาะผู้พ้นโทษที่ต่อโทษจากไม่เกิน 30 เดือนเท่านั้น ในประเทศญี่ปุ่นการล้าง
 มลทินจัดอยู่ในประเภทของการอภัยโทษเพื่อการบริหารการลงโทษจาก ใ้ใช้ เป็นกระบวนการ

¹อ้างใน Gaston Stéfani et Georges Levasseur, Droit Pénal Général, (Paris : Dalloz, 1978), p.585.

² Ibid.

ติดตามผล ซึ่งคณะกรรมการฟื้นฟูกระทำความผิดแห่งชาติจะเป็นผู้พิจารณาความประพฤติของผู้พันโทและมีความสำนึกผิดแก่ผู้พันโทเมื่อเห็นสมควร การล้างมลทินของประเทศญี่ปุ่นแตกต่างจากของประเทศฝรั่งเศสและอังกฤษ อีก 2 ประการ คือ ไม่มีกำหนดระยะเวลาหลังพ้นโทษ และไม่มีผลเป็นการลบล้างคำพิพากษา แต่อย่างไรก็ตาม วิธีการล้างมลทินของทุกประเทศก็เน้นการแสดงความพยายามที่จะหยุดยั้งผลร้ายของคำพิพากษาลงโทษจำคุก และทำให้ผู้กระทำผิดที่ได้รับโทษชดใช้การกระทำของเขาแล้วพ้นจากโทษไปโดยสิ้นเชิง

ผู้เขียนเห็นว่า การลบล้างคำพิพากษากฎวิธีการล้างมลทินเป็นวิธีการที่เหมาะสมในก้านความเป็นธรรมที่โทษควรจะสิ้นสุดลงอย่างแท้จริง สมควรที่ประเทศไทยจะได้กำหนดสิทธิดังกล่าวแก่ผู้พันโท และเพื่อไม่ให้ขัดกับประโยชน์ของการคงสภาพคำพิพากษาลงโทษจำคุกในแง่ของการข่มขู่เพื่อการเพิ่มโทษ หรือเพื่อใช้อย่างวิธีการเพื่อความปลอดภัย¹ จึงเป็นการสมควรที่จะกำหนดให้เป็นประโยชน์แก่ผู้พันโท เมื่อพิสูจน์ได้ว่าผู้พันโทมีความตั้งใจและเจตนาดีจนสามารถกลับความประพฤติเป็นพลเมืองก็ได้ การกำหนดวิธีการลบล้างมลทินที่เหมาะสม จะทำให้ผู้พันโทมีความเชื่อมั่นในการกลับเข้าสู่สังคม และเป็นประโยชน์ต่อรัฐที่จะใช้ เป็นมาตรการ เสริมกระบวนการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิด ซึ่งรัฐเองก็ได้ลงทุนไปแล้วขณะที่ผู้พันโทยังรับโทษอยู่ในเรือนจำ นอกจากนั้นการลบล้างมลทินยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้สังคมบนคลายความระแวงถึงภัยของผู้พันโทและยอมรับที่จะคบค้า อันเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาค่า ไม่ยอมรับผู้พันโทของสังคมด้วย